24. Tiistaina 23 päivänä toukokuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 561

Hallituksen esitys 1/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain 2 ja 20 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 2/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Lähetekeskustelu

3) Hallituksen esitys laiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 562

Hallituksen esitys 19/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 21/1995 vp

5) Hallituksen esitys ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annettujen lakien muuttamisesta 580

Hallituksen esitys 22/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 24/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 8 ja 12 a §:n muuttamisesta 588

Hallituksen esitys 27/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 28/1995 vp

9) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1994 608

Kertomus 4/1995 vp

10) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1994 ..... ,,

Kertomus 5/1995 vp

11) Lisätalousarvioaloitteet 1—31..... 608

1 Aula ym.: Opintorahaan osoitetun määrärahan säilyttämisestä ennallaan

2 Gustafsson ym.: Määrärahan osoittamisesta Jämsän ja Oriveden välisen radan oikaisun suunnitteluun

3 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta Toivakan asevarikon Hartolan varasto-osaston 2. alueen rakentamiseen

4 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta Mikkelin ympäristötekniikan instituutin kehittämiseen

5 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n osuuden Heinola — Lusi rakentamiseen moottoritieksi

6 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n rakentamiseen välillä Lusi — Mikkeli

7 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta liikennejärjestelyjen toteuttamiseen Savonlinnassa

8 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta Kymijoen kanavaselvityksen jatkamiseen

9 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta Mäntyharjun kanavahankkeen edistämiseen

10 Ihamäki: Määrärahan osoittamisesta Savonradan yleissuunnitteluun

11 Juurola: Määrärahan osoittamisesta Launeen peruskoulun liikuntatilan rakentamiseen

12 M. Koskinen: Määrärahan osoittamisesta valtatie 8:n perusparannukseen Varsinais-Suomessa

13 Laitinen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 9:n perusparannustöiden aloittamiseksi välillä Hämeen piirin raja — Jämsä

14 Laitinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Keiteleen kanavasiltojen rakentamiseen

15 Lehtosaari: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n rakentamiseen välillä Heinola — Mikkeli

16 Lindqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Hämeen rykmentin huoltokoulutuskeskuksen asekoulun kenttätykistön opetuskorjaamon rakentamiseen

17 Lindqvist: Määrärahan osoittamisesta Koskimyllyn paikallistien perusparannukseen Hollolassa

18 Lindqvist: Määrärahan osoittamisesta Vesivehmaan ja Kalkkisten välisen tieosuuden peruskorjaukseen

19 Lindqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta moottoritien Järvenpää — Lahti— Heinola — Lusi rakentamisen aloittamiseen

20 Manninen ym.: Opintorahaan osoitetun määrärahan säilyttämisestä ennallaan

21 Manninen ym.: Lapsilisiin osoitetun määrärahan säilyttämisestä ennallaan

22 A. Ojala ym.: Määrärahan osoittamisesta Vilppulan yläasteen korjaustöiden aloittamiseen

23 A. Ojala ym.: Määrärahan osoittamisesta Leinolan monitoimikeskuksen päiväkodin rakentamiseen Tampereella

24 Partanen ym.: Määrärahan osoittamisesta Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitosrakennuksen rakennustöiden aloittamiseksi

25 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi Kangaslammintien varteen Varkaudessa

26 Rajamäki ym.: Määrärahan osoittamisesta Puurtilan vesihuollon runkolinjan rakentamiseen

27 Rajamäki ym.: Määrärahan osoittamisesta Varkauden ja Leppävirran jätevesien yhteispuhdistamon rakentamiseksi

28 Rajamäki ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n perusparantamiseksi välillä Varkaus — Leppävirta

29 Räsänen ym.: Lapsilisiin osoitetun määrärahan säilyttämisestä ennallaan

30 Smeds: Valtioneuvoston jäsenten erityisavustajien palkkaukseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

31 Vähänäkki ym.: Määrärahan osoittamisesta yhdysvesijohdon rakentamiseen Haminasta Kymenlaakson runkovesijohtoon

Mietintöjen pöydällepano

12) Hallituksen esitys valmisteverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi 608

Hallituksen esitys 12/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Alaranta, Brax, Dromberg, Huttu, Jääskeläinen, Kallis, Kanerva, Kautto, Korteniemi, Linnainmaa, Lämsä, Norrback, Ojala A., Ojala O., Pekkarinen, Pietikäinen M., Piha, Rinne, Sasi, Soininvaara, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tuomioja, Vanhanen, Vehviläinen, Viinanen ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Ojala A. ja Piha.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Alaranta, virkatehtävien takia edustajat Brax, Dromberg, Huttu, Jääskeläinen, Lipponen, Norrback, O. Ojala, M. Pietikäinen, Sasi, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tuomioja, Vanhanen, Viinanen ja Vistbacka sekä yksityisasioiden takia edustajat Aho, Kallis, Kautto, Koistinen, Korteniemi, Linnainmaa ja Soininvaara.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 4. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 1/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain 2 ja 20 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 2/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 19/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 21/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallitus on hallitusohjelman ja lisäbudjetin myötä päättänyt tehdä leikkauksia valtion budjettiin. Leikkaukset ovat välttämättömiä, mutta niiden kohdentaminen pitäisi tehdä oikeudenmukaisesti. Oikeudenmukaista olisi ottaa eniten niiltä, joilla on enemmän, mistä ottaa, ja vähemmän niiltä, joilla on vähemmän. Tämä periaate ei kuitenkaan toteudu alkuunkaan hallituksen esityksessä leikata opintorahaa ja opiskelijan asumislisää. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus unohdetaan tietoisesti. Lisäksi lakiesitys eriarvoistaa opiskelijoita ja muutenkin perusteet leikkauksille ovat hyvin heppoiset. Voisikin todeta, että jos opiskelijat perustelisivat tenttivastauksensa yhtä huonosti kuin hallitus tämän lakiesityksen, maamme yliopistoissa ei suoritettaisi ainoatakaan loppututkintoa.

Opintotuki on ilman leikkauksiakin alhaisimpia perusturvan muotoja. Opintoraha sellaisenaan ei riitä takaamaan toimeentuloa, opintolainaa harva uskaltaa ottaa, eikä työssä käynti ole helposti yhteensovitettavissa opiskelun kanssa. Opintoraha on niin pieni, että vähäisempikin leikkaus merkitsee useiden prosenttien vähennystä käteen jäävästä summasta. Kun opiskelijaan lisäksi kohdistuu asumistuen vähennys ja opiskelijaperheeseen lapsilisäleikkaukset, tragedia on valmis. Jos lakiehdotus hyväksytään, on varmaa, että toimeentulotukimenot kasvavat. Lisäksi on vaarana, että opiskelijoiden valmistuminen viivästyy ja keskeyttämisprosentit nousevat.

Ahon hallituksen tekemä opintotukiuudistus oli selvä parannus opiskelijan toimeentuloon. Opintotuki muuttui opintolainapainotteisesta opintorahapainotteiseksi. Valtiontalouden realiteetit kuitenkin estivät uudistuksen täydellisen loppuun viemisen. Epäkohdiksi jäivät alle 20-vuotiaiden asema sekä opintolainan määrä ja velkaehdot. Näistä heikkouksista eri puolueet olivat pääsääntöisesti samaa mieltä. Kaikki puolueet ovat olleet valmiita taloustilanteen niin salliessa niitä parantamaan. Leikkauksista ei juuri kukaan puhunut mitään ennen kuin vasta nyt vaalien jälkeen.

Nykyisen opintotukijärjestelmän epäkohdista ensimmäinen eli keinotekoinen 20 vuoden ikäraja on merkinnyt sitä, että kyseistä ikää nuorempien opintotuki on ollut vajaa puolet 20 vuotta täyttäneiden tuesta. Ikäraja asetettiin siksi, että kaikkien ikäluokkien mukaan ottaminen täyden tuen piiriin yhdellä kertaa olisi ollut valtion budjetissa liian kova rysäys. Myöhemmin asia olisi korjattu keskustajohtoisen hallituksen linjan myötä.

Mutta mitä esittääkään nykyinen hallitus? Itsenäisesti asuvien alle 20-vuotiaiden opintotukeen hallitus ymmärtää olla puuttumatta, sillä 750 markan tai 500 markan suuruinen opintoraha ei takaa juuri alkeellistakaan toimeentuloa. Mutta kaikkien kotona asuvien opintotukea leikataankin sitten rankimmalla kädellä. Alle 20-vuotiaan kotona asuvan opintoraha on 120 markan leikkauksen jälkeen enää 230 markkaa. Erityisen kovasti kohdellaan niitä kotona asuvia, jotka vanhempien vähävaraisuuden perusteella saavat opintorahan kaksinkertaisena. Menetyskin on silloin heille kaksinkertainen eli 240 markkaa. Hallituksen linja on siis se, että otetaan niiltä eniten, joilla on vähiten annettavaa, eli viedään tuhkatkin pesästä.

Miten hallitus leikkauksensa perustelee? Perusteluissa mainitaan, että koska vanhempien luona asuvien opintoraha ei nykyisin riitä kattamaan koko toimeentuloa eikä toimeentulo ole ollut yksinomaan opintotuen varassa, uudistus ei heikennä kenenkään perusturvaa. Eli hallituksen mielestä, koska kotona asuvilla ja erityisesti alle 20-vuotiailla ei ole kunnollista perusturvaa, eivät he sitä jatkossakaan tarvitse. Olen asiasta kuitenkin eri mieltä. Alle 20-vuotiaskin ja opiskelija

tarvitsee kunnollisen perusturvan. Opintotuen on oltava riittävän suuri, jotta se kannustaisi hakemaan koulutukseen. Nythän näin ei ole. Leikkausten jälkeen kannustavuus vähenee entisestään, sillä työttömyyskorvaus on selvästi suurempi kuin opintotuki.

Opintotukijärjestelmän epäkohtien korjaaminen siis siirtyy. Itse asiassa hallitus aikoo huolehtia siitä, että korjattavaa on jatkossa entistä enemmän, sillä toiseenkaan nykyisen opintotukijärjestelmän heikkouteen eli opintolainaehtoihin ei vakuuttavasti luvata muutoksia. Lainapainoitteisuutta ollaan päinvastoin lisäämässä, vaikka jo nyt tiedetään, että vain osa opiskelijoista uskaltaa ottaa lainaa ja heistäkin vain harva maksimimääräisenä. Lainaa ei ylipäänsäkään enää voi nähdä pelkästään investointina tulevaisuuteen nykyisen työttömyyden vallitessa. Lupaukset myöhemmin käynnistettävistä toimenpiteistä opintolainojen turvallisuuden ja opiskelijoiden lainaluottamuksen lisäämiseksi eivät myöskään vakuuta. Pankeilta on nimittäin turha odottaa vastaan tulemista. Toimenpiteet turvallisuuden lisäämiseksi vaativat pääsääntöisesti valtion lisätukea.

Arvoisa puhemies! Opintotukijärjestelmää ollaan romuttamassa. Hallitus ei esitä määräaikaista säästölakia, vaan pysyvää huononnusta opiskelijoiden toimeentuloon. Vaikka hallitus ohjelmassaan väittää panostavansa koulutukseen, edistetään tämän lain myötä sellaista trendiä, että opiskelu on varakkaiden perheiden lasten yksinoikeus. Kysyn jälleen, tätäkö vasemmistopuolueet haluavat.

Huononnusten kompensoimiseksi hallitus esittää opintotukeen vaikuttavien tulojen alarajaa nostettavaksi 1 700 markasta 1 800:aan kuukaudessa. Tämä auttaa kuitenkin vain niitä opiskelijoita, jotka ovat pystyneet saamaan opintojen oheen työpaikan ja joiden opiskelu ylipäänsä onnistuu työn ohella. Tässä suhteessa on suuria alakohtaisia ja alueellisia eroja. Lisäksi opinnot pitkittyvät, paitsi niiden, joille varakkaat vanhemmat voivat taata nopean valmistumisen. Tulorajan nosto on siis tässä tapauksessa epätasaarvoistavaa. Toisaalta 100 markan lisäys ei taida auttaa edes niitä, joilla opintojen ohessa on työpaikka.

Toivon, että eduskunnasta löytyisi yhteistä tahtoa hallituksen esityksen torpedoimiseen, lakiesitys kun loukkaa pahasti sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta, eriarvoistaa opiskelijoita ja kurjistaa eniten juuri vähävaraisia. Kun laki on kiireessä tehty, se johtaa siihen, että ensi syksyn opintotuen maksatukset entisestään myöhästyvät. Tukea näille ajatuksille luulisi löytyvän ainakin hallituspuolueiden nuorimmilta kansanedustajilta, jotka minun tapaani tietävät, ettei pelkkä opintotuki nykyisellääkään tahdo riittää elämiseen ja täysipainoiseen opiskeluun.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On aivan totta, mitä ed. Kiviniemi totesi opintotuen leikkauksista. Hallituksen tapa tehdä opintotuen leikkaus merkitsee sitä, että mm. vähävaraisten perheiden osalta leikkaukset lähes kaksinkertaistuvat. Myöskään sisaruskorotusten poistoa ei voida pitää sosiaalisena tapana leikata. Kaiken kaikkiaan on yhdyttävä ed. Kiviniemeen siinä, että säästöt kohdistuvat nyt sellaisella tavalla opiskelijoihin, että monen opintie saattaa näiden leikkausten tuloksena katketa.

Itse asiassa on kysymys osin hämmästyttävän suurista leikkauksista, sillä opintorahan leikkaaminen 120 markalla kuukaudessa merkitsee korkeakouluissa opiskelevien, vanhempiensa luona asuvien, alle 20-vuotisten opintorahassa peräti 34 prosentin leikkausta ja muissa oppilaitoksissa opiskelevien osalta peräti 48 prosentin leikkausta. Silloin ei todellakaan kyse ole enää juustohöylästä, vaan paljon tuntuvammasta heikennyksestä opintorahaan.

Ministeri A n d e r s s o n: Arvoisa puhemies, fru talman! Ed. Kiviniemi sanoi, että tämä sinänsä valitettava opintotuen leikkaus romuttaisi opintotukijärjestelmään. Kun mietin, miten säästöä saataisiin aikaan, niin tavoite oli nimenomaan juuri päinvastainen: säilyttää järjestelmä ja tehdä tarvittavat säästöt niin, että ne eivät oleellisesti vaikuttaisi tavallisen opiskelijan mahdollisuuksiin opiskella. Tästä syystä valittiin se menetelmä, että otetaan suurelta määrältä, melkein kaikilta opiskelijoilta, vähän pois eli 30 markkaa opintorahasta ja 7 prosenttia asumistuesta, jolloin keskimäärin opiskelija kärsii leikkauksista suurin piirtein 100 markkaa kuukaudessa. On totta, että kotona asuvien opiskelijoiden kohta on paha. Se kohdistuu osittain hyvin vähävaraisiin perheisiin ja opiskelijoihin.

Kuitenkin täytyy sanoa, että mielestäni järjestelmän pitää kannustaa opiskeluun ja myös siihen, että opiskelija pystyy itsenäistymään. Kukaan ei ole pystynyt opiskelemaan niiden opintorahojen varassa, mitä on tähänkään saakka maksettu.

Vielä haluan korostaa, että nämä muutokset, joita yritetään tehdä ja jotka ovat myönteisiä, tähtäävät siihen, että opiskelija voisi ansaita hieman enemmän, ilman että se vaikuttaa opintotuen suuruuteen. Tästäkin voidaan olla monta eri mieltä, mutta käytännössä tämä muutos koetaan myönteiseksi. Opiskelija voi nyt käytännössä ansaita 2 100 markkaa kuukaudessa ennen kuin tämä vaikuttaa opintorahan suuruuteen. Totta kai kesällä voi sitten ansaita niin paljon kuin vain pystyy, jos työtä sattuu löytymään.

Lisäksi mietimme paljon sitä, miten voitaisiin opintolainajärjestelmää tehdä opiskelijoille turvallisemmaksi ja suotuisammaksi. Nyt se, että ainoastaan 17 prosenttia opiskelijoista käyttää opintolainaoikeuttaan, kuvastaa tietysti sitä, että pelätään sen tilanteen toistuvan, joka oli vuonna 92, että markkinakorot yhtäkkiä nousevat hyvin korkealle, jolloin opiskelijat joutuvat maksamaan 15—17 prosentin korkoa opintolainastaan. Sehän on kohtuutonta.

Toinen seikka, joka on vaikuttanut siihen, että opiskelija ei halua tai uskalla lainaa ottaa, on tietysti se, että on monen opiskelijan kohdalta suuri epävarmuus siitä, saako työtä sitten, kun valmistuu, kun saa opintonsa suoritettua. Oikeastaan ei voi muuta sanoa, kuin että pyrimme kehittämään lainajärjestelmää niin, että tulisi tulevaisuudessa jonkinlaiset takuut sille, että opiskelijat eivät ole korkojen suhteen markkinavoimien armoilla, ja toisaalta, että kun työllisyys muuten yhteiskunnassa paranee, myös opiskelijat saisivat enemmän uskoa ja myös realistista uskoa siihen, että opiskelujen jälkeen todella saa työtä, joka vastaa sitä pätevyyttä, jota opiskelun kautta on saanut.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron kuultuani ed. Kiviniemen puheenvuoron. Totean, että hän on käsittänyt järjestelmän väärin. Opintotuki on tarkoitettu tueksi eikä kaikkinaiseksi elatusmaksuksi. Myöskään järjestelmää ei olla romuttamassa, jos ollaan tekemässä pieniä korjauksia. Ne edustajat, jotka ovat vaivautuneet avaamaan sähköpostinsa, ovat voineet havaita, että opiskelijat ovat käyneet edustajien kanssa tai ainakin pyrkineet käymään laajaa kirjeenvaihtoa opintotukiuudistuksen johdosta. Tässä kirjeenvaihdossa, jota olen käynyt opiskelijoiden kanssa, on tullut hyvin esiin se, että he ja heidän järjestönsä näyttävät ymmärtävän sen, että jos talkoisiin on ryhdyttävä, myös opiskelijat haluavat niihin osallistua. Opiskelijat ja heidän järjestönsä näyttävät ymmärtävän sen, että opiskelu on investointi.

Ed. A. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni opintotuen leikkaus on ristiriidassa sen hallituksen linjauksen kanssa, että koulutus olisi painopistealue, johon ei puututa.

Olisin kuitenkin, kun ministeri Andersson on paikalla, puuttunut erääseen yksityiskohtaan. Kun opintorahan leikkaus 120 markalla koskee myös kotona asuvia ja kun varattomien osalta on tämä korotus, nyt tämä leikkaus tulee kaksinkertaisena varattomille opiskelijoille. On sanottu, että on teknisiä vaikeuksia hoitaa tämä asia. Olisin kuitenkin tiedustellut: Aiotaanko todella menetellä näin, että opintorahan leikkaus kaikkein varattomimpiin kohdistuu kaksinkertaisena?

Ministeri Andersson: Arvoisa puhemies! Haluan heti vastata kysymykseen. Olimme tietoisia epäkohdasta, joka kohdistuu niihin opiskelijoihin, jotka ovat heikoimmassa asemassa. Teknisesti pyritään korjaamaan tämä asia ensi vuonna, jotta tällainen kaksi kertaa rokottaminen ei tapahtuisi.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiviniemi viljeli taas sitä sanontaa, joka on jo viime syksynäkin tullut sanotuksi. Eli kun leikkauksia tehdään, hän puhui, että ne pitäisi tehdä oikeudenmukaisesti sukupolvien välillä. Hän puhui sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Kun mietitään opiskelua, sillä sukupolvella, johon itse kuulun, ei ollut mahdollisuutta opiskella, ei läheskään kaikilla. Nyt kuitenkin kaikilla suurin piirtein on mahdollisuus opiskella, joten pyytäisin ed. Kiviniemeä täsmentämään jossakin vaiheessa, mitä hän tarkoittaa sillä, että tämä ei ole sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

Sitten täytyy miettiä, minkä takia, niin valitettavaa kuin se on, joudutaan muun muassa opintotukea leikkaamaan. Siihenhän on vastaus yksinomaan se, että valtiolla on silmät korvat täynnä velkaa. Jos nyt ei leikata, joudutaan tekemään se myöhemmin. Täytyy muistaa, että valtionvelan korkokustannukset ja velanhoitomenot ovat suurin piirtein saman verran kuin koko opetusministeriön pääluokka.

Hän sanoi myös, että opiskelijat eivät uskalla ottaa lainaa. Se on aivan totta. Minkä vuoksi ei sitten uskalleta ottaa lainaa? Sen vuoksi tietysti, ettei ole töitä tiedossa. Työllisyyden ja työpaikkojen luomisen eteen on tämä hallitus luvannut tehdä työtä. Lisäbudjetti, joka on parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä, on aloitus siihen.

Ed. Laaksolle kommentoin vain sen verran, että hänen tulisi alkaa päättää siitä, onko hän hallituksessa vai oppositiossa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on aivan paikallaan tuoda esiin ongelmia, jotka liittyvät tähänkin hallituksen esitykseen. Niihin on viitannut ed. Kiviniemi ja myös ed. Laakso, ja myös ministeri Andersson totesi sen. Hallitusohjelmassa on maininta siitä, että ei tule heikentää kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Mielestäni hallituksella on mahdollisuus tahtoessaan myös kompensoida kaikkein hankalimpia kohtia, joihin täälläkin viitattiin, kuten kaksinkertainen leikkaaminen taloudellisesti heikko-osaisimpien opiskelijoiden opintotuessa.

Mutta viittaisin myös siihen, että mielestäni ministeri Andersson varsin voimaperäisesti pyrki tekemään ratkaisun mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Siinä vaiheessa myös aika ikävällä tavalla valtiovarainministeri pyrki häntä muistuttamaan ja ojentamaan, kun hän etsi oikeudenmukaisinta tapaa eli sitä, että katsotaan, onko edes pakko leikata tiettyä asiaa. Näin ollen tämä on asia, joka on edelleen auki.

Kaikkein suurin uhka opiskelijoille on se, että suomalaisten tulotasot ovat kauaksi karanneet toisistaan: Köyhät ovat köyhtyneet ja rikkaat rikastuneet. Tällainen kehitys on syntynyt varsin monen vuoden kuluessa usean hallituksen aikana. Se on iso ongelma. Sitä nyt neljän vuoden aikana yritetään ratkaista.

Ed. Piha merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ei ole mitenkään syytä vähätellä opintorahaleikkauksien vaikutuksia yksittäisen opiskelijan kohdalla. On syytä ehdottomasti valitella sitä tilannetta, joka aiheutuu leikkausten seurauksena. Pidän erittäin tärkeänä sitä ministeri Anderssonin toteamusta, että hän täälläkin ratkaisulla kuitenkin pyrkii itse järjestelmän säilyttämiseen. Siihen nyt kaikki voimat pitääkin keskittää.

Olisin kuitenkin halunnut kiinnittää huomiota erääseen seikkaan, joka juuri tänään tuli esille uutisissa, kun todettiin opiskelijoiden syrjäyttäminen toimeentulotuen yhteydessä. Nyt kun leikkauksia ehdotetaan lisää tehtäväksi, minusta olisi tärkeää kuulla, mitä tapahtuu toimeentulotuen puolella. Aiotaanko siellä olevat ongelmat ottaa esille oma-aloitteisesti esimerkiksi opetusministeriön puolella myös nyt ja yhteistyössä sosiaali- ja terveyspuolen kanssa käydä läpi?

Ihmettelen sitä, että hallituksen esityksessä ei ole tarkasteltu esityksen taloudellisia vaikutuksia lainkaan ulommaksi; vain opintotuen sisällä on niitä arvioitu. Ymmärsin, että lupauksia annettiin aikaisemmin, että kaikissa esityksissä yritettäisiin tarkastella työllisyysvaikutuksia. Niitäkään en huomannut tästä tekstistä. Jos nyt käy niin, että opintotuen heikkeneminen ratkaisevalla tavalla vaikuttaa siihen, että opinnot keskeytetään ja ilmoittaudutaan työnhakijaksi, tätä kautta tietysti on vaikutuksia. Niistä olisi ollut hyvä kuulla tässä yhteydessä, kun ministeri sattuu olemaan paikalla.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Anderssonin äskeiset perustelut opintotuen leikkauksille ontuivat pahan kerran. Ymmärrän teidän tulleen täysin yllätetyksi valtiovarainministeriön virkamiesten taholta, koska tiedossani sattumoisin on, että siellä on pitkän aikaa suunniteltu opintotuen heikennystä, jo ennen kuin opintotukiuudistus saatiin edes valmiiksi.

Ansaitseminen ei voi olla tarkoitus opintojen aikana. Te olette sen, ministeri Andersson, itsekin todennut, kun olette jättänyt aikoinaan lakialoitteen opintotukilaiksi. Siinä toteatte nimenomaan, että opintotukea tulee myöntää toimeentulon turvaamiseksi opiskelijan päätoimisen opiskelun ajalle. Täytyy huomauttaa, että vasemmistoliitto on ehdottanut opintotuen perusmääräksi, perusturvaksi, kansaneläkkeen pohja- ja lisäosaa eli 2 400:aa markkaa. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten te, ministeri Andersson, selitätte tämän äkillisen takinkäännöksen tai mielipiteen muutoksenne.

Haluaisin vielä kiinnittää yhteen vakavaan seikkaan huomiota, kun opintotukea tulevaisuudessa kehitetään. Nimittäin hallitushan kaavailee myös sairauspäivärahan poistamista. Minusta on erittäin vakavaa, jos Suomeen syntyy sellai-

nen tilanne, että jos opiskelija on sairaana pitkään, sanotaan vaikka puoli vuotta, hän ei voi mitenkään saada lain mukaista opintotukea eikä saisi sitten sairauspäivärahaakaan. Ei voi ajatella, että täysi-ikäiset opiskelijat joutuvat toisten ihmisten armoille Suomessa. Toivon, että tämän, ministeri Andersson, estätte.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies, fru talman! Ed. Isohookana-Asunmaa sanoi, että kysymyksessä on takinkäännös. Olen tietoinen, että olen jättänyt sellaisen lakialoitteen, jossa on vaadittu opintotuen nostamista kansaneläkkeen tasolle. Ainoa syy siihen, että opintotukileikkaukseen on jouduttu menemään, on todellakin valtion taloudellinen tilanne, kasvava velkakierre, se että valtion menot ovat vuodessa 200 miljardia ja tulot 140 miljardia. Silloin kun katsoo, miten valtion budjettimenoja voidaan supistaa ja leikata, tullaan kaikkiin tulonsiirtoihin ja valitettavasti — olen ensimmäinen valittamaan sitä — myös opiskelijat joutuvat näiden leikkausten kohteeksi.

Jos ajatellaan nuoren ihmisen toimeentuloa ja taloudellista tilannetta, siinä olisi paljonkin korjattavaa. Olemme juuri aloittaneet opetusministeriössä nuoren ihmisen kokonaistilanteen kartoittamisen. Pyrimme keräämään nyt tehtyjä tutkimuksia ja aineistoa, jotta saataisiin jo ensi vuoden alussa kokonaiskäsitys nuoren ihmisen tilanteesta ja varsinkin niiden nuorten kohdalla, jotka ovat vaarassa syrjäytyä yhteiskunnassa.

On myös paljon kummallisuuksia nuorten taloudellisessa tilanteessa. Nuori ihminen, joka tulee suoraan koulunpenkiltä eikä ole koskaan ollut töissä tai joka valmistuu ammattikoulusta tai oppilaitoksesta eikä saa työtä, saa tällä hetkellä joka toinen viikko noin 900 markkaa käteen työttömyyskorvauksia. Sen sijaan opiskelija saa noin 350 markkaa, vähän vähemmän vielä näiden leikkausten jälkeen. Tässäkin on kysymys, jota pitäisi pohtia: Onko oikein, että työtön saa näin paljon enemmän rahaa siitä, että on työtön, kuin se, joka lähtee opiskelemaan, jolloin tulot vähenevät tällä tavalla. Näitä pitäisi mielestäni yhteensovittaa myös siihen suuntaan, että olisi aina kannattavaa ja kannustettavaa harjoittaa sellaista työllistävää toimintaa, joka liittyy koulutukseen, aktiivisiin työllistämisohjelmiin ja niihin osallistumisiin. Tässä mielestäni on eräs epäkohta, joka tavallaan myös liittyy toisen valtiovarainministerin tehtävään selvittää, miten erilaiset leikkaukset kohdentuvat mahdollisesti päällekkäisesti eri väestöryhmiin ja myös nuoriin. Pidän nuorten ihmisten kokonaistilanteen kartoitusta erittäin tärkeänä.

Mitä tulee takinkääntöön, niin olen edelleen sitä mieltä, että opintotuki on aivan liian pieni ja että opiskelijan asema on taloudellisesti hyvin huonosti turvattu. Ei ollut mitenkään mieluisaa ensimmäisenä tehtävänä löytää 300 miljoonan markan säästöt opintotukijärjestelmästä. Sen voin vakuuttaa.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Haluaisin kertoa opiskelijoiden sairauspäivärahatilanteesta. Hallitusohjelmaanhan sisältyy ajatus vähimmäispäivärahan poistamisesta. Meillä on eurooppalaisesti ajateltuna aivan poikkeuksellinen käytäntö, että sairausvakuutuspäivärahaa maksetaan niillekin, jotka eivät sairauden aikana menetä tuloa. Sen vuoksi tuo lause on hallitusohjelmaan laitettu.

Opiskelijoiden osalta siihen liittyy mielestäni niitä ongelmia, joita ed. Isohookana-Asunmaa toi esille. Tällä hetkellä olemme etsimässä erilaisia ajatusmalleja siitä, miten asia voitaisiin toteuttaa.

Ensinnäkin olen pyytänyt, että selvitetään, miten iso ongelma se on. Kun itse lääkärinä ajattelen sairautta, joka nuorelle ihmiselle voi tulla niin, että se aiheuttaa hänen opintojensa keskeytymisen pitemmäksi aikaa, näitä sairauksia on hyvin vähän. Jos tapahtuu jokin tapaturma, luunmurtuma, yleensä opiskelu on mahdollista sen aikanakin jollain tavalla. Jos tulee sellainen sairaus, joka kestää esimerkiksi yli kaksi kuukautta, olen miettinyt, pitäisikö silloin hankkia lääkärintodistus, ja jos opintorahaa on siltä ajalta vähennetty, myöhemmin osoitettaisiin, että sairauden vuoksi opintoja ei voitu suorittaa. Näitä erilaisia ajatusmalleja minusta täytyy selvittää.

Toisaalta pitää selvittää se, kuinka iso ongelma tällainen sairastuminen opiskelijoille on. Itselleni tulee mieleen eräät sairaudet, jotka voivat aiheuttaa opintojen keskeytymisen. Niitä on aika vähän nuorilla ihmisillä. Mutta myönnän, että nimenomaan psyykkiset sairaudet voivat aiheuttaa opintojen keskeytymisen. Siitä useimmille seurauksena on työkyvyttömyyseläke — tai toivottavasti ei. Näiden tilanteiden varalle täytyy olla erilaisia järjestelymalleja. Tämä on hyvin tärkeä ja keskeinen ongelma, joka pitää asiallisesti selvittää ja katsoa, mikä siinä on oikeudenmukainen ratkaisu.

Mitä ministeri Andersson sanoi opiskelijoiden yleisestä taloudellisen tilanteen selvittämisestä,

kuuluu yleiseen hallitusohjelman henkeen, että kohtaantumista ja toimeentulo- ja köyhyysloukkuihin joutumista selvitetään. Nuo selvitykset ovat käynnissä. Esimerkiksi STM:n osalta itsellänikin on eräitä malleja, millä me voimme tuoda lisää apua tähän selvitykseen ja sitä kautta löytää ehkä toimivia malleja. Ei tässä ole mitään syytä lähteä sanomaan härkäpäisesti, että teemme niin tai näin, niin kuin jossakin lukee, vaan yritämme selvittää, mikä on se malli, joka tuottaa säästöä ja kuitenkin kohtelee yksilöitä oikeudenmukaisesti.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että ministeri Andersson oli edelliseltä hallitukselta omaksunut nuorten elämäntilanteen kokonaistarkastelun. Sehän hyväksyttiin eduskunnassa jo nuorisotyölain uudistuksen yhteydessä. Halusin korostaa hänelle sitä, ettei tässä ole kyseessä mikään pieni korjaus opintotukijärjestelmään, vaan tällä lakimuutoksella käännetään kokonaan opintotuen kehittämisen suunta. Tähän asti on koetettu lainaosuutta vähentää ja opintorahaosuutta nostaa. Eikä ole kyse myöskään siitä, miten säästöt parhaiten kohdennettaisiin, vaan kyse on siitä, miksi ylipäätään ministeri Andersson on hyväksynyt opintotuen säästökohteeksi, koska se on perusturvaetuuksista kaikkein alhaisin. Toiseksi opintotuen säästöt tulevat viivyttämään opintotuen myöntämistä ensi syksynä jopa kahdella kuukaudella.

Paitsi että ed. Andersson on viime eduskuntakaudella tehnyt aloitteita, joissa hän on moittinut opintorahaa liian pieneksi, samoin muun muassa edustajat Kalliomäki, Alho, Lipponen, Backman, Jaakonsaari ja Törnqvist tekivät vuonna 1991 lakialoitteen, jonka mukaan opintorahan tulisi olla nyt 1 750 markkaa. (Ed. Törnqvist: Silloin oli aivan eri tilanne!) — Ei ollut toinen.

Ed. Törnqvist kyseli sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Nuoret eivät todellakaan ole Lipposen hallituksen suosiossa. Hallitusohjelmaan jo kirjatuista säästöistä indeksitarkistuksien jäädyttämisen osalta ollaan jo luopumassa, mutta opiskelijoiden kohdalla mennään tiukimman mukaan. Hallitusohjelmasta pääsee siihen käsitykseen, että tämä säästö on määräaikainen ja loppuu vuoden 1996 lopussa, mutta nyt esillä oleva laki on pysyvä. Opiskelijat tulevat jo säästämään siitä teiltä puuttuvasta 5 miljardin osuudesta lähes miljardin. Mielestäni tämä ei ole millään tavalla oikeudenmukaista.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Kiviniemen puheenvuoron johdosta totean ed. Aulalle, että kun käsittelimme nuorisolakia, silloin todettiin nuorten elämäntilanteen korjaamisesta nimenomaan, että korjaaminen sisältyisi lähinnä työllisyyden parantamiseen. Se pitää muistaa.

Opintotuen leikkaaminen on ongelmallinen, jokainen meistä tietää sen. Mutta kun katselee sitä, että nämä rahat tullaan ohjaamaan työllisyyteen, tämän voi jollakin lailla ymmärtää. Toivoisin kuitenkin tulevalta uudelta budjettikäsittelyltä, että siinä kiinnitettäisiin huomiota nimenomaan siihen, että markkinakorkoiset opintolainat voitaisiin saada hoidettua normaalikorkoisiksi. Se on eräs vaikeimpia ongelmia yleensäkin opiskelijoiden kohdalta.

Lisäksi myös toivoisin, että ensi vuoden budjetissa niiden opiskelijoiden, jotka asuvat kotona, tuen leikkausta voitaisiin arvioida uudelleen.

Olen tavannut opiskelijajärjestöjen edustajia. He ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että he voisivat kesäaikana hankkia enemmän, kuin nyt on mahdollista tämän lain uudistuksen myötä. Eli tähän myös toivoisin kiinnitettävän huomiota. Mikäli on mahdollista tehdä tässä korjauksia, tämä olisi paikallaan.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson totesi, että pitää kannustaa nuoria opiskelemaan ja että tämä järjestelmä jatkossakin olisi tällainen. Tuntuu siltä, että päinvastoin tässä lannistetaan nuoria, jotka ovat nyt kokeneet edellisen hallituksen opintotukiuudistuksen menneen oikeaan suuntaan. Sehän tunnustaa sen, että opiskelijoille opiskelu on päätyö ja että heidän tavoitteenaan on tehdä opintonsa mahdollisimman hyvin ja myös joutuisasti. Nyt tuntuu siltä, että tavoitteena onkin heikentää näitä edellytyksiä. Lipposen hallituksen arvovalinnat joka tapauksessa tähtäävät siihen, että nuorten osalta ensimmäisenä ollaan tekemässä suuria säästöleikkauksia, niin lapsiperheiden, opiskelijoiden kuin nuorten viljelijöiden osalta. Kyllä tämä varmasti lannistaa opiskelijoita.

Toisaalta korostetaan, että pitää ansaita enemmän. Ministeri Andersson totesi, että kenelläkään ei ole ollut edellytyksiä tulla toimeen opintorahalla. Miksi sitä sitten vielä leikataan, kun tähänkään mennessä ei ministeri Anderssonin mukaan ole ollut mahdollista tulla toimeen? Tämähän johtaa nyt siihen, että siellä, missä an-

siotöitä on tarjolla, hakeudutaan niihin, mutta läheskään kaikkialla nuorille ei tällaista mahdollisuutta edes ole tarjolla. Alueellinen eriarvoisuus myös tässä lisääntyy. Toisaalta tämä johtaa vääjäämättä opintojen pitkittymiseen, josta juuri on haluttu päästä pois ja saada opinnot mahdollisimman jäntevästi hoidettua loppuun. Tätä kautta varmasti tulee myös yhteiskunnalle lisäkustannuksia.

Kaikkinensa tämä tuntuu kyllä aika oudolta arvovalinnalta hallituksen alkutaipaleella.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Andersson viittasi siihen, että hallitus on tehnyt päätöksen selvittää keinot, joilla opintolainojen turvallisuutta voitaisiin lisätä sellaisissa tilanteissa, joissa korkotaso muuttuu nopeasti.

Tässä yhteydessä hallitusta on syytä evästää siten, että hallitus tutkisi erityisesti mahdollisuudet järjestää lainoitus muulla tavalla kuin pankkien kautta, sillä pankkien kautta järjestettävä opintotuen lainoitus käytännössä on turvaton tapa.

Rouva puhemies! Ed. Törnqvist antoi ymmärtää puheenvuorossaan, että hallituksen esityksiä ei saisi lainkaan lähetekeskustelussa arvostella. En ymmärrä hallitukseen osallistumista siten, että meidän pitäisi ottaa ikään kuin jumalansanana tai mooseksensanana se, mitä hallitukselta tulee. Ymmärrän kyllä, että ed. Törnqvist tekee näin, mutta onneksi hänen ryhmässään on esimerkiksi ed. Vehkaoja ja eräitä muita, jotka näkevät, että hallituksen esityksiinkin saattaa kaikesta hallituksen viisaudesta huolimatta sisältyä tiettyä epäsosiaalisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta.

Ed. Törnqvist, me suhtaudumme siis eri tavalla. Itse olen sitä mieltä, että eduskunta ja sen valiokunnat ovat olemassa siksi, että muun muassa hallituksen esitykset käydään näissä valiokunnissa lävitse. Ymmärrän, että teidän esittämänne tapa on toinen. Se ei sovellu parlamentarismiin.

Ed. S u h o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämäkin keskustelu on jo osoittanut, kuinka järjestelmä toimisi loistavasti, jos ei olisi ihmisiä. Se toimii loistavasti nytkin, kun minä käyn yksinäni vuoropuhelua ministeri Anderssonin kanssa, koska tilasin puheenvuoron hänen täällä ollessaan.

Kun järjestelmää varjellaan, niin sitten se logiikka ontuu. Kaikella kunnioituksella, ministeri Anderssonin logiikka muistutti sitä kuuluisaa naisen logiikkaa, koska hän totesi, että kun ennenkään ei ole voinut opiskella opintorahan turvin, sitä voi sitten huoleti leikata.

Jotenkin hämmästyttää kaiken kaikkiaan tämä kielen sisällöllinenkin muuttuminen, kun muistaa edellisten valtiopäivien opposition puheenvuoroja liittyen erityisesti vaikkapa opintotukikeskusteluun. Silloin kun tehtiin opintotukiuudistus, joka todella oli uudistus ja sinällään merkittävä, kuulimme täällä huutoja, jotka totesivat, että uudistus on oikean suuntainen, mutta täysin riittämätön. Kuulimme lupauksia siitä, kuinka alle 20-vuotiaille tullaan myöntämään heti seuraavan uuden hallituksen aikana samat opintorahaoikeudet kuin muillekin.

Mutta olisin esittänyt ministeri Anderssonille äärettömän vakavan kysymyksen, joka liittyy siihen, eikö hallitus ole tietoinen maksajan atk-laitteiden tasosta. Jos on, se asettaa tämän hallituksen esityksen erittäin outoon valoon. Se toteaa itsekin perusteluissaan, että ankarimmin leikkaus kohdistuu vähävaraisiin opiskelijoihin, mutta toimenpiteiden täytäntöönpanolle jää varsin lyhyt aika eikä ole mahdollista löytää ratkaisua, jolla voitaisiin määritellä se toisella tavalla.

Äskettäin sivistysvaliokunnan kokouksessa Kelan opintotukiyksikön johtaja Naumanen vetosi, että ei eduskunnassa vain tehtäisi mitään muutoksia tähän lakiin, koska siitä maksatuksesta ei silloin selviydytä. Tämä asettaa kyllä parlamentarismin äärettömän omituiseen valoon, jos eduskunta vain tyytyy hallituksen sinänsä mahdottoman esityksen siunaamiseen.

Ed. K i v i n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ehdi ollenkaan vastata kaikille, mutta vastaan muutamalle edustajalle, kun minulle on suoraan esitetty kysymyksiä tai kommentteja.

Ensinnäkin ed. Kokkoselle: Uskon, että olen niitä harvoja, jotka tässä salissa ovat täysin ymmärtäneet ja sisäistäneet tämän opintotukijärjestelmän logiikan, koska olen opiskellut sekä edellisen että nykyisen opintotukijärjestelmän aikana ja pari vuotta KOL:n pääsihteerinä myös opettivat jotakin.

Mitä tulee siihen, minkälaisia viestejä olen opiskelijoilta saanut, niin ne viestit, joita minä olen saanut, eivät ole olleet kyllä ollenkaan hyväksyviä tai sellaisia, että "ottakaa vain täältä, kyllä täältä on ottamista". Päinvastoin, opintotuella, sellaisella kuin se nyt on, ei tule toimeen ja siitä ei ole leikattavaa.

Sitten ed. Törnqvistille sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Onhan se totta, että minunkin vanhempani opiskelivat pelkällä lainalla, mutta kyllä heidän lainansa hyvin nopeasti inflaatio söi, ja sen kuin vain valitsivat työpaikan, kun valmistuivat yliopistosta. Mutta meidän aikanamme tämä asia on aivan toinen. Yleensäkin kun vertaillaan sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta, pitää katsoa, mikä tilanne on tänä vuonna eli miten voivat nuoret, miten keski-ikäiset ja miten vanhemmat. Kyllähän aina edelliset sukupolvet ovat voineet huonommin kuin seuraavat, kun elintaso on noussut, enkä ole todellakaan sitä mieltä, että nuorten pitäisi nyt olla kärsimässä sen vuoksi, kun keski-ikäiset ovat aikoinaan olleet kovemmassa tilanteessa kuin me nyt.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Kuten ennalta saattoi aavistaa, tämä opintotukilain muutos herätti eduskunnassa suuren keskustelun. Sinänsähän muutos, joka toteutuessaan merkitsee leikkauksia merkittäviin osiin opintotukea, ei ole uudistus, jota voitaisiin pitää koulutuspoliittisesti tarpeellisena. On kyse leikkauksesta, jonka tavoitteena on valtion menojen vähentäminen. Siinä ovat ne rationaaliset perusteet tälle ehdotukselle.

Kun puolitoista kuukautta sitten käytiin hallitusneuvotteluja ja muotoiltiin myös sitä lisäpöytäkirjaa, johon lisäbudjetin yhteydessä tehtävät leikkaukset nojautuvat, vihreät kannattivat mallia, jossa lapsiperheisiin ja opiskelijoihin kohdistuvat leikkaukset minimoitaisiin. Katsoimme, että työttömyysturvan rakenteiden muuttamisessa olisi enemmän leikattavaa. Tyydyimme kuitenkin ja olimme valmiit siihen, että kokonaisuudessaan vuotta 96 koskevat leikkaukset olisivat tuo 10 miljardia markkaa. Se lopputulos, joka kirjattiin lisäpöytäkirjaan, oli tietenkin kompromissi ja niiltä osin kuin lapsiperheiltä ja opiskelijoilta viedään, leikkaukset ovat suuremmat, kuin mitä vihreät neuvotteluissa esittivät.

Sinänsä opintotuen asema osana tulonsiirtoja on kiinnostava. Täällä on puhuttu, varsinkin keskustan edustajat ovat puhuneet, opintotuesta osana perusturvaa. Mielestäni tässä tilanteessa on järkevää esittää kysymys, onko opintotuki osa perusturvaa vai ei. Itse olen taipuvainen katsomaan, että se on osa perusturvaa, mutta muistelen kuitenkin tilannetta, jolloin tämä kuuluisa opintotukiuudistus säädettiin. Muistelen, että silloin ministeri Isohookana-Asunmaa puolusteli sitä mallia, että korkeakouluopiskelijoidenkin opintotuki jäi 1 570 markaksi, sillä että ei ole kyse varsinaisesta perusturvasta vaan on tarkoitus, että opiskelija saa tavalla tai toisella muita lisätuloja eli saa joko opintolainaa, vanhemmiltaan tukea tai käy työssä. Itse katson, että sivistysvaliokunnan on mietittävä tätä kysymystä aika tarkkaan tätä muutosta tehdessään.

Toisaalta myös se, miten opintotuen asema mielletään, vaikuttaa myös siihen, mikä on perustuslakivaliokunnan kanta tähän kysymykseen, eli voidaanko katsoa, että tämä muutos heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa eli vaikeutuuko silloin säätämisjärjestys vai ei. Mutta perustuslakivaliokunta miettiköön siihen oman kantansa ja antakoon oman lausuntonsa tästä asiasta. Mikäli siis opintotuki katsotaan osaksi perusturvaa, niin siinä mielessä vaikeutetumpikin järjestys ja lepäämäänjättämismahdollisuus mielestäni on ihan mahdollinen. Eli kun hallitus esityksen sivulla 6 perustelee, että vaikeutettu järjestys ei ole mahdollinen, niin asia ei ole niin yksioikoinen, kuin hallituksen esityksen toteamus antaa ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Täällä ministeri Anderssonkin totesi, että opintolainajärjestelmää hyödyntää tällä hetkellä noin 17 prosenttia opiskelijoista. Tämä on hämmästyttävän vähäinen määrä. Mielestäni sivistysvaliokunnan on tarpeellista tutkia, miten opintolainajärjestelmää kehitetään, onko mahdollista muuttaa esimerkiksi opintolainojen takaisinmaksujärjestelmää, jolloin ehkä tietty osa riskistä koituisi suurempana valtiolle, vai onko mahdollista muuttaa järjestelmää niin, että ne, joilla on suuremmat tulot, maksavat nopeammin opintolainan takaisin, ja ne, jotka jäävät pitkäksi aikaa työttömiksi, saavat esimerkiksi valtion kassasta osan lainasta hyvitetyksi.

Tässä esityksessä, paitsi leikataan opintotukea, muutetaan sitä osaa, jonka opiskelija voi saada lisätuloja. Vihreät ovat sitä mieltä, että muutos on oikean suuntainen, mutta täsmällistä muutosta olisimme halunneet hieman toisenlaiseksi. Vihreät nimittäin katsovat, että tämä osa, jota ei yhteensoviteta opintotuen kanssa, voisi olla suurempi, kuin mitä hallitus esittää. Sitähän korotetaan tässä esityksessä vain 100 markalla, ja vastaavasti yhteensovitusprosentti olisi voinut pysyä entisellään.

Viikko sitten, kun lisäbudjetista keskusteltiin, totesin, että nimenomaan yhteensovitusprosentin muutos hallituksen esittämällä tavalla saattaa johtaa koulutuspoliittisesti hieman nurinkuriseen tilanteeseen. Se saattaa kannustaa suuriin

tuloihin, mikä taas saattaa pidentää opiskeluaikaa, mikä ei johda koulutuspoliittisesti järkevään tulokseen, jos opiskelijan opiskeluaika pitkittyy ja hänen toimeentulonsa opiskelujen loppuvaiheessa vaarantuu. Näin ollen tämäkin on sellainen asia, jota sivistysvaliokunnan kannattaa tutkia.

Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson puuttui kysymykseen kannustavasta järjestelmästä ja otti esiin kysymyksen, että työttömyysturva on suurempi kuin opintotuki. Näin ollen jos nuori ajattelee tulevaisuuttaan vain erilaisten tulonsiirtojen valossa, hän saattaa tulla siihen johtopäätökseen, että kannattaa pikemmin on työttömänä kuin hakeutua opiskelemaan. Tämähän ei ole pitemmällä jänteellä mitenkään järkevää. Näin ollen tähän tulonsiirtojen kokonaisuuteen ja rakenteeseen olisi saatava aikaan sellainen muutos, joka pikemmin kannustaa opiskeluun kuin työttömän olemiseen.

Kiinnittäisin myös huomiota siihen, että koulutusjärjestelmämme on hajautunut siinä mielessä, että työvoimapoliittista aikuiskoulutusta, sen yhteydessä olevia kursseja, voi käydä paljon suuremmalla tuella, kuin mitä esimerkiksi on opintotuki ja aikuisopintotuki. Itse näkisin järkeväksi, että koulutusjärjestelmien raja-aitoja madallettaisiin, tehtäisiin enemmän yhteistyötä ja tultaisiin lopulta siihen tulokseen, että kokonaisuudessaan järjestelmä on kannustava, eikä niin että aidat estävät koulutukseen hakeutumisen ja alentavat motivaatiota siihen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun olen kuunnellut tätä keskustelua ja erityisesti ed. U. Anttilan puheenvuoroa, tämä on aikamoista sanojen helinää, josta monikaan opiskelija ei varmasti ymmärrä mitään, ja jos ymmärtää, ei ole siitä kiinnostunut. Ensinnäkin kysymyksessä siitä, minkälaisen päätöksen perustuslakivaliokunta tekee tässä perusturvan mahdollisuutta koskien, on itsestäänselvää — tämän hallituksen otteet ovat jo sen tyyppiset — että perusturvasta muodostuu perustuslakivaliokunnassa jokin muu kuin perusturva, koska tämä hallitus on linjansa valinnut. Kaiken lisäksi opiskelijaa ei kiinnosta yhtään, mitä on kysymys, perusturvasta vai ei. Hänelle merkitsevät ne markat, ne vähäiset markat, joilla hän vähäisen toimeentulonsa kituliaasti tänä päivänä saa, eivätkä tällaiset poliittiset kliseet.

Ed. Anttila piti hyvin tärkeänä sitä, miten opintotukea ja opiskelijoiden toimeentuloa kehitetään. Edellisen hallituksen aikana tässä salissa olivat kaikki yksimielisiä siitä, että se suuntaus, mihin kehityksessä oli lähdetty, oli oikea, vaikka, niin kuin poliittiset fraasit kuuluvat, aina sanottiin "oikean suuntainen mutta riittämätön".

Nyt tässä eduskunnassa ne hallitusryhmät, 3/4 tästä salista, joka oli sitä mieltä, että kehitys on oikean suuntainen, on kääntänyt tämän asian täysin päinvastaiseen suuntaan, niin kuin täällä on jo aikaisemmin todettu. Minun mielestäni tässä ei ole mitään selittelemistä. Vähävaraiselta otetaan raa'asti niin kuin monelta muultakin, joita tässä nyt ei kannata lähteä luettelemaan. Ne luetellaan tässä salissa varmaan vielä moneen kertaan.

Ed. P e n t t i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin tullut esille se, mikä on puutteellista hallituksen toiminnassa. Puutehan on, että siltä puuttuu visio. Tässä on tullut aivan selvästi esille, että kun ei ole visiota, pitää hieman säästää täältä ja ottaa hieman tuolta. Hallituspuolueiden edustajat eivät edes voi päästä yksimielisyyteen siitä, onko opintotuki osa perusturvaa vai ei, koska hallitukselta puuttuu visio.

Tässä on nyt oiva esimerkki siitä, mitä pitäisi tehdä. Meillä pitäisi olla näkemys siitä, mihin suuntaan tätä järjestelmää kehitetään, miten luodaan perustulomalli, joka mahdollistaa sen, että voi opiskella, olla työttömänä, olla koti-isänä ja näiden eri roolien välillä toimia. Tähän suuntaan me emme voi mennä niin kauan kuin puuttuu visio. Vihreillä näitä visioita joskus on ollut, ja minä toivon, että jossakin vaiheessa nämä vielä konkreettisemmin tulisivat esille. Ainakaan hallitusohjelmassa ne eivät näy eivätkä vielä siinä, mitä esityksiä tänne isoon saliin on tullut. Visiota kaivataan.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Penttilä, hallituksen visio on se, että me saamme valtion velan kuriin, joihin talkoisiin kaikki kansalaiset osallistuvat.

Mutta pyysin tämän puheenvuoron, arvoisa puhemies, ed. U. Anttilan puheenvuoron johdosta ja totean, että tässä sinänsä valitettavassa opintotuen leikkauksessa on hyvää se, että sitä kompensoidaan nostamalla verottoman lisätulon osaa 2 100 markkaan. Mielestäni tämä raja on kuitenkin liian vähäinen. Se on jätetty liian alas. Erityisesti nykyisin on erityisen tärkeää, että opiskelijat voisivat opiskelun ohessa hankkia työelämän kokemusta ja ansioita, mikäli siihen on tilaisuus. Toivon, että valiokunnassa tämä

seikka saa erityistä huomiota osakseen ja tulorajaa voitaisiin nostaa ainakin 2 700 markkaan.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi suhtautui vähätellen siihen, onko opintotuen perustuslaillisella asemalla mitään merkitystä. Itse katson, että sillä kuitenkin on merkitystä. On tärkeää asemoida opintotuki muihin tulonsiirtoihin nähden, ja mikäli esimerkiksi perustuslakivaliokunta tunnustaa sen aseman, niin vastaisuudessa näillä tulkinnoilla on merkitystä myös muussa opintotuen kehittämisessä, joten ihan pienestä asiasta ei ole kysymys.

Ed. Penttilä kaipasi visiota tulonsiirtoihin ja myös opintotuen kehittämiseen. Itse näkisin, että ainakaan vihreää eduskuntaryhmää ei vaivaa visioiden puute, mutta kun 10 miljardin säästötavoite esitetään entisten säästöjen päälle, on hyvin vaikeaa tehdä nopeita säästöjä, niin että ne olisivat optimaalisimpia, eli säästöjä on helpompi tehdä pitemmällä jänteellä, jolloin niihin jää enemmän sopeuttamisaikaa. Todellakin tässä mallissa on kyse eräänlaisesta kompromissista, jossa tavallaan tämän sateenkaarihallituksen visiot ovat sekoittuneet. Siinä mielessä ei ehkä ole optimaalisin mahdollinen myöskään se kokonaisuus minkään osapuolen kannalta, mutta kompromissi on kompromissi.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Moni edustaja on täällä todennut, että tämä esitys on sinänsä valitettava. Minunkin mielestäni tämä on sinänsä on hyvin valitettava, ja vedän siitä sen johtopäätöksen, että tämä lakiehdotus on hylättävä kaikilta muilta osin paitsi 17 §:n osalta, joka ei koske opintorahan tai asumistuen tason alentamista. Minun nähdäkseni opintoraha on perusturvaetuus ja niistä vieläpä kaikkein pienin. Siitä syystä perustuslakivaliokunnan lausunto tässä asiassa on kovin tärkeä, ja siihen varmasti kiinnittyy myös paljon mielenkiintoa.

Opiskelijat kaiken kaikkiaan eivät todellakaan näytä olevan uuden hallituksen suosiossa, koska minä ainakin pääsin hallitusohjelman säästölistasta siihen käsitykseen, että opintotuen säästö olisi ollut määräaikainen eli voimassa ensi vuoden loppuun asti. Korjatkoot ne, jotka paremmin asian tietävät, mutta ainakin nyt käsillä olevan esityksen mukaan säästö on pysyvä eli opiskelijat säästävät tämän hallituskauden aikana — jos hallituksen tahto toteutuu — tänä vuonna 125 miljoonaa markkaa, ensi vuonna 300 miljoonaa markkaa ja sitä seuraavien vuosien aikana 300 miljoonaa markkaa kunakin eli yhteensä yli miljardi markkaa. Minusta tämä on hyvin nurinkurista siksi, että tarkoituksenahan alun perin oli se, että kun siirrytään uuteen opintotukijärjestelmään ja vanhan järjestelmän mukaisesta korkotuesta tulee koko ajan valtiolle säästöjä, nämä säästöt piti käyttää opintotuen kehittämiseen. Nyt päinvastoin otetaan ne säästöt pois, jotka järjestelmän uudistuksesta seuraavat, ja vielä otetaan runsaat miljardi markkaa se päälle. Kyllä minusta opiskelijat ovat aika lailla säästötalkoiden painopisteryhmä.

Yllättävää näiden säästöjen kohdentuminen opiskelijoihin on myös siksi, että niin kuin edellä on tullut esille, vasemmistoliiton ja SDP:n eduskuntaryhmät olivat viime kaudella kovin tyytymättömiä Ahon hallituksen aloittamaan opintotukiuudistukseen ja tyytymättömyyden aihe oli juuri opintorahan alhaisuus. Muistutan vielä, että ed. Kalliomäki ja suuri joukko nykyisiä ministereitä — Alho, Lipponen, Backman, Jaakonsaari — sekä nykyisiä kansanedustajia, muun muassa ed. Gustafsson, tekivät vuonna 91 lakialoitteen, jonka mukaan opintorahan olisi tullut olla 70 prosenttia kansaneläkkeen pohja- ja lisäosan kuukausittaisesta yhteismäärästä eli 1 750 markkaa. Vasemmistoliitto ed. Heli Astalan johdolla teki aloitteen, joka laittoi vielä paremmaksi ja jonka mukaan 1.7.94 alkaen opintorahan olisi pitänyt olla 2 500 markkaa. Kyllä silloin valtiontalouden tilanne oli aivan yhtä vaikea kuin se on tälläkin hetkellä. Vai onko ymmärrettävä niin, että nämä aloitteet oli tarkoitettu määräaikaisiksi eli olisitte joka tapauksessa alentaneet opintorahan määrän tuosta summasta nyt esittämäämme määrään tämän eduskuntakauden alkaessa? Ilmeisesti on kuitenkin niin, että näitä aloitteita ei ollut tarkoitettukaan vakavasti otettaviksi.

Olen koettanut arvioida, miten tämä säästö soveltuu hallituksen itse esittämiin ideologioihin eli yhteisvastuuseen ja siirtymiseen tulonsiirtovaltiosta työntekovaltioon. Minun vastaukseni on: ei mitenkään. Yhteisvastuun logiikka jää tässä kovin hämäräksi, eli huonoimmassa asemassa olevat saavat olla yhteisvastuussa toisistaan. Opiskelijoiden perusturvaa heikennetään, jotta kouluja saataisiin korjattua. Ilmeisesti tämä on sitä modernia muutoksen yhteisvastuuta. Itse ainakin olisin yhteisvastuun tulkinnassa mieluummin vanhanaikainen, eli vanhan ajattelun mukaan paremmin toimeen tulevien piti olla solidaarisia heikommin toimeen tulevia kohtaan ja työssä olevien työttömiä kohtaan.

Ministeri Jaakonsaari totesi täällä viime viikolla, että pieni nirhaisu opintorahasta ei ole mitään sen rinnalla, että pitkäaikaistyöttömyyttä voidaan alentaa. Opintoraha on jo nyt niin alhainen, että minusta pienikin nirhaisu on perusteeton. Lisäksi kysyn: Miksi juuri opiskelijoiden on kustannettava pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen, kun heidän perusturvansa nytkin on kaikkein heikoin? Jos tuota logiikkaa yrittäisi ymmärtää, niin se olisi voinut olla käsitettävämpi, jos hallitus olisi esittänyt jotakin erityishankkeita nuorten työllisyyden parantamiseen. Mutta näin ei kuitenkaan tapahdu. Päinvastoin, Lipposen hallitus ei jatka edellisellä viikolla esitellyssä lisäbudjetissaan Ahon hallituksen aloittaman ns. kansliapäällikköohjelman toimeenpanoa nuorten koulutuspaikkojen, työ- ja harjoittelupaikkojen lisäämiseksi. Olisi ollut luontevaa, että juuri työllisyyslisäbudjetti, johon opintotukisäästötkin liittyvät, olisi sisältänyt varat kansliapäällikköhankkeen jatkamiseen, jolla olisi nuorten koulutuspaikkoja ja harjoittelupaikkoja lisätty; näin ei ole.

Opiskelijat eivät mielestäni ole myöskään mikään hyvinvointivaltion rasite eivätkä aiheuta paljon puhuttuja kannustavuusongelmia. Ylipäätään kaikkien tutkimusten mukaan nuoret ovat hyvin innokkaita ottamaan vastaan työpaikkoja ja opiskelupaikkoja. Opintoraha on, senkin jälkeen kun sitä parin viime vuoden aikana on korotettu, alempi kuin työttömyysturvan peruspäiväraha. Siksi opintotuesta leikkaaminen ei ole tasapuolisuutta vaan huonosti harkittua lyhytjänteistä juustohöyläystä.

Kuten on jo todettu, se tulee lisäämään kuntien toimeentulotuen menoja ja opiskelijoiden velkaantumista. Kannustinvaikutukset ovat väärät: Opiskelu kannattaa heikommin suhteessa työttömyyteen, ja epäilen pahoin, viitaten myös ministeri Anderssonin käyttämään puheenvuoroon, että tämän esityksen jatkona tulee olemaan nuorten työttömyysturvan heikentäminen. Myöskään opiskelijoiden asumislisän alentaminen mielestäni ei ole perusteltua, koska opiskelijoiden asumislisä ei ole vielä ympärivuotinen eli sekin on tällä hetkellä heikompi kuin yleinen asumistuki.

Lisäksi on jo viitattu siihen, että opintotuen leikkaus näin myöhään keväällä sotkee pahoin opintotuen myöntämismenettelyn. Opetusministeriö itse on arvioinut, että lykkääntyminen voi olla jopa kahden kuukauden luokkaa, mikä taas tulee lisäämään kuntien toimeentulotukimenojen kasvua.

Esitykseen liittyy myös yksi myönteinen muutos. 17 §:ssä opiskelukuukausien aikaista opiskelijoiden tuloihin liittyvää harkintaa lievennetään niin, että omien tulojen hankinnasta ei suoranaisesti rangaista. Kuitenkaan ei voi pitää minään tavoitteena sitäkään, että opiskelut rahoitetaan opiskelukuukausien aikaisella työnteolla. Se hidastaa valmistumista, siitä ei pääse mihinkään. Tämä on myös eriarvoista, koska kaikilla ei opiskelun luonteen takia mahdollisuutta hankkia lisätuloja opiskeluaikana. Varsinkin keskiasteen opiskelijoille se on opiskelutavan, -menetelmien ja -muodon takia hyvin vaikeaa.

Hallituksen esittämät ns. kompensaatiot eli lainan valtiontakauksen nosto ja opiskelukuukausien aikaisen työnteon helpottaminen eivät kohdistu opiskelijoihin tasapuolisesti. Lainan valtiontakauksen nosto lisää opintotuen lainapainotteisuutta. Se taas edelleen nostaa kynnystä toimeentulotuen saamiseksi opiskelijalle. Minusta sivistysvaliokunnan kannattaa vakavasti harkita, onko lainan valtiontakauksen nostaminen tässä yhteydessä ylipäätään järkevää vai onko sillä enemmän kielteisiä vaikutuksia.

Tulojen tarveharkinnan lievennys auttaa todellakin niitä opiskelijoita, jotka ovat saaneet työpaikan tai joille tällainen työnteko opiskelun ohessa onnistuu. Niitä, jotka eivät tähänkään asti ole tarvinneet lainaa, ovat muun muassa tekniikan alojen opiskelijat, joilla työmahdollisuuksia on tarjolla eniten, ja tietysti ne eivät tarvitse lainaa, joita vanhemmat voivat tukea opinnoissa. Otetaan esimerkiksi vaikka terveydenhuoltoalojen opiskelijat. Jo tehtyjen selvityksien mukaan he ovat keskimääräistä enemmän velkaantuneet, koska työssäkäynti noiden opiskelujen aikana on kovin vaikeaa. Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, miten nämä ns. kompensaatiot vaikuttavat eriarvoisesti eri opiskelijaryhmien sisällä. Samoin on alueellisesti kovin suuria eroja siinä, miten opiskelijat voivat saada työpaikkoja opiskeluaikana.

Suhtautumisessa opiskelijoihin Lipposen hallitus ottaa siis päinvastaisen linjan Ahon hallitukseen verrattuna. Valtiontalouden huonosta tilasta huolimatta edellinen hallitus halusi kannustaa opiskeluun ja vähentää opiskelijoiden velanoton tarvetta. Sen aikana yli 20-vuotiaiden kodin ulkopuolella asuvien opintoraha noin 2,5-kertaistui. Puutteitakin toki jäi. Siksi uudistusta piti jatkaa vaalien jälkeen korottamalla alle 20-vuotiaitten opiskelijoiden opintorahaa, ja siihen tuli käyttää juuri vanhasta korkotukijärjestelmästä vapautuvia rahoja.

Uusi hallitus on nyt muuttanut suunnan yllättäen aivan toisin päin. Viimeinen toivo tämän huonosti harkitun säästön perumisessa ovatkin hallituspuolueiden kansanedustajat, jotka toivottavasti järkiintyvät ja muistavat myös ainakin osan omista vaalilupauksistaan.

Esityksen perusteluissa luvataan, että opintolainan riskejä vähennetään myöntämällä muun muassa korkoavustuksia työttömille, asevelvollisille sekä äitiys- ja vanhempainrahalla oleville. Tämä on hyvä asia. Sen valmistelu oli pitkällä jo edellisen hallituksen viimeisen vuoden aikana. Lisäksi aiotaan selvittää yleensä opintolainan houkuttelevuuden lisäämistä. Lainan riskienkin vähentäminen on hyvä asia, ja voitaisiin myös hakea keinoja estää jyrkkiä korkovaihteluita sekä lainan takaisinmaksussa valmistumisen jälkeen tapahtuvia riskitilanteita.

Minusta voisi sanoa melkein, että on vaarallista lähteä siitä, että lainan ottamiseen nyt kovasti haluttaisiin opiskelijoita rohkaista eli kehittämislinja kaiken kaikkiaan käännettäisiin toiseen suuntaan. Maailma on muuttunut 70- ja 80-luvulla. Lainanotto on opiskelijalle joka tapauksessa riski. Se, että lainaa ei nyt oteta, ei ole pelkästään ongelma, vaan siihen liittyy hyvin monia syitä. Osittain opintotukijärjestelmän parantuminen on saanut aikaan sen, että kaikki eivät tarvitse lainaa niin paljon kuin aikaisemmin. Toisaalta ehkä kaikkein suurin syy on se, että opiskelijat itse tietävät maailman muuttuneen. Akateeminenkaan loppututkinto ei takaa varmaa työpaikkaa. Työsuhteet ovat lyhyempiä. Alhaisen inflaation oloissa ja verovähennyksien pienentyessä koko ajan reaalikorot tulevat olemaan korkeat joka tapauksessa. Opiskelijan on järkevää välttää lainanottoa, sillä valmistumisen jälkeen se olisi kuitenkin varsin raskas taakka.

Tavoitteena tulee olla edelleen sen, että opiskelijan vähimmäisturvaa kehitetään tasoltaan riittävän perustoimeentulon turvaavaksi, selkeäksi, yksinkertaiseksi ja aukottomaksi, työyhteiskunnan muutoksiin sopivaksi ja myös aktiivisuuteen kannustavaksi. Ensimmäisenä askeleena on ensi lukuvuonna korkeakoulussa opiskelevien, itsenäisesti asuvien alle 20-vuotiaiden opintorahan nosto yli 20-vuotiaiden tasolle eli poistetaan tuo keinotekoinen erottelu. Kustannukset ovat hyvin pienet, noin 20 miljoonaa, ja se voidaan todella rahoittaa vanhan järjestelmän säästöillä. Keskustan eduskuntaryhmä tulee ensi viikolla tekemään tästä asiasta aloitteen, joka toivottavasti käsitellään yhtä aikaa tämän hallituksen opintotukilakiesityksen kanssa. Asteittain tuo ikärajan poisto on toteutettava myös keskiasteella. Yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa olisi selvitettävä sitä, että opintotuen asumislisästä tehtäisiin ympärivuotinen.

Arvoisa puhemies! Sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta on se, että opiskelijoita ei pakoteta velan ottamiseen, vaan kehitetään opintorahaa perustoimeentuloa turvaavaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan edustajat mukaan lukien ed. Aula ovat tuoneet täällä esille sen, että viime vaalikaudella opintotukiuudistuksia tehtäessä jouduttiin usein toteamaan, että uudistukset ovat oikean suuntaisia, mutta riittämättömiä. En epäile sitä, etteikö tässä salissa enemmistö ihmisistä ole sitä mieltä, että nyt tehty hallituksen esitys on väärän suuntainen, mutta riittävä. Nimittäin ei täällä kukaan iloitse opintotukien leikkauksista erityisesti, kun tiedämme, että nykyinen opintotukijärjestelmämme on ehdottomasti vajavainen, jos ei suorastaan epäkelpo. Opiskelijat pyrkivät elää kituuttamaan tällä pienellä opintorahalla, syövät kaurapuuroa ja hernekeittoa, eivät uskalla ottaa markkinaehtoisia luottoja.

Luonnollisesti pidemmällä jännevälillä on pyrittävä siihen, että opiskelu rinnastettaisiin työhön ja tavalla tai toisella turvattaisiin opiskelijoille perustoimeentuloedellytykset ja myös mahdollisuus täysipainoiseen opiskeluun. Ymmärrän hyvin, että sosialidemokraattiset edustajat viime vaalikaudella ovat tehneet aloitteen, jolla ovat pyrkineet opintorahaa nimenomaan nostamaan voimakkaasti, jolloin siitä tulisi tavallaan elämän perusedellytykset turvaava stipendi. Nykyisessa valtiontalouden tilanteessa tietenkin tuo uudistusesitys ei ole mahdollinen. Sen vuoksi kannattaa rekisteröidä se, minkä ministeri Andersson toi esille, että lainajärjestelmää on kehitettävä sellaiseksi, että opiskelijat todella voivat ottaa sen lainan. Ministeri sanoi: "Lainajärjestelmää on kehitettävä siihen suuntaan, että opiskelijat eivät korkojen suhteen olisi enää markkinoiden armoilla." Tässä on vakavasti tutkittava näitä vaihtoehtoja, että lainoitusjärjestelmä tehdään uuden tyyppiseksi ja siihen saadaan korkosubventiota.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aulan puheenvuoro on käytetyistä puheenvuoroista siinä suhteessa erikoisen poikkeuksellinen, että hänellä oli pääministeri Esko Ahon kabinetissa aivan erityinen asiantuntijan ja vaikuttajan tehtävä ja vaikuttajan paikka. Siinä suhteessa oli hyvin mielenkiintoista kuunnella hänen äskeistä puheenvuoroaan. Sen sisäiseen logiikkaan ei ole mitään huomauttamista. Tämän laatuinen arviointi ja arvostelukin on erittäin paikallaan.

Siihen sisältyy kylläkin muuan merkittävä näkökohta: Kun ed. Aulalla oli sellainen paikka edellisen hallituksen aikana vaikuttaa kuin oli, olisi pitänyt vaikuttaa myös siihen, että taloudellinen puoli olisi tällä hetkellä sellainen, että mihinkään tällaisiin toimenpiteisiin ei lainkaan tarvitsisi ryhtyä. Siis olisi pitänyt hoitaa sen neljän vuoden aikana tasavallan talous niin, että hommat olisivat nyt kunnossa ja tämän laatuiset hätäaputoimenpiteet ja paniikkitoimenpiteet, joihin nyt on ollut pakko ryhtyä, olisivat olleet tarpeettomia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen yrittänyt miettiä tuota hupaisaa lausumaa "väärän suuntainen mutta riittävä". Siinä ei ole kyllä oikein mitään logiikkaa, mutta hauskahan se tietysti sellaisenaan on. Se ei kuitenkaan sovi näin vakavaan asiaan, mistä keskustellaan.

On otettava huomioon, että silloin kun keskustajohtoisen hallituksen taholta opintotukiuudistusta toteutettiin, maan talous tulevaisuutta katsoen oli huomattavasti huonommassa asemassa kuin tällä hetkellä. Meillä on tällä hetkellä selkeästi noususuhdanteinen asema ja suuntaus. (Ed. Joenpalo: Velkaa on paljon enemmän kuin silloin!) Nyt jos koskaan pitäisi tukea sitä sillä tavalla, että nimenomaan opiskelijoiden opiskeluun satsattaisiin, koska siinä jos missään on tulevaisuus. Nyt päinvastoin kun talous on selkeästi nousussa, opiskelijoiden vähäisistä varoista otetaan pois merkittävä summa. Heille satanenkin on rahaa kuukaudessa. On ollut monta kertaa kysymys siitä, riittääkö raha hernekeittoon ja kaurapuuroonkaan. Tämä on täysin käsittämätöntä.

Kaiken lisäksi kaikki leikkaukset, mitä tehdään, ovat kysymyksessä lapsilisät, opintotuki tai pienviljelijöihin kohdistuvat leikkaukset, ovat omiaan vähentämään kotimaista kysyntää ja kulutusta, mikä ei auta Suomea kotimarkkinoiden osalta nousuun. Näin ei pitäisi tehdä. Esimerkiksi opintotuki ja lapsilisät menevät selkeästi kulutukseen. Ne eivät jää pankkeihin korkoa kasvamaan. Tässä mielessä kehitys on täysin päinvastaista, kuin yhteiskunta tässä vaiheessa nousun porteilla edellyttäisi.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Aulalle toteaisin, ettei edellinen hallitus tosiaankaan tehnyt opintotukeen riittäviä korotuksia. Siellä tuli hankaluuksia, viittaan ennen kaikkea opintolainoihin ja niiden markkinakorkoisuuteen.

Lisäksi totean, että kyllä viime kaudella leikattiin todella rajusti, niin tuntikehyksistä kuin myöskin opiskeluun liittyvästä kirjallisuudesta, tarvikkeista ja aineistosta. Katson, että viime hallitus olisi voinut hoitaa paljon paremmin opintotukiasiat, mutta se ohjasi taloutta pankkitukiin. Tämä hallitus ohjaa tällä hetkellä rahoitusta työttömyyteen. Mielestäni nämä ovat erilaisia asioita. Pitäisi myöskin ed. Aittoniemen olla realisti siinä mielessä, että katsoo, millä tavalla mitäkin rahaa käytetään. Mielestäni tällä hetkellä rahaa käytetään kyllä parempaan tarkoitukseen eli työttömyyden torjumiseksi.

Voin todeta, että pitäisi muistaa niitä päätöksiä, mitä on ollut tekemässä eikä pelkästään toimia niin kuin oppositio, ettei kanna mitään vastuuta. Myöskin keskustan pitäisi kantaa oma vastuunsa. Erikoisesti ed. Aula, joka toimii opiskelijajärjestöjen puolella, olisi voinut kantaa sitä vastuuta viime kaudella jo enemmän.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En oikein tiedä, kuka tässä mitäkin vastuuta kantaa. Kyllä koetimme hyvin realistisesti ja valtiontalouden tilanteen ymmärtäen viime kaudella opintotukijärjestelmää kehittää. Mutta, ed. Tykkyläinen, tehän olette alentamassa opintorahaa. En minä ymmärrä, miten tämän opintotukisäästön pyhittää se, että ne rahat käytetään koulujen korjauksiin, niin kuin tällä hetkellä tehdään. Kyllä edellisellä eduskuntakaudella myöskin kouluja korjattiin, mutta siihen löytyi jostain muualta rahat, ettei tarvinnut opintorahaa lähteä vähentämään.

Minusta oli mielenkiintoista, kun ed. Pulliainen totesi, että hallituksen säästöt ovat paniikkitoimenpiteitä. Tämä oli ihan uusi arvio. Minä luulin, että nämä olivat kovin hallittuja ja harkittuja säästöjä. Nyt kun tämän kuulin, täytyy ajatella asiaa uudelleen. Mutta ed. Pulliainen ei otta-

nut ollenkaan huomioon säästöjen kohdentamista. Tiedän hyvin myöskin pääministerin aiempana erityisavustajana, että valtiovarainministeriöllä on aina ollut hyvin voimakas rooli siinä, että he haluavat olla aloitteellisia siinä, miten säästöt kohdennetaan. Viime budjettiriihenkin yhteydessä valtiovarainministeriö teki ehdotuksen, että säästetään opintorahasta, mutta silloin ministerit olivat sen verran selkärankaisia, että eivät hyväksyneet sitä vaan etsivät jonkin muun säästön tilalle. Säästötavoitteet kyllä täytettiin, mutta kohdennettiin säästöt oikeudenmukaisemmin. Tätä selkärankaisuutta minä olisin toivonut myöskin Lipposen hallituksen ministereiltä.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty keskustelua edellisen hallituksen toimenpiteistä. Olisi ehkä syytä mennä vieläkin kauemmaksi ja katsoa 80-luvun lopun elämänmenoa tässä maassa, mutta ei se paljon näitä ongelmia ratkaise.

Itse olin vastuussa kolme vuotta ja kaksi kuukautta hallituksen sivistyspoliittisen ministeriryhmän jäsenenä näistä opintotukiasioistakin. Iloitsen siitä, että sinä aikana tehtiin opintotukiuudistus, tehtiin laman syvimpänä aikana. Silloin opiskelijajärjestöt sitä jonkin verran arvostelivat, mutta kun itsekin kysyin Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan edustajilta, haluatteko, että jatketaan vanhalla mallilla, vai toteutetaanko uusi opintotukijärjestelmä, he sanoivat, että ilman muuta uusi. Niin se vietiin läpi. Pahin siihen jäänyt epäkohta oli alle 20-vuotiaita koskeva kohta. Se pitäisi tietysti korjata ja olisi ollut hyvä nyt korjata, mutta ministeri Andersson taisi lupailla, että ehkäpä joskus ensi vuonna. (Ed. Aittoniemi: Suunnitellaan!) — Ainakin suunnitellaan.

Työministeri Jaakonsaari täällä muutama päivä sitten sanoi, että nyt on Suomessa aika siirtyä tulonsiirtoyhteiskunnasta työntekoyhteiskuntaan. Käsittelyssä oleva opintotukilain muutos, opintotuen leikkaus, on ilmeisesti askel, jolla halutaan siirtyä tulonsiirtoyhteiskunnasta työntekoyhteiskuntaan. Näin pakotetaan opiskelijat työmarkkinoille hankkimaan lisäansioita työstä, sieltä missä jo on 460 000 muuta odottamassa työtä. Tämä perustelu ja linja opiskelijoiden samalla tavalla kuin työttömien osalta — tai ehkä työttömien osalta on perusteltua puhua työntekoyhteiskuntaan siirtymisestä — ja esimerkiksi sairaiden ja lapsiperheiden osalta on kyllä järkyttävää pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntamallin romutusta ja ihmisarvon loukkaamista.

Hallituksen esityksellä leikataan opintotukea kahdesta syystä.

Täällä on moneen kertaan vasemmalta mainittu, että näin saadaan varoja työllistämiseen. On erittäin hyvä sinänsä, että työllistämiseen saadaan varoja. Kohde vain on täysin nurinkurinen, koska näin ajetaan työmarkkinoille opiskelijoita.

Toinen esityksen perustelu, jota täällä ei ole ilmeisesti vielä kukaan julki kuitenkaan sanonut, on se, että näin hallitus etsii liikkumavaraa myös veronkevennysten antamiselle. Tiedämmehän mallin: Prosenttiyksikkö vuosittain on se kokoomuksen veronkevennysmalli eli ... (Ed. Bryggare: Ei hallituksen!) — Jokin päivä sitten puheenjohtaja Niinistö oli vähän toista mieltä, mutta katsotaan nyt. Viinasen linja on opintotuessa ja työttömyysturvassa sekä lapsilisissäkin mennyt läpi, niin että pahaa pelkään, että se malli taitaa mennä läpi myös verojen kevennyksissä. — Eli veronkevennyksille tehdään näin tilaa opiskelijoiden kustannuksella ja sellaisille veronkevennyksille, jotka ovat prosenttiperusteisia eli joissa hyvätuloiset saavat huomattavasti suuremmat markkamääräiset kevennykset verotukseensa kuin pienituloiset. Tämä on hallituksen linja: Tehdään opiskelijoiden avulla tilaa veronkevennyksille hyväosaisille, sellaisille keski-ikäisille henkilöille, jotka ovat velkansa maksaneet, joilla on oma asunto, kesämökki, muskelivene, autot, osakesalkut velattomana — heille veronkevennyksiä ja maksajina opiskelijat, työttömät, sairaat ja lapsiperheet. Tällaista politiikkaa me olemme tässä todistamassa, valitettavasti.

Arvoisa puhemies! Alussa totesin, että Ahon hallitus toteutti opintotukiuudistuksen ja nyt olemmekin todistamassa sitä historiallista hetkeä tässä maassa, että ensimmäisen kerran itsenäisen Suomen historiassa opintotukietuuksia heikennetään. Tämä on historiallinen käänne. En väitä, että tällä esityksellä vielä romutetaan opintotukijärjestelmä. Ei se nyt ihan sitä merkitse, mutta tämä on askel, joka johtaa hyvin helposti kaltevalle pinnalle, jolla mennään eteenpäin.

Muistutan vain siitä, että ensinnäkin viisi puoluetta hyväksyivät hallitusohjelmaneuvotteluissa, niin kuin ed. Seppänen Helsingin Sanomissa kirjoitti, alle minuutissa kaikki ne leikkaukset, jotka viime syksynä olivat erityisesti vasemmisto-opposition ankaran arvostelun kohteena. Ei mennyt minuuttiakaan, kun arvostelijat hyväk-

syivät nämä leikkaukset sellaisinaan. Sen lisäksi nykyiset hallituspuolueet päättivät tehdä parinkymmenen miljardin markan lisäleikkaukset, joita nyt ollaan tällä tavalla toteuttamassa.

Näistä 20 miljardin lisäleikkauksista 5,5 miljardia on vielä sopimatta, miten ne toteutetaan. Ne tulevat kesällä ilmeisesti hallituksen eteen, koska ohjelmaan on kirjoitettu, että elokuun loppuun mennessä niistä sovitaan. Pelkään pahoin ja opiskelijoiden on myös syytä pahoin pelätä, että kun nyt pää avataan, niin opintotukea ja opiskelijoiden asemaa heikennetään entisestään hallituksen toimesta.

Tämä on kohtuutonta, eikä sitä voi mitenkään perustella tässä tilanteessa, kun maan talous on voimakkaassa nousussa. Nimittäin, mihin tämä vaikuttaa? Tämä vaikuttaa siihen, että pienituloisten opiskelijoiden ostovoimaa leikataan, ja kun heidän ostovoimaansa leikataan, kotimainen kulutuskysyntä heikkenee ja tätä kautta työttömyys pahenee. Sen lisäksi että näin tapahtuu yleisesti yhteiskunnassa, tällä tiellä ajetaan opiskelijoita työelämään, niin kuin jo aikaisemmin sanoin.

Itse opiskelijoitten elämään ja oppilaitosten toimintoihin tämä suunta vaikuttaa siten kiistatta, niin kuin Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan antamat terveiset täällä todistavat, että opinnot venyvät, 55 kuukauden aika ei monellekaan enää riitä. Vaikeudet kasautuvat. Näin myös korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten tehokas toiminta heikkenee ja vaarantuu. Tästä on kauaskantoiset seuraukset koko koulutusjärjestelmälle.

Opintotuen heikentäminen myös heikentää opiskelun kannustavuutta eli nuoret mieluummin lähtevät kortistoon tai työelämään kouluttamattomina kuin hakeutuvat opiskelemaan. Tähän meillä ei ole varaa.

Opiskelijoille tämä tässä vaiheessa aika pieni leikkaus merkitsee sitä, että heidän velkaantumisensa kasvaa. Se ei ole varmastikaan mikään ilon aihe, kun ajatellaan, että opiskelun loppuvaiheessa ja sen jälkeen pitäisi perustaa perhe, hankkia asunnot ja muut elämäntarpeet ja myös lapset. Kun hallitus leikkaa lapsilisiä, asumistukea, kotihoidon tukea jne., näkymät ovat aika ongelmalliset, etten sanoisi: murheelliset.

Vasemmisto, sosialidemokraatit ja kansandemokraatit, nykyiset vasemmistoliittolaiset, ovat kunniakkaasti vuosikymmenten aikana ajaneet sitä, että Suomessa olisi jokaisella nuorella kotilähtökohdistaan riippumatta mahdollisuudet opiskella, käydä koulua. Minusta tämä on hieno piirre ollut vasemmistolle, ja olen aina ihaillut ja kannattanutkin tätä mallia. Toivoisin, että tämä palautuisi teidän, hyvät toverit, mieleenne vielä vähäksi aikaa, kun näitä asioita mietitte.

Nimittäin tämä malli, johon ollaan menossa, kun opintotukea leikataan, johtaa siihen, että vain varakkaiden perheiden lapsilla ja nuorilla on varaa opiskella ja se kapasiteetti tälle yhteiskunnalle antaa maksimaalisesti. Tällä linjalla ajetaan siihen, että vähävaraisten nuorten on luovuttava opintiestä. (Ed. Ihamäki: Ettekö vähän liioittele?) Se ei ole kerta kaikkiaan oikeudenmukaista eikä tasa-arvoa edistävää. Hallituksen tasa-arvopolitiikka kokee tässäkin suhteessa ankaran kolauksen. Tämä ajaa nuoria toimeentulotukiluukulle, eli todellisia säästöjäkään ei välttämättä tule niin paljon kuin valtiovarainministeriössä on kylmästi laskettu.

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan aika tuore tutkimus kertoo, että 14 prosenttia opiskelijoista ei syö päivittäin yhtään lämmintä ateriaa. Tällä on myös terveydellisiä vaikutuksia, kun mennään tälle linjalle, mihin nyt on menty. Lisäksi tutkimuksessa on monia muita tuloksia, jotka ovat hyvin mielenkiintoisia, ja uskon, että valiokunta kuuntelee niitä ja ottaa niistä vaarin, kun tätä hallituksen kehnoa, huonoa, tulevaisuutta romuttavaa esitystä käsittelee.

Arvoisa puhemies! Täällä joku mainitsi, taisi olla ed. Penttilä, että nyt olisi hyvä aika saada uutta visionääristä näkemystä, tutkia sitä ja lähteä rakentamaan perustulomallia tähän yhteiskuntaan. Mielestäni on juuri näin. Ensinnäkin pitäisi nähdä tulevaisuus opiskelijoissa; nuorissa on meidän tulevaisuutemme. Sitten tulisi rakentaa edullinen ja tehokas perustulomalli, joka takaisi kaikille kansalaisille, nuorille ja myös muille, ihmisarvoisen toimeentulon tässä vielä hyvinvointiyhteiskunnassa.

Tällä menettelyllä, jota nyt tehdään, kun hyvätuloisille, keski-ikäisille, työssä oleville ihmisille annetaan veronkevennyksiä ja lapsiperheet ja opiskelijat pannaan entistä ahtaammalle, jaetaan kansa kahtia. Sen seuraukset ovat äärettömän vakavat. Tästä varoitan ja toivon, että perustulomalli lähtisi vähin erin liikkeelle. Siinä odottaisin esimerkiksi vihreiltä aktiivisuutta, mutta ovat tainneet unohtaa, kun se ei ehkä ministeri Viinasta miellytä.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen puheenvuoron johdosta on pakko vastata ja tehdä muutamia korjauksia. Totean, että sosialidemo-

kraattinen eduskuntaryhmä on käynyt tätä opintotukiasiaa läpi useammissa kokouksissa. Kokoukset ovat kestäneet hyvinkin pitkään, kun käsiteltiin näitä säästöehdotuksia.

Totean myöskin sen, että me emme ole ohjanneet opintotukijärjestelmää siihen, että pelkästään pitäisi mennä työhön eikä opiskella. Päinvastoin me olemme halunneet rakentaa tätä maata niin, että ihmisillä on mahdollisuus opiskella tasa-arvoisesti. Valitettavasti kristillinen liitto ei ole useimpina kausina toiminut näin. Olen pitkäaikainen kansanedustaja eduskunnassa, ja minulla on jo 12 vuoden kokemus ja näkemys siitä, kuinka milloinkin on äänestetty.

Mitä tulee työn arvostamiseen, olemme sitä mieltä, että työttömyys pitää saada alennettua. Mutta kun itse käytin vastauspuheenvuoron, tarkoitin sitä, että kun opiskelijat kesäaikana eivät opiskele, silloin pitäisi antaa mahdollisuus heidän hankkia enemmän, siis kesäaikana, en tarkoittanut muuta aikaa. Toivon, että tähän kohtaan voitaisiin saada jonkinlaisia korjauksia.

Kaiken kaikkiaan toivoisin, että opintotuki- ja opintorahajärjestelmä voitaisiin uudistaa kokonaisuudessaan sellaiseksi, että se olisi tasa-arvoinen aina peruskoulutuksesta korkeakoulutukseen saakka.

Ed. F i l a t o v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin sanoa ed. Kankaanniemelle edellisen hallituksen opintotukiuudistuksesta, että suinkaan kaikki opiskelijat eivät nähneet sitä yhtä positiivisena kuin hän, koska itse esimerkiksi kuulun niihin, jotka näkivät tämän muutoksen silloin. Jos tehdään uudistus, jossa 1 500 markkaa saa rahaa käteen ja loppu pitää ottaa markkinakorkoista lainaa silloin, kun markkinakorot pyörivät 15 prosentissa, oleellista ei ole se, mikä on lainan määrä, vaan se, minkä verran lainaa joutuu maksamaan takaisin. Lainan takaisinmaksussa ei viime kaudella mitään muutosta tullut.

Nyt nimenomaan pyritään siihen, että lainanottoa helpotettaisiin. Lainanotto ei koskaan ole tavoiteltavaa eikä positiivista, mutta jos pyritään luomaan turvallisemmat puitteet lainan ottamiselle eikä pelkästään pankkien yksipuolisesti sanelemat ehdot, mielestäni se luo silloin turvallisemman järjestelmän, kuin muutos silloin niin epävakaassa tilanteessa oli.

Tällä hetkellä tilanne on toinen, koska lainakorot ovat menneet alaspäin, ja oleellista opiskelijalle on myös se, missä korkotaso liikkuu. Paremmin toimeentulevissa perheissä vanhemmat voivat rahoittaa lisäosan, mutta niissä pienituloisissa perheissä, joissa opiskelijat todella joutuvat ottamaan lainaa lisäosakseen, edellinen tilanne ei ollut yhtään sen helpompi kuin nyt.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi äskeisessä puheenvuorossaan toivoi vihreiltä aktiivisuutta, ja minulla on ilo todeta, että ministeri Viinanen ei ole paikalla, joten uskallan käyttää tämän vastauspuheenvuoron.

Ed. Kankaanniemen puheenvuoron keskeinen luku oli 3 vuotta ja 2 kuukautta. Sehän oli se aika, jonka arvoisa edustaja oli valtioneuvoston jäsen. Hänellä oli peräti 3 vuotta ja 2 kuukautta aikaa vaikuttaa Suomen tasavallan talouteen ja kohtaloon sillä tavalla, että nyt emme olisi tässä tilanteessa, ja sitten hän vielä livisti sieltä valtioneuvostosta kesken kaiken toteuttamasta sitä mahtavaa tehtävää, että tasavallan talous olisi kunnossa. Nyt hän täällä itkee sitten, aivan oikein, uhrien eli opiskelijoiden puolesta. Voi, ed. Kankaanniemi, voi voi teitä!

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen puheenvuoron johdosta totean, että opintotuen leikkaus sinänsä on ikävä asia, ei sitä kukaan kiellä. Kuitenkin me täällä tiedämme, että ikäviä leikkauksia on edessä enemmänkin. Tässäkin asiassa on kuitenkin monta puolta. Esimerkiksi hallituksen linjaus, säästö- ja leikkauspäätökset, on jo aiheuttanut selkeän koronlaskun varsinkin ns. pitkissä koroissa. 1 prosentin koronlasku on opiskelijoille, lapsiperheille, asuntovelkaisille jne. paljon suurempi etu kuin esimerkiksi ed. Kankaanniemenkin sanoma pieni leikkaus. Ei täällä kellään ole mitään mielihyvää tehdä tällaisia ikäviä päätöksiä. Me vain tiedämme, että leikkauksia on tehtävä, jotta Suomi-laiva ei uppoa. On pidettävä mielessä, että vaikka Lipposen hallitus säästää 20 miljardia markkaa, valtio velkaantuu 60 miljardia markkaa vuodessa; eli pitäisi säästää 60 miljardia markkaa.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella ed. Kankaanniemen kertovan käsityksiään vero- ja opiskelijapoliittisista asioista. Yllättävää tietysti oli, että hän teki sen hallituksen nimissä ikään kuin tietoisena, mitä kaikkea on tulossa. Yllättäviä olivat myös useat väärät todistukset lähimmäisestä. Tarkoitan tällä hallitusta, johon hän viittasi.

Haluan yhden kohdan korjata, kun hän kertoi, että Suomessa ollaan ensimmäistä kertaa opintotukia leikkaamassa. Viime vuonna 1.7. opintorahan saamisen edellytyksiä muutettiin niin, että eräät opiskelijat, jotka saivat keväällä opintorahaa, eivät saaneet sitä syksyllä. Lipposen hallitus on niihin tapahtumiin varmasti syytön.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tuli niin monta kommenttia, että on syytä hieman vastata.

Ensinnäkin ed. Tykkyläiselle totean, että minä olen ollut kahdeksan vuotta eduskunnassa enkä ole ollut tekemässä sellaisia päätöksiä, joista hän puhui. Mutta olen kyllä ollut valmistelemassa opintotukiuudistusta, josta kerroin.

Mitä ed. Filatov puhui koroista ja muista, niin kyllä ne edellisen hallituksen aikana aikamoisesti laskivat siitä, missä ne olivat sinipunahallituksen konkurssipesän jäljiltä, äärettömän korkealla. Ed. Filatov, nyt tämä hallitus ajaa opiskelijoita kasvavan velkaantumisen tielle, mitä edellinen hallitus ei kyllä tehnyt. En minä sitä kauheasti puolustele. Se vei Suomen EU:hun, ja se oli suuri virhe. Mutta korot sen aikana alenivat, ja nyt on taloudellinen kasvu Ahon hallituksen toiminnan seurauksena. Tämä taloudellinen kasvu voidaan ohjata joko opiskelijoiden hyväksi tai pääoman hyväksi. Te haluatte antaa sen suurpääoman omistajille puhtaasti, sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto.

Voi voi, sanon ed. Pulliaiselle, tekin olette mukana tekemässä tällaista politiikkaa nyt hallituksessa. Minä olin mainitut kolme vuotta ja kaksi kuukautta. Tehtiin opintotukiuudistus, tehtiin perhetukiuudistus, (Ed. Pulliainen: Velkaannuttiin hirvittävästi!) tehtiin monia muita uudistuksiakin. — Velkaannuttiin sen vuoksi, että edellisen hallituksen konkurssipesää piti ryhtyä perkaamaan. Mutta ei se moittimisella nyt parane, nyt on katsottava eteenpäin. Mutta ei olisi syytä leikata opiskelijoiden toimeentuloa ja velkaannuttaa heitä valtion lyhytaikaisten tarpeiden vuoksi.

Toinen varapuhemies: Huomautan edustajille, että teillä on työpulpetissa laite, jolla pyydetään vastauspuheenvuoro. Hyväksyn vastauspuheenvuoron pyytämisen myös seisaalleen nousten, mutta sen tulee tapahtua kuitenkin ennen kuin on siirrytty varsinaisiin puheenvuoroihin.

Ed. Juurola: Herra puhemies! Opintotukien leikkaus on nopeatempoisissa hallitusneuvotteluissa otettu leikkausohjelmaan yleisellä periaatteella, että kaikista tukimuodoista otetaan, kun säästettävä on. Lähetekeskustelussa on syytä muistuttaa hallitusta muutamista asiaan liittyvistä yhteiskunnallisista vaikutuksista jatkotyöskentelyä varten.

Opintotukien leikkaus ei murehduta minua yksinomaan sen vuoksi, että useat opiskelijat kituuttavat nälkärajalla, kun eivät uskalla ottaa opintolainaa, koska korko on korkealla. Viimeksi mainittuun asiaanhan hallituksen esitys ottaa myönteisesti kantaa. Samoin ministeri Andersson jo selvitti asiaa. Minusta oli toveita herättävää, että nimenomaan laina-asiaan kiinnitetään huomiota.

Suurempi ja vielä pitkäaikaisempi vaikutus opintotukien leikkauksilla on siksi, että ne vaikuttavat työllisyyteen päinvastoin kuin hallituksen päätavoite. Ne eivät edesauta nuorten työttömyyden vähentymistä. Ennen leikkauksia olisi ollut välttämättömästi tutkittava passiivisen työttömyystuen, opintotuen sekä harjoittelupaikkatarjonnan yhteensopivuus. Olisi pitänyt tehdä nuorten ihmisten elämäntilanteen kartoitus. Liian moni nuori keskeyttää opiskelunsa päästääkseen parempaan taloudelliseen asemaan työttömyystuen varassa. Liian moni nuori jättää vastaanottamatta opiskelupaikan, koska katsoo, ettei tule opintotuella toimeen. Näin tapahtuu nykyisessäkin tilanteessa. Tämä ei ole hyväosaisten ongelma. Kun opiskelumotivaatio on korkealla, vanhempien esimerkki ja henkinen tuki takaa sen, että opiskelupaikka kyllä vastaanotetaan.

Lama on opettanut, että sellaiset kansalaiset, joilla ei ole minkäänlaista ammatillista koulutusta, jäävät helpommin pitkäaikaistyöttömiksi. Tietenkin 500 000 ihmisen massatyöttömyyden aikana työttöminä on pitkänkin koulutuksen saaneita. Nyt pitäisi satsata niin ammatilliseen kuin korkea-asteen koulutukseen sekä ammatilliseen uudelleenkoulutukseen sekä sellaiseen aikuisten koulutukseen, missä kehitetään opiskelemisen taitoja. Pitäisi kaikin tavoin mahdollistaa opiskelu, tietenkin taloudellisten voimavarojen puitteissa.

On arvioitu, että noin vuonna 2010 Suomen työvoimatilanne on varsin erilainen kuin nyt. Suuret ikäluokat siirtyvät massiivisesti tällöin eläkkeelle. Aika vuoteen 2010 on koulutuksellisessa mielessä varsin lyhyt. Ne seitsemänvuotiaat koululaiset, jotka syksyllä aloittavat koulutaipa-

leensa, valmistuvat ammattiin noin vuonna 2010. Asiantuntijoiden mukaan nyt pitäisi kouluttaa vaikkapa varastoon, jotta ilman ammatillista koulutusta ei jäisi kukaan.

Yhteenvetona siis haluan todeta, että olisin halunnut opintotukien leikkaukseen aikalisän, jotta opintotuen, työttömyyskorvauksen ja harjoittelupaikkavelvoitteiden yhteensopivuus olisi ehditty selvittää vaikkapa nuorisotakuujärjestelmän nimellä. Tämän selvityksen olisi varsin hyvin voinut tehdä jo edellinen hallitus, koska kyseessä oleva ongelma oli myös jo silloin olemassa.

Ed. Viitanen: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa valitettavasti sovittiin, että myös opintotuki joutuu säästölistalle. Nyt olemme konkretisoimassa tätä säästövaatimusta melko nopealla aikataululla.

Ensinnäkin koko opintotukijärjestelmää olisi mielestäni tarkasteltava kokonaisvaltaisesti. Me emme voi tyytyä vain siihen, että jo ennestäänkin niukkoja opintorahoja leikataan ja sillä hyvä. Ministeri Andersson ja usea muukin on jo todennut joitakin sanoja opintolainajärjestelmästä ja sen kehittämisestä, josta itsekin seuraavaksi sanon muutaman kommentin.

Kuten tiedämme, ovat opiskelijat ainoa kansalaisryhmä, jonka oletetaan elättävän itsensä lainarahalla. Nykyinen opintotukijärjestelmä on osoittautunut toimimattomaksi, koska tosiasiassa vain 17 prosenttia kaikista opiskelijoista tällä hetkellä uskaltaa ottaa epävarmaa markkinakorkoista lainaa. Jos salista kerran löytyy valmiutta leikata opintorahoja, on sen vastapainoksi nyt löydyttävä poliittista tahtoa kehittää opintolainajärjestelmää opiskelijalle turvallisemmaksi. Opintolainan markkinakorkoisuus on kohtuutonta. Lainan tulisi olla korkotuettua ja halpakorkoista. Myös lainan takaisinmaksuaikaa olisi nykyistä paremmin kyettävä sovittamaan yhteen opintojen jälkeisen työllisyystilanteen ja varallisuuden mukaan.

Mielestäni nyt on välittömästi ryhdyttävä tutkimaan erilaisia vaihtoehtoja opintolainajärjestelmän kehittämiseksi. Myös opintolainojen rahoituspuoleen on kiinnitettävä huomiota. Opintolainoja voisivat tulevaisuudessa myöntää myös esimerkiksi erikseen perustettavat opintotukirahastot tai työeläkerahastot. Toivon, ettei näitä ehdotuksia heti välinpitämättömästi tyrmätä vaan ihan avoimin mielin käytäisiin läpi eri vaihtoehdot.

Mitä tulee nyt käsiteltävään esitykseen, opiskelijat ovat riskiryhmässä tulevien säästöjen suhteen, koska esimerkiksi opiskeleville lapsiperheille saattaa kasautua useita leikkauksia. Tämä on jatkossa voitava tavalla tai toisella estää.

Aikuisopintotuki on opintotukimuodoista paras. Kun kaikkien muiden opiskelijoiden tukea leikataan tasaisesti, aikuisopintorahan leikkaukset kohdistuvat ikärajan mukaan. Tämä on mahdoton ratkaisu oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi. Keinotekoiset ikärajat eivät saa tiputtaa nuorempia aikuisopiskelijoita.

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa on syytä miettiä vielä tarkempia ratkaisuja, miten säästöt kohdennetaan olemassa olevan säästöraamin sisällä.

Lopuksi haluan myös kiittää toveri ed. Kankaanniemeä hänen lämpimistä ajatuksistaan vasemmiston aatemaailmasta. Se, että kaikilla on oikeus vanhempien varallisuudesta riippumatta opiskella, on todella erittäin tärkeä asia. Toivottavasti se on myös meidän vasemmiston tärkeimpiä tavoitteita vielä tulevaisuudessakin. Juuri tämän vuoksi opintolainajärjestelmän kehittäminen pikaisesti on hyvin tärkeä asia. Olen huomannut, että salista on löytynyt useasta puheenvuorosta sympatiaa asioita kohtaan. Toivoisin sen takia asian lähtevän eteenpäin huolimatta siitä, että ihan johtoporras ei olekaan toivomuksia suoranaisesti kuuntelemassa.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Opintotukilakiin tehtiin edellisellä kaudella muutos, joka mielestäni oli positiivinen siltä osin, että ilmaisen rahan osuus lisääntyi. Lakimuutoksen yhteydessä opintolainojen korot muuttuivat kuitenkin markkinakorkoisiksi johtaen siihen, että opiskelija ei enää nykypäivänä uskalla ottaa lainaa. Nyt, kun opintotukea aiotaan leikata, lainaosuus tulee korostumaan opiskelijan toimeentulossa. Tämän vuoksi moni nuori pohtii opiskeluun lähtemisen kannattavuutta ja useat ovat jopa keskeyttäneet opiskelunsa taloudellisen ahdingon vuoksi.

Opiskelijajärjestöt toivovat, että opintolainaan palautettaisiin korkotuki. Palaaminen tähän järjestelmään olisi sekä opiskelijan että yhteiskunnan kannalta järkevää. Useat ministerit, pääasiassa ministeri Andersson, ovat leikkauskeskusteluissa viitanneet siihen, että opintolainaehtoja pyrittäisiin muuttamaan opiskelijalle houkuttelevammiksi. Tulkitsen tällaiset puheet haluksi palata korkotuettuihin lainoihin. Kuitenkin viime torstaina kyselytunnilla ministeri Viinanen vastasi kysymykseeni aivan päinvastoin, kuin ministeri Andersson on puhunut. Ministeri

Viinanen tyrmäsi täysin palaamisen korkotuettuun opintolainajärjestelmään.

Kysyin ensin: "Aikooko hallitus toimia niin, että entinen korkotukijärjestelmä palautetaan takaisin opintolainoihin?"

Ministeri Viinanen vastasi: "Ei aio toimia siihen suuntaan. Kun opintorahajärjestelmää muutettiin siihen suuntaan, että tasoa nostettiin merkittävästi ja tehtiin verolliseksi, niin silloin näistä muista etuuksista myös luovuttiin. Myös siirryttiin markkinaehtoisiin lainoihin. Toisaalta on muistettava, että myös opintolainojen korkotaso on tullut alaspäin ja tulossa alaspäin eli siinä suhteessa tarvitaan vähän rohkaisua lainan ottoon."

Arvoisa puhemies! Haluaisin hallitukselta selvän linjanvedon opintotukijärjestelmän kehittämisestä, niin että saisimme varmaa tietoa hallituksen kannasta epämääräisten ja hyvin toisistaan poikkeavien mielipiteiden sijasta. Toivottavasti ministeri Anderssonin linja voittaa Viinasen leikkurin.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Keskustelussa kaikki hallitusryhmien edustajat ovat esittäneet enemmän tai vähemmän paheksuntaa lakia ja lainmuutosta kohtaan. Se on aika hämmästyttävää. Vastaavaa en ole kuluneiden kahdeksan vuoden aikana kuullut. Jos voidaan jotakin olettaa, te kaadatte tämän lain valiokunnassa, muutatte riittävästi tai kaadatte salissa. Muuhun käsitykseen ei voi tulla.

Ed. Markku Pohjola totesi, että kaikki osallistuvat säästötalkoisiin. Totuus on se, että lapsiperheet, opiskelijat, viljelijäväestö ja syrjäkulmien asukkaat muodostavat vain 20 prosenttia koko kansasta. Juuri näiltä leikataan, hyväosaiset jäävät leikkausten ulkopuolelle. Päinvastoin veronalennukset, jotka ovat suunnitteilla, merkitsevät sitä, että hyvätuloiset saavat entisestään kartuttaa pankkitilejään, kun taas tällä 20 prosentilla ovat pois kulutuksesta kaikki nämä leikkaukset, jotka välillisesti vaikuttavat myös työllisyyden kehittymiseen. Siis puheita siitä, että kaikilta leikataan ja kaikki kantavat vastuuta, ei kannattaisi salissa jatkaa. On selkeästi laskettu, mikä osuus kansasta on leikkausten kohteena: nimenomaan vähätuloiset. Hyvätuloiset jäävät ulkopuolelle. Osin tällä sitten mahdollistetaan hyvätuloisten ihmisten eli 80 prosentin veron alennukset.

Ed. Viitanen puhui asian kehittämisestä. Hyvänen aika, viime hallituskaudella, niin kuin on todettu, lähdettiin kehittämään asiaa positiiviseen suuntaan, minkä koko eduskunta hyväksyi. Miten enää voidaan puhua kehittämisestä, kun on käännytty päinvastaiseen suuntaan niillä tuloksilla, joita tämä tulee mukanaan tuomaan?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

5) Hallituksen esitys ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annettujen lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 22/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 24/1995 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiesitys, jonka hallitus antaa, liittyy lisätalousarvioesityksessä oleviin säästöihin ja niiden mahdollistamiseen maatalouden osalta, maatalouden, joka viime eduskuntakaudella ei käytännössä osallistunut säästötalkoisiin, vaan käytännössä hoidettiin harkinnanvaraisten arviomäärärahojen ns. säästöt myöhemmin lisäyksinä lisätalousarvioesityksissä. Toisaalta hoidettiin rahastojen kautta tasapainottamismenoja ym. miljarditasolla. Muun muassa Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja suoraan sanoen käytettiin kankkulan kaivoon, varoja, jotka olisi pitänyt käyttää sopeuttamiseen.

Kuvaavia viime kauden säästötoimille yleensäkin maatalouteen liittyen olivat esimerkiksi vuoden 93 lisätalousarvioesitykset, jolloin muun muassa maatalouslomitukseen varattua 1 000 miljoonan markan määrärahaa kasvatettiin lisä-

talousarvioesityksillä 290 miljoonaa markkaa samana vuonna, kun hallitus poisti pienyrittäjien lomitusrahat, 50 miljoonaa, kokonaan budjetista. Arvot olivat päälaellaan. MTK-johtoinen hallitus oli johdonmukainen silloin, kun oli maatalouden säästöistä kyse. Niitä ei tehty.

Päinvastoin kansallisella eli kotimaisella tukipaketilla hyvin korkealle tulotasolle rakennettiin tuki eri muodoin ja sen lisäksi myös haluttiin varmistaa, ettei seuraava eduskunta, jota MTK-johtoinen hallitus kovasti pelkäsi, kansan tahdon mukaisesti pystyisi myös maataloudelta vaatimaan oikeudenmukaista ja kohtuullista säästöosuutta. Siis edellinen hallitus pyrki tietoisesti valamaan betoniin ylipäänsä päätöksenteonkin.

Tältä osin tässä kokonaisuudessa oli hyvin mielenkiintoinen se hallituksen esityksen kohta, jossa lähdettiin siitä, että komissiolle Suomessa tehdään esitykset kansallisten tukien muuttamisesta valtion ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen välillä sovitulla tavalla. Siis lakiteksti olisi sillä tavalla, että näistä sovitaan valtion ja nimenomaan yksityisoikeudellisen yhteisön kesken, erikoinen lähtökohta. Käytännössä siis MTK olisi saanut päättää lakitasolla sidotulla tavalla siitä, mitä kotimaisia rahamääriä komissiolle esitetään.

Tämä saatettiin sosialidemokraattien vaatimuksesta perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi, joka totesi yksikantaan, että norminantovallan käyttämiseen osallistuisivat tässä tapauksessa oikeudellisesti merkityksellisellä tavalla sellaiset yksityisoikeudelliset yhteisöt, joita perustuslain norminantovaltaa koskevat säännökset eivät lainkaan tunne. MTK:ta ei jostakin syystä Suomen perustuslaki tuntenut, vaikka se hyvin vankasti on asioita tässä maassa hoitanut. Käytännössä maataloustuloneuvottelut ovat olleetkin sellaista historiallista teatteria, jossa neuvottelupöydän molemmin puolin ovat istuneet ihan saman näköiset miehet, voi sanoa, peilit molemmin puolin.

Tässä suhteessa on erittäin hyvä, että tämä saatiin muutettua edes niin, että neuvotellaan valtion ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen välillä, ja jos kohtuullisessa määräajassa ei saada ratkaisua aikaiseksi, sitten valtioneuvosto tekee komissiolle esitykset. Tämä asia korjaantui. Samalla tuli todettua asia perustuslakivaliokunnan toimesta. Tässä maassa oli kymmenet vuodet ollut voimassa perustuslain vastainen tilanne, jossa yksityisoikeudellinen yhteisö päätti omasta palkastaan.

Toinen puoli asiaa on se, että hallitus yritti myös rajata eduskunnan budjettivallan maatalouden kotimaisen tuen käytössä eli estää säästöt ylimitoitetussa kotimaisessa tukipaketissa. Se oli tarkoitus tehdä sillä tavalla, että eduskunnassa — tietysti nykyisen varapuhemiehen ja silloisen maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajan Sirkka-Liisa Anttilan rautaisessa ohjauksessa — hallituspuolueiden enemmistö pyrki sementoimaan myös sen, että eduskunnan pitää ottaa talousarvioon kotimaiset tukimäärärahat komission vahvistamien enimmäismäärien mukaisina. Nimenomaan tätä sanamuotoa pyrittiin käyttämään ja käytettiin. Ne tahot, jotka vastustivat EU:ta sen takia, että se vie Suomen eduskunnalta budjettivallan ja itsenäisen päätösvallan, halusivat todella estää se, että Suomen eduskunta pystyisi itsenäisesti talousarviossa päättämään maatalouden kotimaisesta tuesta omien velka- ja verorahojemme käytön osalta.

Tältä osin on syytä todella, jotta tämä epäselvyys poistuu, muuttaa tätä esitystä tässä eduskunnassa siitä huolimatta, että jopa perustuslakivaliokuntaan tämä pitäisi ilmeisesti oikeuskanslerin ajatuksen takia lähettää, jotta tausta tästä selvitettäisiin myös siellä. Mutta se on kyllä tarpeetonta mielestäni, koska perustuslakivaliokunta totesi itse, että komission lupa muodostaa yleisluonteisen, jäsenyydestä johtuvan rajoituksen valtioneuvoston toimintavapaudelle sen päättäessä tällaisista seikoista eli kotimaisesta tuesta. Kyse oli siis tukimuodoista, ei markkamäärästä ja tasosta. Mutta totta kai maa- ja metsätalousvaliokunnan enemmistö, joka teki kuin omaa tukipakettiansa erityisesti keskustan johdolla, tulkitsi vielä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä perustuslakivaliokunnan lausunnonkin mieleisellään tavalla seuraavasti: "Valiokunnan käsityksen mukaan muutokset merkitsevät sitä, että tuet maksetaan komissiolta saadun luvan mukaisina." Eli haluttiin sitoa määrää, kun nimenomaan tukimuodoista puhui perustuslakivaliokunta eli toimenpiteiden lajista ja tuen muodosta.

Me jätimme silloin maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön vastalauseen, jossa otimme esille yleensäkin tähän liittyviä arvostelukohtia ja erityisesti korostimme sitä, että edellinen hallituksen esitys, jota nyt tässä korjataan, eli silloinen esitys n:o 148 oli puitelaki, joka sääteli maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien täytäntöönpanoa. Tuen markkamääristä päätetään vuosittain valtion talousarviossa, kuten totesimme. Tässä on nyt juuri kyse siitä, että myös maa-

talouden on osaltaan osallistuttava eduskunnan ja valtiontalouden tahdon mukaisella tavalla tilanteeseen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun on kuunnellut tämän päivän keskustelua, minun tulee oikeastaan sääli hallitusryhmien edustajia. Sellaista selittelyä heidän esityksensä on, esitetään se sitten paikaltaan tai täältä puhujakorokkeelta. (Ed. Kekkonen: Sääli on sairautta!) Nytkin toveri ed. Rajamäki, jos saan sanoa tällä tavalla, puheenvuorossaan ei puhunut itse asiasta lainkaan, vaan nosteli kaikenlaisia asiantynkiä ja asianhäntiä näkyville, keitteli niistä jonkinlaisen riisipuuron, jota sitten tarjoili salille, selitti kuin piru raamattua asiaa, joka olisi voitu sanoa paljon yksinkertaisemminkin.

Tässä asiassa on kysymys petoksen ytimestä. Politiikassa on ollut yleensä sellainen tapa — näin minä kuulin tullessani tähän eduskuntaan vuonna 87 — että jos joistakin asioista sovitaan poliittisissa piireissä, ne on myös pidettävä sen mukaisina kuin on sovittu. Myös poliittisissa päätöksissä, jotka hyväksytään täällä eduskunnassa, on lähdettävä ja on lähdetty yleensä siitä, että se, mikä lain muotoon puetaan pitkällisten neuvottelujen jälkeen, myös pidetään. Muutenhan yhteiskunta ei voi turvallisella tavalla kehittyä, eri yhteiskuntapiirit eivät voi turvallisella tavalla suunnitella omaa tulevaisuuttaan ja tällä tavalla. Näin on aivan tavallisissakin asioissa täällä eduskunnassa, siis sellaisissa, joita joka päivä käsittelemme täällä eduskunnassa sen koolla ollessa.

Tässä asiassa, josta nyt on kysymys, ei ole ollenkaan kysymys tavallisesta asiasta. Siinä on kysymys perustavaa laatua olevasta asiasta. Se liittyy oleellisena osana Suomen itsenäisyyden historian ehkä tärkeimpään päätökseen, liittymiseen Euroopan unioniin. Poliittisissa neuvotteluissa sovittiin hallitusryhmien kesken ja täällä salissa vahvistettiin kansallisen tukipaketin muodot, eräs hyvin keskeinen, ehkä keskeisin, osa sitä kokonaisuutta, jonka me hyväksyimme täällä Euroopan unionin jäsenyyden nimissä.

Jää mietittäväksi tai en oikeastaan mietikään sitä, mitä ajattelivat esimerkiksi nykyiset hallituspuolueet kokoomus ja ruotsalaiset, jotka noissa pitkissä neuvotteluissa hyväksyivät kansallisen tukipaketin muodot ja äänestivät sen puolesta täällä salissa. Suunnittelivatko he jo ennen kuin Euroopan unionin jäsenyydestä täällä päätettiin, että niistä sopimuksista ei pidetä kiinni ja tämä asia muuttuu jälkeenpäin? Sillä on erinomaisen suuri merkitys. Jos kokoomus ja ruotsalainen kansanpuolue keskinäisesti sopivat jo niiden neuvottelujen ohi, jotka hallitusryhmien välillä käytiin, että tätä lupausta, tätä lakia, ei pidetäkään, kysymys on selkeästi ja puhtaasti petoksen tunnusmerkeistä, poliittisen petoksen tunnusmerkeistä.

Jos on kysymys tavallisesta laista, minä vielä ymmärtäisin sen, jos lailla on vähäinen vaikutus yhteiskuntaan. Mutta tässä on kysymys yhden suomalaisen kansanryhmän tulevaisuudesta, maatalouden tulevaisuudesta, keskeisenä osana hyvin tärkeätä kansallista ratkaisua. Minä katson, että tässä tavassa, millä tämä hallitus ja sen kansanedustajat ja ryhmät — sosialidemokraatit mukaan luettuina ja vasemmistoliitto erityisesti, joka aikanaan oli tukipakettia kannattamassa — ratkaisevat tämän asian, kysymys on ennennäkemättömän raa'asta poliittisesta petoksesta, jota en olisi koskaan uskonut. Sosialidemokraattien puolelta ed. Rajamäenkin ollessa äänitorvena näissä asioissa sen kyllä uskoo ja pitää sitä mahdollisena. Mutta toista on, jos kokoomus ja ruotsalainen kansanpuolue edellisen hallituksen aikana sovitun vastaisesti lähtevät tällaisessa asiassa toiselle linjalle, joka tuhoaa yhden elinkeinohaaran suomalaisessa yhteiskunnassa käytännössä ja merkitsee myös suurta määrää työttömiä. Maakunnassa jo tällä hetkellä sillä alueella, millä henkilökohtaisesti vaikutan, pienellä alueella, jo kuusi viljelijää nyt on luopunut viljelystä, koska tulevaisuus on sen kaltainen, että sitä ei kannata tappiollisena jatkaa.

Kun te leikkaatte lapsilisiä, leikkaatte opintotukea ja haluatte sillä lisätä ja parantaa työllisyyttä, oletteko te huomioineet ollenkaan maatalouteen kohdistuvien toimien vaikutusta suomalaisen yhteiskunnan työttömyys-nimiseen ilmiöön? Sieltä lähtee tuhansia tai voidaan sanoa kymmeniätuhansia vuoden kahden viipeellä. Tämä romuttaa kaiken sen, mitä te puhutte työllisyyden ja yhteistyön hallituksesta. Ei työttömyys tule Suomessa vähenemään, kun toiselta puolelta mukamas keinotekoisesti asiaa yritetään parantaa ja toiselta puolelta kaadetaan tietyn ihmisryhmän osalta suuri osa työttömyyskortistoon. Tästä on kysymys, ed. Rajamäki. Minä kunnioitan teitä hyvänä puhujana ja tarkkana ihmisenä, eikä kyse ole niistä kiertelevistä höpinöistä, mitä te täällä esitätte, vaan kylmästä ja kovasta vuosisadan poliittisesta petoksesta kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen taholta, koska ne olivat jo edellisessä hallituksessa. Te olette vain myötävaikuttajia.

Ed. M ö l s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Rajamäen puheenvuoroon ja nyt todella ajattelin sen käyttää. Lainmuutos, jota tässä puolusteltiin ed. Rajamäen toimesta, johtuu juuri kansallisen paketin murtamisesta ja muuttamisesta niin, että Euroopan unionin komission hyväksymä kanta siinä romutettiin. Tämän jälkeenkin Suomi toki joutuu enimmäismäärät hyväksyttämään komissiossa. Sen takia hämmästelen tapaa, jolla Suomi tätä asiaa hoitaa. En usko, että näin sekava menettely, johon tämä johtaa, kyllä palvelee sen paremmin Euroopan unionin kuin Suomenkaan maatalouspolitiikkaa.

Kun Suomi ei Euroopan unionin kanssa tehtyä sopimusta saanut tyydyttävällä tavalla hoidettua, siihen liitettiin kansallinen osuus. Ei kai kukaan kuvitellut silloin, että Euroopan unioni hyväksyy kansallista osuutta suuremmaksi kuin muilla EU-mailla on. Sen takia on tavattoman hämmästyttävää, että nyt on lähdetty vielä supistamaan sitä, minkä Euroopan unioni on hyväksynyt. Sen takia minusta jatkossa pitäisi pyrkiä siihen, että jos Suomi kerran joutuu tällaisen kansallisen tuen edelleen pitämään, sen taso määriteltäisiin sellaiseksi, mitä on tarkoitus myös maksaa, eikä niin, että Suomi pyytää jotain, lupaa ja sitten toteaa Euroopan unionille, että se onkin aprillia, me päätämmekin ihan toisin. Kyllä tässä jokin järki minusta pitäisi olla. En ymmärrä, että tällaisella lakiesityksellä, joka täällä on, sinänsä aika selkeät pelisäännöt lähdetään nyt murtamaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemeltä ei tietysti voi täysin vaatia, että hän hallitsee maatalouspolitiikan kokonaisuuden tai päätöksenteon sisällön, mitä tässä on viime vuosina tapahtunut. Mutta se, että hän vertaa puheenvuoroani pirun tulkintaan, kun minä luin suoria lainauksia perustuslakivaliokunnan lausunnosta, oli aika rohkeata kuitenkin.

Tässähän oli ongelma se, että edellinen hallitus jätti maatalouspolitiikan nimenomaan täysin koskemattomaksi, antoi jopa tiloillaan asumattomien virkamiesten rahastaa rehuviljalla, samaan aikaan kun kotieläintuottajien asema vaikeutui ja he joutuivat markkinoimismaksuihin, samaan aikaan kun sosiaaliturvaa vietiin alas tässä maassa erittäin rajusti, sairausvakuutuskorvaukset Euroopan alhaisimmalle tasolle ja monta muuta asiaa. Nyt haluttiin sementoida lakiteksti niin, ettei siihen päästä kajoamaan, vaikka maailma romahtaisi ympäriltä: Traktori olisi edelleen siinä marssivalmiina ja bensaa riittää ja rahaa pankissa. Ei tällä tavalla voida ajatella maatalouspolitiikkaa varsinkaan, kun sillä on tehty vahinkoa itse maataloudelle sen sopeutumisen kannalta.

Edellä mainitsemassani Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön vastalauseessa kiinnitimme huomiota siihen, että ensi vuoden alkuun mennessä pitäisi laatia ohjelma maatalouden ja elintarviketeollisuuden kehittämisestä uusissa oloissa, jolloin nimenomaan jäljellä olevan siirtymäkauden toimet voitaisiin paremmin arvioida. Sen te äänestitte nurin viime kaudella. Tämä tarkastelu olisi juuri nyt entistä tärkeämpää, koska mm. markkinointimaksut täytyisi suunnata tilojaan kehittämään pyrkiviä nuoria tukeviksi eikä esimerkiksi niin, että ne painottuvat väärin eri tuotantosuuntien mukaan, koska kotieläintuotannon asema erityisesti on turvattava selviytymisstrategian osalta tässä maassa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi muistaa varmasti, että edellinen hallitus oli keskustapuoluevetoinen. Se johti yhteiskunnan ja valtiontalouden käytännössä lähes konkurssiin. Se aiheutti täydellisen romahduksen nimenomaan siinä, että maa velkaannutettiin ulkomaille. Sen velkaannuttamisen mielettömyys tulee myös siinä esiin, että samaan aikaan aikaansaatiin puolen miljoonan ihmisen työttömyys. Nyt tässä tilanteessa pyritään asiaa muuttamaan ja parantamaan ja johtamaan kehitys terveelle uralle. Ed. Aittoniemi, tämä on hyvä pitää mielessä, kun syyllisiä etsitään tässä salissa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eihän tässä nyt kannattaisi enää tätä jatkaa, mutta ed. Tiusasen puheenvuoro on outo. Hän ei ole ollut eduskunnassa eikä hallituksessa ja on varmaan huonosti seurannut maan politiikkaa kahdeksan viime vuoden ajalta. Sinipuna, joka on toistaiseksi vallassa, aikanaan romutti maan talouden perusteellisesti. Ahon — Viinasen hallituksen aikana maan perusmuuri muurattiin uudelleen, jotta nyt taas pääsette omia mielihalujanne toteuttamaan tässä yhteiskunnassa ja mellastelemaan. Kyllä sen verran pitäisi tietää, ed. Tiusanen, kuka maan talouden romutti, kuka on sen jälleen nostanut nousuun. Teidän toimistanne, totta puhuen, ei vielä tiedä mitään, mihin te pystytte. Mutta minä epäilen, ettei tämä hallitus näe kahta juhannusta.

Yhden juhannuksen se todennäköisesti näkee. Sinä aikana ei paljon pahaakaan saada aikaan.

Mitä tulee ed. Rajamäkeen, ed. Rajamäki ei nytkään pysynyt itse asiassa, vaan katseli perustuslakivaliokunnan lausuntoja ja omia vastalauseitaan. Minä tuolta puhujakorokkeelta menin asian ytimeen, halkaisin kuin atomin sydämen tämän. Kysymys oli poliittisesta petoksesta, jonka olisin voinut kyllä sanoa tuolta lyhyemminkin, mutta tapani mukaan vähän lavertelin.

Ei tällaisia puheenvuoroja kannattaisi pitää!

Ed. R o s e n d a h l : Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron kuultuani ed. Aittoniemen puheen äsken. Niin kuin selvisi myös ed. Rajamäen puheenvuorosta, lain maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista 2 §:n 1 momentti muotoutui viime syksynä perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisena. Perustelu tähän oli erityisesti eduskunnan budjettivallan säilyttäminen. Perustuslakivaliokunnan muotoilu merkitsi sitä, että tuet maksettiin komissiolta saadun luvan mukaisina. Hallitus esittää nyt tämän virkkeen poistamista. Esityksen 2 § merkitsee sitä, että tuet maksettaisiin pienempinä kuin komission luvat sallivat. Tuskinpa maksettaisiin suurempina, koska 3 §:n mukaan tukien käyttöönotto edellyttää komission lupaa. Hallitus pyytää siis huomattavasti laajemman valtakirjan, kuin mitä lisätalousarvion leikkaukset edellyttävät. Minusta hallitusohjelma ei edellytä näin laajaa valtakirjaa, ja olen valmis myöskin valiokunnassa myötävaikuttamaan siihen, että tämä valtakirja muotoutuu hallitusohjelman mukaiseksi.

De arbetslösa måste försörjas men sparbesluten får inte riktas enbart mot svaga grupper, som inte har starka politiska försvarare, medan de välorganiserade går fria. Sparbesluten bör inte heller få drabba stora befolkningsgrupper dubbelt, såsom nu är fallet med t.ex. lantbrukarna. Därför behövs en konsekvensutredning och snabba åtgärder i just sådana fall där skadorna kan bli större än sparvinsterna.

Genom EU-medlemskapet, som ju inträffade under den förra regeringens tid, gjordes lantbrukarna ännu mera beroende av stöd via statsbudgeten än förut. Detta förklarar att producentpriserna kraftigt har sjunkit utan att motsvarande har skett för lantbrukets produktionskostnader eller genom produktivitetstegringar i lantbruket.

För att hålla kvar en produktion ungefär vid nuvarande försörjningsbehov fick man ju i medlemskapsförhandlingarna tillstånd av EU att erlägga ett nationellt utfyllnadsstöd och ju mera det här stödet beskärs, desto flera företagare råkar i ekonomisk kris när kostnaderna inte längre blir täckta. Det är givetvis obehagligt för en näring att vara beroende av statsstöd för sin existens, men detta är fallet för nästan hela Europas lantbruk. Orsakerna kan sökas i klimatet, i strukturen, i kostnadsnivån och i miljökraven.

Perustelen tällä sitä, että koko Euroopan maatalous on riippuvainen valtiollisista tai EU-tuista. Tämä johtuu nimenomaan siitä, että Euroopan maatalous ei pysty tuottamaan niillä tuotantokustannuksilla, joita maailmanmarkkinahinta edellyttää. Tämä johtuu ilmastosta, maatalouden rakenteesta Euroopassa, kustannustasosta ja myöskin ympäristövaatimuksista. Siksi Euroopan maatalous tarvitsee tiettyä tukea.

Här ligger ju faran med de nedskärningar av den typ som regeringen nu genomför, att man helt enkelt går för långt. De satsade stödbeloppen får ju konsumenterna ändå igen i form av billig mat.

Siis minusta kuluttajat saavat satsatut tukimäärärahat takaisin halvemman ruuan muodossa. He saavat myöskin suomalaista alkuperää olevia ruokatarvikkeita ja suomalaisella laadulla tuotettuna.

Dessutom har vi försörjningssäkerheten kvar och sysselsättningen kan tryggas.

Sen lisäksi meillä on tallella huoltovarmuus ja maaseudun työllisyys voidaan turvata.

Ed. V i r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ajattelin koettaa tällaista vihannespuheenvuoroakin, kun se jotenkin minun mielestäni sopii. Loppujen lopuksi, kun minä nyt edustan ekologista puoluetta ja sen linjaa, vaikka minä en siihen kuulukaan, niin tässä koko keskustelussa huvittavinta on taas kerran se, että nykyinen ministeri Hemilä toteuttaa täsmälleen sitä linjaa, minkä keskustapuolue jätti perinnöksi edellisessä hallituksessa. Eli koska se ei uskaltanut tehdä niitä päätöksiä, mitkä EU-sopeutukseen kuuluivat, se ikään kuin nyt saadaan näyttämään siltä, että oltiinkin jotenkin pienten ja keskisuurien maanviljelystilojen puolella, vaikka todellisuudessa niitä ajettiin selvästi alas jo edellisen hallituksen aikana. Sen ilmeisesti tyhminkin tajusi jotenkuten, eli virhe tehtiin sii-

nä, kun ei ruvettu ajamaan EU:n vaatimaa linjaa, että oltaisiin siirrytty yrittäjähenkisyyteen, luomuhenkisyyteen, innovaatiohenkisyyteen myös meidän maanviljelypolitiikassamme.

Sen takia minä toivonkin, koska tässä lakiesityksessä on eräänlaista ideaa, että Hemilän linja olisi siinä mielessä inhimillisempi, että se korjaisi edellisen hallituksen virheet toisaalta niin, että suunnattaisiin pieneen ja keskisuureen innovatiivisuuteen ja luomuhenkiseen ajatteluun tukia, jolloin kaikennäköiset yrtit ja vihannekset saisivat tukea. Eli kuten sanoin, tämäkin keskustelu kerran taas todistaa, että kun toinen tekee sen, mitä toinen ei uskaltanut tehdä, niin sitten alkaa poru siitä, että nyt te teette jotain ihan täysin kummallista.

Tämä oli minun ns. vihannespuheeni.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Virtasen puheenvuoro hellytti sanomaan, että kyllähän tässä tapahtuu erittäin suuri linjan muutos. Tämän jälkeen ei kyllä erityisesti vihreiden eikä vasemmistoliiton sen enempää kuin demareidenkaan pidä sanoa koskaan, että kepu olisi suosinut suuria tiloja ja suurtuotantoa. (Ed. Rajamäki: Virkamiesviljelijöitä erityisesti on suosinut!) — Se on taas toinen keskustelunaihe, josta voisimme käydä keskustelun. — Mutta kaikki ne puheet, jotka te olette vuosikymmenen aikana sanoneet, te itse osoitatte nyt päinvastaisiksi, että kepu olisi suosinut suurtiloja. Erityisesti nyt, kun halutaan suosia luomuviljelyä ja luonnonmukaisempaa tuotantoa jne., niin kyllä täytyy ihmetellä, miten esimerkiksi vihreät ovat antamassa ministeri Hemilän linjalle tukea. Ei sitten pidä puhua sillä linjalla eikä kentällä, jos kerran toteuttaa tällaista politiikkaa.

Samoin ed. Rajamäen ja vasemmistoliiton minusta pitäisi kyllä pyytää anteeksi kaikkien vuosikymmenien aikaiset puheensa ja lopettaa ne; ei tämän jälkeen ainakaan pystytä sitä sillä tavalla kertomaan. Tähän astihan maatalouselinkeino on ollut elinkeino, joka on tasannut mahdollisuuksia. Onko se ollut sosiaalista vai mitä, mutta joka tapauksessa se on tasannut mahdollisuuksia eri alueiden ja erikokoisten tilojen kesken. Nyt tämä periaate ollaan kerralla pyyhkäisemässä pois. Siihen suuntaan on kyllä tietysti ollut menokin, mutta se olisi pitänyt tehdä pehmeämmin ja se pitäisi ottaa aina vastaisuudessakin huomioon.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee tasaamiseen, kepulainen linja on se, että metsät tasataan. Mitä tulee siihen, mitä pihalla pitää olla, siellä pitää olla vähintään mersu. Rannat myydään tonteiksi. Tämä on jo hyvin pitkään, vuosikymmeniä, noudatettu kepulainen linjaus.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Keskustelemme nyt hallituksen esityksestä laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin Metsäliiton ja MTK:n nokkamiesten puheilla pari viikkoa sitten. Kysyin muun muassa pinta-alalisäasiaa heiltä, mitä mieltä he ovat 50 hehtaarin määrästä, joka on maksimituessa. Siellä todettiin, että heidän mielestään pinta-alalisiä ei pidä muuttaa ollenkaan, vaan pitää sopeuttaa mahdollisimman nopeasti tilanteeseen, että niille maatiloille, jotka jäävät Suomessa eloon, ne jätetään ja se on niiden etu. En tiedä sitten: julkilausumia ja muita kun lehdistä lukee, tuntuu kuin henki olisi toisenlainen. Mutta nämä muutamat vaikuttajat, jotka valtuuskuntaan olivat menossa, olivat itse sitä mieltä.

Kyllä kuitenkin niinpäin on, että Suomessa tulee olemaan maanviljelystä ja puhtaita elintarvikkeita. Kuluttajat vielä onneksi vaikuttavat siihen käyttämällä kotimaisia elintarvikkeita. Minusta se on hyvä asia, ei meidän tarvitse siitä huolissaan olla. Mutta pelottelulinja näyttää kyllä keskustan taholta olevan mahtavaa: Ihmisiä tavallaan pelotellaan ja säikytellään, että nyt pitää lopettaa kaikki. Se tekee päinvastoin pahaa koko asiassa.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi oli kieltämättä Ahon porvarihallituksen uskollisin sotilas täällä, mutta hän unohti monta tosiasiaa äskeisessä puheenvuorossaan, muun muassa sen, että Ahon hallituksen aloittaessa meillä oli Euroopan alhaisin valtionvelka: 18,8 miljardia markkaa eli 3,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun Ahon hallitus lopetti, sillä oli 349 miljardia markkaa valtion velkaa, puolet valuuttapohjaista, 65 prosenttia nimenomaan bruttokansantuotteesta, ja täysi välinpitämättömyys työttömyydestä leimasi juuri sitä hallitusta kaikissa sen toimissa.

Esitys joka nyt on annettu, liittyy siihen, että jotta myös maatalous ylipäänsä voi jollain tavalla osallistua säästöhommiin, tämä lainmuutos täytyy tehdä. On olennaisinta tässä laissa, että se sementoitu kuvio, jota MTK-johtoinen rehuvil-

jasiiven johtama hallitus harjoitti, saadaan murrettua asiassa.

Ed. Kemppaiselle voin sanoa, että kannattaisi tavata useammin kainuulaisia maataloustuottajia, erityisesti kotieläin- ja maidontuottajia. Se aluepolitiikka jota te harjoititte MTK:n rehuviljasiiven johtamalla maatalouspolitiikalla, tarkoitti sitä, että kainuulaisetkin maidontuottajat osallistuivat markkinoimismaksujen hoitoon lähinnä viljaongelman takia, kahdessa vuodessa 800 miljoonalla markalla. Se oli heidän leivästään pois, täysin perusteeton maksu. Tämä on nimenomaan pitkälti teidän jääräpäisyytenne ja etelän ehdoilla tapahtunutta aluepolitiikkaa. Mutta on hyvä kertoa kainuulaisille maidontuottajille, että ed. Kemppaisen mukaan se oli aluepoliittisesti oikein.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki sanoi, että olennaista tässä käsittelyssä olevassa lakiesityksessä on se, että voidaan leikata maatalouden ja puutarhatalouden kansallisia tukia. Se on tässä olennaista ja toisaalta myös kaikkein vakavinta. En mielellään käyttäisi sanaa petos, mutta kyllä esityksessä hyvin monenlaiset tunnusmerkit täyttyvät ja hallituksen toiminnassa tältä osin. Suomen kansa, me ei-maanviljelijät niin kuin maanviljelijätkin, äänestimme viime lokakuun 16 päivänä Suomen jäsenyydestä Euroopan unionissa. Äänestyksen pohjana oli sekä liittymissopimus että kansallinen tukipaketti. Tältä pohjalta Suomen kansa valitsi valitettavasti väärän ratkaisun, joka päivä päivältä osoittautuu niin Ruotsissa kuin Suomessakin yhä huonommaksi. Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, osana oli kansallinen tukipaketti.

Nyt hallitus, erityisesti tietysti oikea puoli, on vakavan paikan edessä siksi, että he ovat repimässä tuon kansanäänestyksessä olleen osan auki ja näin romuttamassa suomalaista maataloustuotantoa. Kysymys ei ole vain jostakin pienestä säästöstä vaan Suomen kansan yhdestä kaikkein keskeisimpiä perusturvakysymyksiä: maataloustuotannosta, maaseudun asuttuna pysymisestä, kotimaisesta puhtaasta elintarviketuotannosta ja siihen liittyvästä työllisyydestä ja myös, vasemmisto, elintarviketalouden kymmenistätuhansista työpaikoista, jotka te tällä tavalla olette nopeutetulla aikataululla romuttamassa ja viemässä ihmisiä työttömyyteen.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhuja: Ei tarvitse pelotella. Ihmiset pelkäävät jo muutoinkin tätä linjaa.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki on täällä perustellut tämän lakimuutoksen osalta, että tätä kohtuutonta tukipakettia voitaisiin pienentää ja toisaalta maatalouskin osallistuisi näihin säästöihin. Onko ed. Rajamäki ollenkaan tutustunut siihen, mitä Valtion tutkimuslaitos totesi: Vaikka tämä tukipaketti toteutuisi lasketun mukaisena, tiloilla tulot laskevat tuotantosuunnasta riippuen 10—45 prosenttia eli merkittävän paljon. Toisaalta sitten kiistatta on osoitettu, että nämä säästöt kohdistuvat nuoriin viljelijäperheisiin, niin että tällainen perhe menettää 20 000—30 000 markkaa monessa tapauksessa. Aamulla maa- ja metsätalousvaliokunnassa, jossa ed. Rajamäkikin oli läsnä, todettiin, että perheiltä, joilla on alle 90 000:n tulotaso, pinta-alalisän leikkaus vie jo 15 000 markkaa. Olen lukenut, että keskimäärin nämä säästöt suomalaisiin perheisiin vaikuttavat noin 3 000 markkaa.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäen pitäisi kyllä totella puhemiestä. Tässä puhutaan nimenomaan pinta-alalisästä, ei viljavuoresta, joka kyllä jäi osin Holkerin hallitukselta perinnöksi ja jota sitten elinkeino on yhteisvastuulla hoitanut edellisellä hallituskaudella. Mutta sen sanon, että se, mitä nyt ollaan tekemässä, pinta-alalisän poisto, on todella kielteinen ratkaisu kainuulaiselle pientilalle. Tämä ei ole suinkaan kädenojennus; tämä on paha isku siihen suuntaan.

Mitä velkaantumiseen ja työttömyyteen tulee, niin ed. Rajamäen kalloon ei näy menevän, että ei se, mitä tapahtuu ajallisesti, janassa, ole syy- ja seuraussuhteessa. Jos vähänkin rehellinen olette, ed. Rajamäki, niin kyllä tämä perintö, jonka edellinen hallitus jätti Ahon hallitukselle, oli se syy, minkä takia työttömyys ja valtionvelka nousivat ja joita talkoita te olitte koko ajan vaikeuttamassa edellisellä hallituskaudella. Minä en haluaisi tähän puuttua enää, mutta ed. Rajamäki, te otitte esille vielä vanhemman asian, joten kyllä minulla lienee oikeus vastata tähän.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäelle toteaisin, että hallituksen esitys laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista on hyvin merkittävä nimenomaan periaatteelliselta kannalta, ennen kaikkea

myös poliittisen uskottavuuden kannalta: Se kansallinen tukipaketti, joka tässä salissa muutama kuukausi sitten hyväksyttiin, ollaan nyt merkittävältä osin juuri tämän lain kautta purkamassa. Kyllähän tämä on isku suomalaisille perheviljelmille, ed. Rajamäki.

Jos oikein kuulin, viljavuoristakin puhuttiin mutta myös virkamiesviljelijöistä, mutta kyllähän asia on niin, että EU:n maatalouspolitiikka ja EU:n tukijärjestelmä nimenomaan suosii virkamiesviljelijöitä, jotka asuvat tilalla. Tähän saakka harjoitetussa maatalouspolitiikassa, vaikka siinä on Suomessakin ollut virheitä, on nimenomaan pinta-alalisäjärjestelmällä ja muilla tukimuodoilla koetettu pieniä perheviljelmiä hyvin laajasti tässä maassa tukea. Nyt tämä linja romutetaan. On aivan selvä asia, että kyllä Suomessa siirrytään tietyllä tavalla myös alueellisesti suurtilalinjaan ja lähdetään suosimaan aivan toisenlaista maatalouspolitiikkaa kuin tähän saakka.

On sitten periaatteellinen kysymys hyvin suuressa määrin, että luovumme alueellisesta ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, joka on ollut maatalouspolitiikassa sisällä. Voimme tietenkin, monikin, väitellä siitä, pitääkö näin mennä, miten nyt on käymässä, mutta kyllä nyt on suunnan valinta tehty ja, ed. Rajamäki, te olette nyt suosimassa suurtilalinjaa ja ajamassa maan perheviljelmäpohjaista maataloutta alas.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yleensä aina näin käy, että kun MTK:n varpaille astuu, siinä päädytään sinutteluun ja kallotteluunkin. Mutta olisin kiinnittänyt ed. Kemppaisen huomiota siihen, että ed. Vihriälä äsken suoritti erittäin oikeata sisälukutaitoa tämän hallituksen esityksen nimestä. Se ei ole mikään pinta-alalisien leikkaus, vaan äsken ed. Vihriälä kertoi, mitä käsittelemme.

Tilakohtaisia eroja on, ja nimenomaan tässä sopeutumisessa on paljon ongelmia. Broilerituotannossa ja monilla muilla aloilla on todella suuria ongelmia. Sen takia erityisesti tarvitaan demarien jo viime kaudella edellyttämää tarkastelua tuotantosuuntien mukaan, markkinoimismaksujen suuntaamisessa ja monissa muissa toimenpiteissä. Nuoret tarvitsevat erityishuomiota. Se on ongelma nimenomaan maidontuotannon osalta. Nuorilla on investointeja ja tyhjiä parsipaikkoja. Edellinen hallitus ajoi läpi voimalla vapaiden kiintiöiden vapaan myynnin. Nyt on maksettu kiintiöistä yli viittä markkaa litralta. Nuoret eivät pysty niitä ostamaan. Koko tämä lähestymistapa on ollut maidontuottajien ja erityisesti nuorten edun vastainen. Kysykää nuorilta tuottajilta missä tahansa!

Toisaalta voin myös ilmoittaa, että tulemme kyllä ehdottomasti edellyttämään, että puututaan tiloilla asumattomien viljanviljelijöiden tukemiseen niin velka- kuin verorahalla. Se tulee olemaan meidän ehtomme, jonka tulemme hallituksen suuntaan sosialidemokraattien taholta esittämään.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! En halua mitenkään käynnistää tätä keskustelua enää, mutta totean ed. Rajamäelle hänen viimeisen puheenvuoronsa johdosta, että olen aina ollut samaa mieltä, että niiltä 6 500 tilalta, jotka ovat pankinjohtajien ja terveydenhoitajien omistuksessa, olisi pitänyt ajat sitten lopettaa valtion tuki, se on aivan selvää. Meiltä oli SMP:ssä useita aloitteita siitä. Täytyy kyllä sanoa, että keskustan taholta ei kovin lämpimästi niihin suhtauduttu. Se on kyllä todettava, jos rehellisiä ollaan.

Mitä tulee tähän asiaan, olen pelkistänyt petoksena tämän asian. Silloin jo, kun kansallisesta tukipaketista sovittiin, minä keskustan eduskuntaryhmässä ilmoitin näkemyksenäni, että tämä ei tule toteutumaan, tässä on petos kysymyksessä, ja sen ed. Vihriälä muistaa hyvin. Näkemykseni johtuu siitä, että olen paljon keskustellut sellaisten ihmisten kanssa ammatissani, joilla on numerolla varustettu rekisterilevy leukansa alla. Minä olen nähnyt, kun on tehty sopimuksia ja muuta. Sen vaistosi ja haistoi isoon nenäänsä heti silloin, että ei ole tarkoituksena mitään muuta kuin saada Euroopan unionin jäsenyys toteutettua kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen tahdosta, ja sen jälkeen tuli takkiin. Minä en syytä ketään yksityistä petoksesta, vaan sanon, että tämä on poliittinen petos, tämä on puoluepetos. Luulen, että ed. Malm on vähän samaa mieltä, vaikka ei ehkä sanoiksi puekaan tätä maanviljelyssiiven edustajana ruotsalaisessa kansanpuolueessa. Te olette vastuussa. Kokoomus ja ruotsalainen kansanpuolue ovat tehneet pahimman luokan poliittisen petoksen, mitä Suomessa on koskaan tehty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

7) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 8 ja 12 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 27/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan, jolle liikennevaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

8) Hallituksen esitys laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 28/1995 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Suomen poliittiselle järjestelmälle liekö kunniaksi tai eduskunnan työskentelylle, että silloin, kun lisäbudjettilait, jotka merkitsevät ensimmäistä linjausta hallituksen politiikassa, lähetetään valiokuntaan, ministereitä ei ole paikalla. Mutta nyt ilokseni huomaan, että ministeri Mönkäre on, mutta muuten kun ajatellaan tämän keskustelun saamaa suosiota, niin siinä ei kovin paljon kehumista ole ollut.

Herra puhemies! Viime vaaleista jäi varmasti jokaisen vaalitaistelua seuranneen mieleen, että lapsilisien piti olla se kohde, josta ei leikata, niin kuin vaalikeskusteluissa sanottiin. Tai ehkä realistisimmat sanoivat, että se on viimeinen kohde, josta leikataan. Näin muun muassa kokoomuksen sosiaalipoliitikko ed. Maija Perho-Santala usein sanoi. Nythän hän on heidän puoluesihteeriehdokkaansa. Sama oli sävel myös vasemmistoliiton vaalitaistelussa ainakin sillä alueella, missä itse kävin. Eräs ärhäkimmistä, voi sanoa että sen alueen ärhäkimmistä, lapsilisäleikkauksien vastustajista tuli sitten ministeriksi, ja hän on nyt tekemässä ensimmäisen leikkauksen lapsilisistä. Piti olla viimeinen leikkaus tai ei ollenkaan, ja nyt se on täällä ensimmäisenä meillä esillä.

Mitä se sitten tarkoittaa? Tällä on melkoinen symbolinen merkitys. Sen olisi syytä pysyä ihmisten mielissä vähän kauemmin kuin yhden kuukauden ja tai yhden vuoden, ainakin neljä vuotta, tai istuipa tämä hallitus miten kauan tahansa.

Myös toisin päin tällä on symbolinen merkitys. Nimittäin silloin, kun lapsilisäleikkausmallia käsiteltiin, meille viestitettiin — oikeastaan juuri ministerin tai vasemmistoliiton edustajien toimesta — että on se kumma, kun ei riitä, vaikka sama säästö saataisiin aikaan toisella tavalla, vaan nimenomaan pitää iskeä sellaisiin kohteisiin, että se tuntuu. Ilmeisesti on ajateltu, että markkinavoimat eivät lepy, vaan leikkausten pitää olla sellaisia, että ne näkyvät ja tuntuvat, että markkinavoimat uskovat. Eli tavallaan uhrin on oltava tarpeeksi arvokas, niin että se tarpeeksi valittaa, tai miten meikäläinen oikeudenmukaisuus politiikassa ymmärretään. Nämä eivät ole minun sanojani, vaan näin sanottiin, että leikkaukset pitää kohdistaa sillä tavalla. Ei kovin oikeudenmukaiselta näytä tämä politiikan tekemisen alku.

On hyvä, että ministeri Mönkäre on paikalla. Viime viikonvaihteen lehtihaastattelussa ministeri totesi, että kyllä se paise on joskus puhkaistava, että se ei vie koko potilasta. Kyllähän lääketieteessä näin voidaan ajatella, mutta silloin, kun on kysymys lapsilisistä, niin minusta kyseessä ei ole kuitenkaan paise. (Min. Mönkäre: Ei minustakaan!) — Joka tapauksessa suora sitaatti teidän haastattelustanne. Te olitte todennut, että paise on avattava, vaikka se kipeää tekee, jotta potilas pelastuu. — Minusta tämä rinnastus, niin epäoikeudenmukainen kuin se onkin, osoittakoon tälläkin symbolisella tavalla, mitä te olette tekemässä. Te teette sitä tahtomattanne, jos ette tee sitä tieten. Kyllä tästä poliittinen uskottavuus vaaleja edeltävää tilannetta ajatellen kärsii. Vaikka me pidempäänkin ja tiukemmilla sanavalinnoilla esiinnymme, ei se ole siihen nähden mistään kotoisin.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjesti avoimen puhelimen, jossa se kartoitti mielipiteitä näistä leikkauksista. Päällimmäinen viesti sieltä oli se sana, jota täällä salissa on varottu käyttämästä, mutta se viesti oli, että nyt on tapahtunut petos. Tämä ei ole minun sanomani. Tämä on ihmisten sitä kautta välittämä viesti, että heitä on petetty, heitä on petetty vastoin lupauksia ja tietysti petetty myös oikeudenmukaisuusnäkökohta huomioon ottaen.

Herra puhemies! Meille edellisen hallituksen hallituspuolueen jäsenille on tuttua, että tällaisia leikkauksia esitetään. Näitä esityksiähän toi valtiovarainministeriö ja muun muassa kokoomuksen eduskuntaryhmä, joka nyt loistaa täysin poissaolollaan. Mutta sen me voimme ylpeästi todeta, että keskusta pystyi ne ministeriryhmässä

torjumaan ja sitten eduskunnassa näitä etuja pystyttiin yhdessä jopa parantamaan.

Eli tarvittiin sosialidemokraattien vaalivoitto, tarvittiin vasemmistoliiton vaalivoitto, ennen kuin oikein päästiin näihin asioihin käsiksi eli lapsilisäremonttia tekemään. Kyllä tämä pelkistettynä on näin, koska niin kuin sanoin, edellisellä hallituskaudella huolimatta siitä, että taloudellinen tilanne oli ainakin yhtä vakava ja markkinavoimien kanssa seurusteltiin ainakin yhtä intensiivisesti, kuitenkin leikkaukset tehtiin sillä tavalla, että markkinavoimat korkotasoina ja muina pysyivät sellaisina, kuin meidän taloudellinen tilanteemme edellytti.

Olisi myös syytä perätä tiettyä rehellisyyttä. Harmi, että kokoomuksen eduskuntaryhmä ei ole paikalla eikä sen puheenjohtaja ed. Zyskowicz. Hänhän on täällä julkisestikin esiintynyt sillä tavalla, että lapsilisistä olisi mahdollisuutta tarveharkintaisesti leikata. Hän on esittänyt, että ei hän tarvitsisi lapsilisiä tai entinen pääministeri Aho. Valtiovarainministeri Viinanen on tarttunut siihen lausuntoon, jossa MTK:n puheenjohtaja Härmälä on todennut, että hän tulisi toimeen ilman lapsilisiä.

Mutta mitä teki kokoomuksen eduskuntaryhmä, kun heille tarjoutui sellainen mahdollisuus viime eduskuntakaudella, että olisi säästetty sillä mallilla, jonka puolesta he puhuvat, eli olisi otettu vielä hieman enemmän parempituloisten lapsilisistä kuin viime kerralla. Kun oli esillä verovähennysten siirtäminen verollisiksi lapsilisiksi, se olisi tarkoittanut juuri sitä mallia, jota ed. Zyskowicz täällä tuntui puolustavan. Mutta, kumma kyllä, ed. Zyskowicz etunenässä ja heidän eduskuntaryhmänsä tyrmäsi tämän mallin. Ei pidetty pahana keskustassakaan sitä, mutta näin kävi.

Silloin kun tällainen lapsilisien verotusmalli tai yläpäästä leikkaaminen on tuotu esille, hyvin herkästi sanotaan, että se kärjistää köyhyysloukkuongelmaa. No, niinhän se tekeekin. On totta, että näin tapahtuu. Kokoomus on monessa yhteydessä myös kantanut huolta tämän köyhyysloukkuongelman ratkaisemisesta. Mutta kun tässä ketjussa mennään vähän pitemmälle, on heti todettava, että ei köyhyysloukkuongelma ratkea, jos siihen ei ohjata resursseja verotuksen piiristä. Kokoomuksen preferenssissä, niin kuin viime viikonvaihteen puoluevaltuuskunnan kokouksesta uutisoitiin, ei sittenkään ole köyhyysloukkuongelman poistaminen, vaan yleinen verotuksen keventäminen. Ei kaksi asiaa tapahdu yhtä aikaa, köyhyysloukkuongelman poistaminen ja verotuksen keventäminen sillä tavalla, kuin kokoomus esittää. Pitäisi rehellisesti sanoa, minkä ongelman kimppuun käydään. Keskustan mielestä köyhyysloukkuongelma on se asia, johon verotuksen keventäminen pitäisi suunnata.

Herra puhemies! (Eduskunnasta: Nyt on rouva!) — Anteeksi, rouva puhemies! — Nyt kun on käyty keskustelua lapsilisien leikkauksista ja niiden tavasta, on syytä todeta, että meillä keskustan ryhmällä ei ole mitään tarvetta eikä edes poliittista syytä olla hyväksymässä minkään tason lapsilisän leikkausta, koska me, niin kuin totesin, pystyimme sen estämään, vaikka säästöt tehtiin. Mutta silloin kun keskustellaan lapsilisäleikkausmallista, minusta olisi erittäin perusteellinen keskustelu edelleen tarpeen.

Silloin kun hallituksen piirissä tätä mallia tehtiin, sanottiin, että edellinen perhetukiuudistus antoi ylikompensaatiota jollekin perhetyypille eli monilapsisille perheille. Mikähän tässä on totuus? Tätä vain jauhetaan päivästä toiseen ja todetaan, että uudistus oli liian helläkätinen tai ohjasi liikaa voimavaroja monilapsisille perheille. Se lapsilisäuudistusmalli, joka silloin otettiin käyttöön, oli sosiaalipoliittisten tutkijoiden suosittelema, köyhyystutkimuksiin perustuva. Nyt on tullut vielä ajankohtaisempaa tietoa siitä, ketkä ovat tässä yhteiskunnassa heikoimmilla silloin, kun kulutuksesta puhutaan, ja sama linja on jatkunut. Ne ovat monilapsiset perheet senkin jälkeen, kun lapsilisät on tälle tasolle nostettu.

Eli niin yksinkertainen totuus, että useampi lapsi ei tuo onnea Suomenmaassa, kulutustaso aina putoaa perheellä, mitä useampi lapsi on, ei näy menevän perille, vaikka se kuinka usein sanotaan, mutta ilmeisesti vastaanväittäjillä on ihan toisenlaiset motiivit esiintymiselleen. Ilmeisesti lasketaan ääniä, koska äänestäjiä on enemmän yksi- ja kaksilapsisissa perheissä. Niissä on kaksi äänestäjää yhtä lasta kohti, kun useampilapsisessa ei äänestäjiä ole sen enempää. (Ed. J. Koskinen: Eikö kepu ajattele niin?) — Ei ajattele. Kepu ajattelee, mikä on oikeudenmukaista eli minkä verran perhetukea tarvitaan ja miten se kohdistetaan. Kumpi tässä rehellisempi on, mekö jotka haluamme ohjata sinne, missä vähemmän on ääniä mutta tarve suurempi, vai te jotka ohjaatte sinne, missä on enemmän ääniä mutta tarve pienempi? (Ed. J. Koskinen: Vai sinne, missä omat äänet ovat?) — Ei. Ei siellä ole edes niitä ääniä. Jos katsotaan vaikka 15-lapsisia perheitä, niitähän ei ole kuin muutama sata. Ei sieltä ääniä ole tulossa. Yrittäkää olla itsellenne rehellisiä silloin, kun te tällaiseen arvosteluun syyllistytte. (Ed. Hämäläinen: Puhuja aloitti tä-

män äänikeskustelun!) — Minä yritin perustella teidän esiintymistänne. Kun teillä ei kerran ole oikeudenmukaisuusperustetta tässä, niin yritin arvata, mikä teillä on. Jos teillä on se, osoittakaa minun mielipiteeni vääräksi. (Ed. Paasio: Se ei ole vaikeata!) Mitä kiitollisimmin otan sen vastaan, jos te siihen kykenette.

Myös tällaisia heittoja esitettiin silloisen leikkausmallin aikana, että lasten teko olisi jokin tuotantomuoto, että se olisi tapa hankkia elanto. Tähän keskusteluun on myös tuotu Kiinan malli, että siellä suositaan yksilapsisia perheitä ja meidän pitäisi olla tällä tavalla väestöongelman kimpussa. Tämäkin pitäisi nähdä täällä toisin päin. Kun viimeksi keskusteltiin siitä, onko Suomella väestöpolitiikkaa ja pitäisikö suosia lapsiperheitä, niin varovasti yritettiin sanoa, että se malli, jota hallitus silloin esitti, oli myös — ainakin rivien välissä tai osittain — väestöpoliittinen.

Emme me sillä mallilla sen kummemmin halunneet kehua, mutta kyllä Suomessa tarvitaan erilaista väestöpolitiikkaa kuin Kiinassa, vaikka sitä mallia tässä keskustelussa on yritetty tuodakin tänne, sekä itsekkyyssyistä että kansallisista syistä että muistakin syistä. Silloin kun minä lähestyn eläkeikää ja aion olla eläkkeellä, kyllä toivon, että meillä on täällä suomalaisia työntekijöitä, jotka huolehtivat minun eläketurvastani ja jatkavat tätä meidän arvokasta kulttuuriamme, tekevät suomalaista historiaa jne. Minusta se on väestöpoliittisesti arvokas asia.

Yksi peruste tälle leikkausmallille on ollut myös se, mikä monessa lehdessä on graafisesti esitetty, että lapsilisät huimasti kasvoivat lapsilisäuudistuksessa. Eivät kasvaneet, aivan niin kuin ed. Hämäläinen silloin oikein arvostelitte. Lapsilisiin tehtiin puolen miljardin leikkaus silloin, mutta kun sitä kompensoitiin asumistuella, perhetukiuudistus lopulta tiesi 180 miljoonan markan leikkausta. Kun nyt graafisesti yritetään esittää perusteluna, että lapsilisät ovat kasvaneet, pitää muistaa, että verovähennykset muutettiin lapsilisiksi. Tämä on kyllä minusta vähän anteeksiantamatonta manipulaatiota, jolla lapsiperheiden kimppuun käydään, kun kerrotaan sekä markkamääräisesti isoista lapsilisien kokonaissummista että perhekohtaisista lisistä, kun verovähennykset on poistettu.

Yksi peruste, jota erityisesti vasemmistoliitto on käyttänyt ja käyttää hallituksessa olemiseen, on se, että kun lisäbudjetilla luodaan työllistämislinjaa, sen takia leikkaukset voidaan hyväksyä. Minusta se ei kyllä oikein riitä. Työpaikan hinta voi olla 100 000, 200 000 tai 300 000 markkaa, miten milläkin valtion työllistämismomentilla. On se kyllä aika huonosti perusteltu: Jos työpaikan hinta on esimerkiksi 200 000, pitää 40 lapsiperheen uhrautua vähentämään ostovoimaansa, että yksi perhe saa tilapäisen työpaikan — sekin on hyvä asia tietysti. Näillä rahoilla ei ole korvamerkkiä, mutta jos näitä halutaan korvamerkitä, niin näin tämä asia esitetään.

Herra puhemies! Jo viime eduskunnassa oli vaikeaa ymmärtää sitä, mikä myös tässä keskustelussa on erikoinen asia, että eduskunta haluaa tai tietyt ihmiset haluavat säästää leikkauksilta nimenomaan yksilapsiset nuoret perheet elikkä ensimmäisen lapsensa saavat perheet, minkä takia olisi perusteltua, että yksilapsisiin perheisiin ei kohdisteta leikkauksia. Tämäkin peruste oli täysin väärä. Nyt on Tilastokeskus osoittanut ja aivan oikein ja oikeaan saumaan, että 80 prosentissa yksilapsisista perheistä äiti on yli 35-vuotias. Elikkä se, mitä viime eduskunnalle yritettiin opettaa, että yksilapsisen perheen lapsi on kuopus eli viimeinen lapsi perheessä eikä suinkaan ensimmäinen ja suuren muutoksen aiheuttaja, ei pidä alkuunkaan paikkaansa. Neljä viidestä yksilapsisesta perheestä on varmasti jo vakiintuneessa taloudellisessa tilanteessa ja niiden huoltajilla olisi toki ollut varaa osallistua lamatalkoisiin paremmin kuin esimerkiksi 20-, 25- tai 30-vuotiailla monen lapsen huoltajilla.

Varsinkin yleisönosastossa on esitetty peruste, että silloin kun me olimme lapsia, ei ollut lapsilisiä siinä mittakaavassa ja mekin olemme saaneet elää ilman niitä. Niin olemmekin, mutta me emme muista silloin, että tänä aikana rakkaasta Suomenmaastamme on rakennettu pohjoismainen ja suomalainen hyvinvointiyhteiskunta, joka on taannut niin meille kuin eläkeläisille kuin tähän asti lapsiperheillekin turvatun toimeentulon. Tämä maailma on muuttunut; näin on vastattava näille. Mutta hallitus näkyy kuuntelevan mielellään tietysti tällaisia puheenvuoroja, että meillä ei ollut sosiaaliturvaa vielä tässä mittakaavassa 50-luvun lopulla, 60-luvulla eikä 70-luvulla. Mutta oli elämäntapakin erilainen. Ei meillä ole enää omavaraisia talouksia, joissa voidaan elää halvemmalla. Nimenomaan silloin kun on lapsilisäleikkauksista kyse, kyllä hyvinvointiyhteiskunnassa lapsiperheille kuluvat myös harrastukset, tasa-arvoinen osallistuminen sellaiseen kehittävään toimintaan, joka antaa eväitä elämäntaipaleelle pidemmälle, eikä sillä tavalla, että ne ovat mahdollisia vain paremmin toimeentuleville. Mutta tällainen linjahan tässä on valittu.

Herra puhemies! (Ed. Paasio: Rouva!) Yksi ... — Anteeksi, rouva puhemies. On vielä levy päällä, joka alkoi, kun puhujankorokkeelle nousin. (Ed. Paasio: Siitä on niin kauan!) — Ei ole kuin 18 minuuttia. Tässä on vielä muutama minuutti aikaa. (Ed. Paasio: Kolme minuuttia yli!) — Anteeksi, minä lupasin tähdätä 20 minuuttiin.

Hallitus on perusteluihin kirjannut, että säätämisjärjestyksessä ei ole ongelmaa, että perusturvan piirissä saamisedellytyksiäkin saa muuttaa. Silloin kun laki vain vähäisesti sisältää leikkauksia, se voidaan säätää yksinkertaisella enemmistöllä. Onkohan asiaa mietitty oikein tarkasti? Jos tulkinta näin perustellaan ja läpi viedään, kyllä tehdään taas erittäin iso muutos perustuslain tulkinnassa. Jos perhe menettää esimerkiksi 20 000 vuodessa, monilapsinen perhe, jossa on ilmeisesti useimmiten yksi huoltaja, koska molemmat eivät pysty olemaan työssä, kyllä leikkaus on aivan kohtuuton. Se minusta kyllä loukkaa perusturvaa ja perusoikeutta. Se rehellisyys teidän pitäisi ottaa, hallituspuolueet, kun teillä on täällä määräenemmistö, että tehkää edes leikkaus sillä tavalla, että perustuslain tulkinta säilyy entisellään, koska kyllä voimasuhteet voivat jossakin tilanteessa muuttua. Tässä samassa yhteydessä on sanottava, että toivottavasti tämä perustuslain tulkinta perusturvasta myös perusoikeusuudistuksen jälkeen voi edelleen suurin piirtein samanlaisena jatkua, niin kuin meille on ollut luvassa.

Onko leikkaus vähäinen myöskään kaksi- tai kolmilapsisilla tai edes yksilapsisilla perheillä silloin, kun yleisesti annetaan lisää muille väestöryhmille, verohelpotukset ja palkankorotukset luvataan? SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen on sanonut, että kansantaloudessa on nyt 5 prosenttia jakovaraa. Onko oikein, että samalla leikataan niiltä, joiden sosiaaliturva on nähty kaikkein tärkeimpänä?

Arvoisa puhemies! Toivon tosiaan, että lisäbudjetin mukana tullut perhepolitiikan linjanmuutos käsiteltäisiin eduskunnassa perusteellisesti ja omaatuntoa löytyisi vielä niin paljon, että esitystä voitaisiin sekä säästön tason että kohdentamisen osalta tarkistaa, ettei näin rajuna tehtäisi, ja vielä perustuslain tulkinnan osalta. Minusta jokaisessa näistä asioista on erittäin tärkeä linjavalinta. Pelottaa, että pahimmillaan se tarkoittaa sitä, että hallitus on romuttamassa suomalaista tai pohjoismaista hyvinvointimallia. Saattaa olla, että on kokoomuksen tavoitekin, että meillä on samanlainen sosiaaliturvajärjestelmä kuin Keski-Euroopassa. Toivon, että se ei ole koko hallituksen tavoite. Nämä ensimmäiset valinnat kyllä vähän pelottavat, varsinkin jos me romutamme yksipuolisesti järjestelmäämme. Eihän meillä ole Suomessa sitä pelkästään työsuhteeseen liittyvää sosiaaliturvaa eli sitä että yhden työsuhteen kautta tulisi perheelle parempi sosiaaliturva. Meillähän ollaan romuttamassa nyt omaa, mutta ei olla tekemässä tilalle keskieurooppalaista, jota en tosin kannata.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsilisät on tarkoitettu tasaamaan lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden kustannuksia, ja sen vuoksi tarveharkinta on hyvin huono ajatus. Tarveharkintaa ed. Kemppainen tässä näytti väläyttelevän. Se loisi lisää byrokratiaa, tavattoman suuren byrokratian. Tosirikkaita, tällaisia Härmälän kaltaisia ökyisäntiä, joihin ed. Kemppainen myös viittasi, on niin vähän, että tarveharkintainen malli väistämättä johtaisi siihen, että keskituloisten lapsilisät leikattaisiin ja hyvin rajusti ja lapsilisistä tulisi eräänlainen köyhäinhoidon muoto. Tätä minusta pitää vastustaa kaikin voimin.

Hallitus voi itse perustella sen leikkaustarpeen, joka nyt on ollut, mutta jos lapsilisiä pitää ylipäänsä lähteä leikkaamaan, kannattaa myös panna merkille se, että viimeisten tilastojen mukaan yli nelilapsisia perheitä on vajaat 7 000 tässä maassa. Jos meillä ei ole varaa ylläpitää nykyistä lapsilisäjärjestelmää sillä tasolla kuin se on, kannattaa sitten mieluummin tehdä niin, että suurperheille, sille vähäiselle joukolle, joka niitä on, hoidetaan muilla tavoilla tarvittava toimeentulontuki. Toimeentulotukijärjestelmä on eräs keino, joka tulee silloin vastaan.

Ed. Kemppainen muisti kyllä, että viime kaudellakin leikattiin perheiden tukia. Nimenomaan silloin päädyttiin ylikompensaatioon monilapsisille perheille. Monilapsiset perheet eivät näin ollen ole voineet rakentaa nykyisten lapsilisätasojen perusteella toimeentuloaan. Laki on niin vähän aikaa vasta ollut voimassa. Tämä nykyinen suurin piirtein tasaa järjestelmän suurperheisten ja vähän pienempien perheiden välillä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen puheenvuorossa huolestutti se seikka, kun hän kuvasi vaalimate-

matiikkaa elikkä veti semmoisen ajatuksen mukaan, että tavallaan lapsilla pelattaisiin tässä koko ajan ja mietittäisiin, paljonko tulee ääniä jostakin. Minusta se tuntuu törkeältä ajattelulta sinällään. Se kuvaa joidenkin ihmisten ajatteluratkennelmaa. Itse en kyllä semmoiseen toivon mukaan syyllisty, ja toivon mukaan meidän ryhmämmekään ei koskaan semmoiseen lähde mukaan.

Ed. Kemppainen puhui säästöistä elikkä siitä, että edellisen hallituksen aikaan ei tehty tässä säästöjä. Tulonsiirrot katettiin kokonaan velalla. Tänä päivänä ja tässä viikkojen mittaan on puhuttu kovasti, mihin suomalainen talous on mennyt. Jokainen tietää sen hurjan velan kasvun, mitä velkaa ulkomailta on otettu. En tiedä, onko se sitten järkevää taloudenhoitoa ollut. Tuntuu vain, että tätä vauhtia jos jatketaan, kohta meillä ei lapsilisiä ole eikä monta muutakaan asiaa.

Sinällään en ole puolustamassa näitä ikäviä asioita, mutta jotain me joudumme tekemään. Näköjään hallitusrintaman sisällä on erinäköisiä ajatuksia ja myös lehdistön palstoilla tarveharkinnasta. Olen sitä mieltä, että sitä kannattaisi tutkia hyvin tarkkaan, koska sillä voisi vaikuttaa siihen oikeudenmukaisuuskäsitykseen, koska hyvätuloiset eivät välttämättä niitä tulonsiirtoja tarvitse, jos puhutaan sosiaalisista tulonsiirroista.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin paljon on muutamassa kuukaudessa muuttunut, kun kuunteli ed. Hämäläisen puheenvuoroa, mutta ennen kuin menen käsittelemään sitä tarkemmin, ihmettelen sitä, että sosialidemokraattien piirissä on niin erilaisia käsityksiä tarveharkinnan sopivuudesta lapsilisäjärjestelmään. Muun muassa ministeri Mönkäreen olen nähnyt lehtitietojen mukaan pohtivan asiaa hyvin vakavasti, miten se tulisi toteuttaa. Täällä on käytetty useita puheenvuoroja sen suuntaisesti. Ilmeisesti ministeri Mönkäre selvittää tarkemmin ajatuksiaan tässä suhteessa omassa puheenvuorossaan.

Yllättävää on tietysti se, että lapsilisistä vastaava ministeri niin vähän osallistuu keskusteluun emmekä pääse esittelevää ministeriä tenttaamaan asiassa. Toivotaan, että se jossakin vaiheessa kuitenkin onnistuu.

Mitä tulee ed. Hämäläisen puheenvuoroon siitä, että nyt voitaisiin ihan hyvällä syyllä luopua ensisijaisesta toimeentuloturvasta sen eteen, että meillä on viimesijainen toimeentuloturva, toimeentulotuki, niin tämäkin on täysi suunnanmuutos edelliseen vaalikauteen nähden. Sain satikutia kerta toisensa jälkeen aitiossa, kun viittasin samaan mahdollisuuteen, joka mielestäni on kaikkien suomalaisten oikeus.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen on aivan oikein havainnut, että sosialidemokraateilla on selvästi erilaisia mielipiteitä tarveharkinnasta sosiaaliturvassa ja palveluissa yleensäkin.

Haluan vielä korostaa sitä, että minä nimenomaan olen vastustanut tarveharkinnan mukaantuloa muun muassa sillä perusteella, että näen, että helposti sen tien päässä on sellainen amerikkalaistyyppinen yhteiskunta, jossa tuet ja palvelut ovat eräällä lailla köyhäinhoidon kaltaisia. Sitten on laaja keskiluokka, joka harjoittaa erittäin kovaa verokapinaa, koska ei pääse osalliseksi palveluista sen paremmin kuin tulonsiirroistakaan. Sen kaltaiseen yhteiskuntaan en todellakaan haluaisi mennä.

En myöskään ole esittänyt ensisijaisesta toimeentulotuesta luopumista, ja sitähän tämä lapsilisäleikkausmallikaan ei nyt ollut. Halusin vain korostaa vastauspuheenvuorossani sitä, että jos jossakin kohtaa sellainen särö tulee, että toimeentulo vaarantuu, niin toissijainen ja viimesijainen toimeentulotuki tulee tietenkin tilalle. Ilmeisesti olemme hyvin pitkälti tässä asiassa ed. Huuhtasen kanssa samoilla linjoilla.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän viimeiseen ed. Hämäläisen puheenvuoroon. Ette te kyllä kovin rehellinen ole, kun te juuri esitätte mallia, että tuki olisikin tarveharkintainen monilapsisille perheille. Sitähän se tarkoittaa, kun esitätte, että kyllähän heillä on turvanaan toimeentulotukijärjestelmä. (Eduskunnasta: Niinhän se on nytkin!) — Ei ole, kun nythän meillä on paremmin korvaava järjestelmä, joka huomaa kulutuserot kulutusyksikkökohtaisesti. Tämä linja, joka on tehty, on selvästi perustellumpi kuin liikkuminen toiseen suuntaan. Kyllä nämä pitäisi tietää.

Mitä tulee ed. Lahtelan väitteeseen, että lapsilla hankitaan ääniä, en minä ymmärrä, miten te meitä syytätte siitä, vaikka minä yritin sen pelkistää. Kertokaa parempi perustelu teidän mallillenne, jos se ei kerran tällainen ole, koska mikään tilastotieto tai toimeentulotieto ei sitä tue eikä ainakaan se peruste, jota yritettiin käyttää, että nuoret lapsiperheet, ensimmäisen lapsen saaneet perheet, tarvitsevat eniten. Sekin peruste toimi juuri päinvastoin. Toivon, että ne perusteet pys-

tytään esittämään eikä kerta toisensa jälkeen tulla tänne esittämään toisella tavalla.

Kun hän sitten sanoi, että edellinen hallitus teki korjauksia velaksi, edellinen hallitus säästi 35 miljardia markkaa. Tässä ollaan nyt vasta aloittamassa 10:ttä, ja kun ollaan jo saamassa tällainen haava suomalaiseen oikeudenmukaisuuteen, niin ovat kyllä sosialidemokraatit vääriä arvostelemaan siitä, että viime hallituskaudella otettiin myös velkaa, kun te lähes kaikkia säästöjä vastustitte.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Minäkin haluan muistuttaa sosialidemokraateille siitä, että edellinen hallitus jonkin verran yritti säästää ja aika pitkälti siinä onnistuikin, mutta sosialidemokraatit kyllä vastustivat jokaista säästötoimenpidettä ja näin ollen ovat velkakehityksestä osaltaan aika lailla vastuussa. Mutta niin kuin edellisessä asiassa puheenvuorossani totesin, syyttelemällä asiat eivät parane.

Nyt meillä on esillä hallituksen esitys laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta. Tämä on esitys, joka sisältää lapsiperheiden perusturvaan liittyvän etuuden leikkaamisen, eli jälleen hyvin historiallinen esitys: Lapsiperheiden etuuksia Suomessa heikennetään ensimmäistä kertaa sitten 40-luvun, jolloin lapsilisäjärjestelmä luotiin tasaamaan lapsettomien ja eri määrän lapsia omaavien perheiden välisiä taloudellisia eroja.

Edellinen hallitus — ikävä kyllä, mainitsen jälleen, että olin siinä mukana — toteutti sinä aikana, kun itse olin siellä mukana, perhetukiuudistuksen. Se oli, mikäli nyt oikein muistan, tavallaan kolmiosainen. Ensinnäkin perhepoliittiset verovähennysoikeudet poistettiin, toiseksi lapsilisiä korotettiin tuntuvasti ja kolmanneksi lapsiperheiden asumistukea parannettiin.

Tämä kokonaisuus on sellainen, että se kestää kovimmankin kritiikin. Se oli ehdottomasti oikeudenmukainen. Se suunnattiin sillä tavalla kokonaisuutena, että se vähensi perheiden taloudellisia eroja oikeudenmukaisella tavalla. Perhepoliittiset verovähennyksethän suosivat hyvätuloisia perheitä. Se on yksiselitteinen ja selvä asia. Niistä siis luovuttiin, ja näin hyvätuloiset perheet joutuvat tämän perusteella maksamaan enemmän veroja kuin aikaisemmin. Tämä oli aivan oikein niissä oloissa ja on tänä päivänä ja tulevinakin päivinä.

Yleensä kaikille lapsiperheille korvattiin verovähennysten poistaminen lapsilisiä tuntuvasti korottamalla. Tämä oli ehdottomasti myös oikeudenmukainen ja meidän jo 40—50-vuotisen lapsilisähistoriamme perusmallin mukainen menettely, eli kaikille lapsiperheille korotettiin lapsilisiä. Lapsilisien korotus toteutettiin niin, että monilapsiset perheet saivat suhteessa enemmän korotusta kuin yksi-tai kaksilapsiset. Mielestäni tämäkin oli ja on edelleen ehdottomasti oikeudenmukaisin malli. Täydellistä mallia ei varmasti löydä kukaan, mutta tämä oli oikeudenmukaisempi kuin esimerkiksi se, mikä on nyt tässä leikkauksen pohjana.

Kun vielä asumistukea lapsiperheiden osalta tuolloin korjattiin, mikä asumistuki on todella täsmäase taloudellisissa vaikeuksissa oleville perheille asumiskustannusten osalta, tämä kokonaisuus on todella sellainen, että se on jäävä varmasti Suomen historiaan todella merkittävänä perhepoliittisena kokonaisuudistuksena, perhetukiuudistuksena, joka toteutettiin laman kaikkein syvimpänä ja vaikeimpana aikana.

Täällä jo kuultiin, että se oli samalla säästöpäätös. Se oli muutaman sadan miljoonan, ehkä loppujen lopuksi parinsadan miljoonan markan, luokkaa oleva säästöpäätös. Mutta säästö, mikä siitä syntyi, tuli lähinnä siitä, että kaikkein hyvätuloisimmat joutuivat kovemman verotuksen kohteeksi ja taas monilapsiset vähävaraiset perheet saivat lisää yksiselitteisesti, niin kuin pitikin, mikä oli ainakin oma ja puolueeni tavoite kirkkaasti tuossa uudistuksessa. Tällainen on siis lähihistoria.

Nyt olemme käsittelemässä Lipposen hallituksen toista leikkausesitystä. Äsken oli opintotuki, nyt on lapsilisät. Ensin opiskelevalta nuorisolta oltiin ottamassa ja nyt otetaan lapsiperheiltä ja monilapsisilta perheiltä enemmän kuin harvalukuisen lapsimäärän omaavalta perheeltä. Pohjana on ministeri Hutun malli, joka on mielestäni kohtuuton ja erittäin vaikeasti perusteltavissa. Ihmettelen, miten kainuulaisministeri voi perustella tätä omalla alueellaan, missä on nimenomaan monilapsisia ja vähävaraisia perheitä, joihin tämä iskee kaikkein voimakkaimmin.

Jos lapsilisien leikkauksiin yleensä on mentävä — mielestäni ei ole — ensin täytyy katsoa, mitä muuta hallitus aikoo, ja muistaa se, että hallitus tekee näin tilaa hyvätuloisten verotuksen keventämiselle edelleen lapsiperheiden kustannuksella. Kun näin on, niin tällaiseen lapsilisien leikkaukseen ei pidä edes mennä. En voi pitää sitä oikeana ja kohtuullisena. Mutta jos mentäisiinkin, niin tasaleikkaus olisi ainoa oikeudenmukainen ja kohtuullinen malli.

Arvoisa puhemies! Istuvan hallituksen muodostamisen yhteydessä puhuttiin paljon siitä,

että siihen tulee naisia hyvin paljon. Edellisessä hallituksessa pääosan ajasta oli miesministeri sosiaali- ja terveysministerinä. Nyt ministeriössä on kaksi naista. Minä oletin, että valtiovarainministeriön kylmä, kova, perhe- ja lapsiperhevastainen linja ei menisi läpi, kun on kaksi naisministeriä sosiaali- ja terveysministeriössä tuomassa perhepolitiikkaa ja lapsiystävällisyyttä hallituksen työskentelyyn.

Päinvastoin, nyt on käymässä juuri toisin kuin edellisen hallituksen aikana, joka toteutti perhetukiuudistuksen. Nyt leikataan ja leikataan väärällä, kohtuuttomalla tavalla lapsiperheiltä etuuksia, perusturvaa, tämän esityksen mukaisesti ja mallilla, jota on mahdoton pitää oikeudenmukaisena. Täytyy muistaa, että meille ovat tulossa vielä esitykset työttömyysturvan leikkaamisesta, työmarkkinatuen leikkaamisesta, asumistuen leikkaamisesta, sairauspäivärahojen leikkaamisesta, kotihoidon tuen leikkaamisesta jne. Eli perhepoliittisia leikkauksia on tulossa vielä pitkä pitkä lista.

Toivon, että hallitus harkitsee näitä asioita ja leikkauksia myös vähän kokonaisuutena, koska kuten hallitusohjelmakeskustelussa malliperheestä kerroin, on tapauksia, joissa yksi ja sama perhe joutuu yhdeksän eri leikkauksen kohteeksi. Juuri sellainen perhe, joka tähän joutuu, on todella kaikkein vähävaraisin suurperhe. Ei tällaista politiikkaa voi pitää oikeudenmukaisena.

Toisaalta eivät nämä säästöt ole todellisia. Nämä ajavat ihmisiä toimeentulotukiluukulle. Hallitus ehkä ajattelee niin, että toimeentulotuestahan kunnat maksavat noin puolet, joten näin saadaan rasitteet siirtymään valtiolta puoliksi kuntien vastattavaksi. Se lisää kunnallisveroäyrin hinnan paineita samalla, kun valtio ja hallitus leikkaavat edelleen kuntien valtionosuuksia, sosiaali- ja terveyspuolella erityisesti ja voimakkaasti. Näin ollen vähävaraisimmat pienituloiset joutuvat yhä rasittavamman kunnallisverotuksenkin kohteeksi. Tämä on sellainen kokonaislinja, jota on vaikea hyväksyä, kun samanaikaisesti todella tehdään tilaa kaikkein suurituloisimpienkin verotuksen prosentuaaliselle keventämiselle.

Arvoisa puhemies! Jossakin puheenvuorossa mainittiin myös väestöpolitiikka. Olen itse kovastikin halunnut paneutua väestöpolitiikan kysymyksiin niin maailman laajuisesti kuin meillä Suomessa. Tässä vallitsee aikamoinen paradoksi. Suomessa väestökehitys on erittäin huono, negatiivinen. Meillä syntyvyys on hyvin alhainen, niin että väestön uusiutuminen ei ole luonnollista, tervettä. Toisaalta kehitysmaissa, joiden kehitysapua nyt hallitus roimasti myös siirtää eteenpäin tai on jäädyttänyt sen 0,3 prosentin tasolle, ajaudutaan syvempiin ongelmiin. Maailman väestöpoliittisiin ongelmiin ei hallitus ole paljon puuttumassa. Siellä ongelmat syvenevät, mutta meillä päinvastoin ongelmat syvenevät sillä tavalla, että meidän väestömme ikääntyy ja ukkoutuu niin, että me olemme suurissa vaikeuksissa tässä suhteessa 10—20 vuoden kuluttua. Meillä ei ole eläkkeiden maksajia, ja vaikka pienemmillä eläkkeilläkin pärjättäisiin, meillä ei ole sairaiden, vanhusten, meidän itsemme, hoitajia silloin, kun me näitä tarvitsisimme muutaman vuosikymmenen kuluttua, kun yhteiskunta on näin lapsivihamielinen.

Tämä puoli pitäisi myös ottaa huomioon. Hallitusohjelmassa ei puhuta väestöpolitiikasta mitään. Mielestäni lapsilisien käsittelyn yhteydessä on paikallaan pohtia myös väestöpolitiikan kysymyksiä, miten haluamme turvata ja pystymme turvaamaan tulevaisuutemme. Me emme pysty Suomessa sivistyskansana vastaamaan myöskään kansainvälisiin kehitysyhteistyöhaasteisiin, jos meidän omien perusasioidemme annetaan luisua tällä tyylillä hunningolle, niin kuin nyt väestöpolitiikan ja lapsiperheiden aseman suhteen on tapahtumassa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta on kelvoton. Lapsiperheitä ei tule ensimmäiseksi rokottaa, ja tämä malli on vieläkin kelvottomampi.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Suomalainen yhteiskunta ei todellakaan ole lapsivihamielinen. Me maksamme 23 miljardia lapsipoliittisia tukia. Lapsilisien osuus on niistä ollut 9 miljardia. Tällä esityksellä saadaan aikaan se, että ensi vuonnakin maksetaan 8 500 miljoonaa lapsilisiä.

Kun kuuntelin edellisen kerran ed. Kankaanniemen puheenvuoroa, aloin vasta ymmärtää, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa on todella tapahtunut. Tajusin, miten paljon paperityömies Virtasen perheen pitää Imatralla maksaa veroja, että saadaan ne monet tuet maksettua, jotka ed. Kankaanniemi otti silloin esille. Niitä oli toistakymmentä tukea, jotka hän ilmoitti tämän hallituksen nyt leikkaavan eräältä monilapsiselta perheeltä jossakin. Sen jälkeen jäi kysymys siitä, kuinka monta kymmentätuhatta markkaa se perhe vielä saa tukia. Tosiasia on, että suomalaisella palkansaajalla ei ole enää varaa näihin tukiin, ja sen ed. Kankaanniemi tietää varsin hyvin.

Kun ed. Kemppainen minun paisekeskusteluani ihmetteli, en varmasti ole missään vaiheessa tarkoittanut, että lapsilisät olisivat se paise, joka on avattava, vaan paise on se työttömyys ja taloudellinen tilanne, johon tämä maa on saatettu viime vuosien politiikalla laman aikana. Se on se paise, joka nyt joudutaan avaamaan vähän rajummilla toimenpiteillä. Ei kukaan halua tällaisia tukia leikata, mutta täytyy olla myös rehellinen. Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset lapsilisät ovat huipputasoa. Ruotsi tulee pienemmissä lapsilisissä nyt pikkuhiljaa perässä siihen, mitä me teemme vähän. Näillä leikkauksilla palataan siihen tasoon, joka Suomessa oli 1.1.1993, ei edes sille tasolle, joka oli ennen lamaa. Kansainvälisesti me olemme siis edelleen erittäin isoja lapsilisiä maksava maa, mutta meillä on hirveä työttömyysprosenttikin ja hirveä palkansaajien tuloveroprosentti. Miten ihmeessä tämä yhtälö voidaan toteuttaa?

Olen kuunnellut, mitä esitetään vaihtoehdoksi näille leikkauksille. Ei ole konkreettisia toimenpiteitä esitetty. Olisi paljon hauskempaa olla sosiaali- ja terveysministeri, jos joku esittäisi vaihtoehdot joltakin muulta momentilta.

Palataan sitten lapsilisäleikkauksen toteuttamistapaan. Tässähän säilyy sisaruskorotus. Aina seuraavasta lapsesta saa 122 markkaa enemmän kuin edellisestä. Se tehtiin nyt vain linjakkaasti. Voidaan keskustella siitä, että nyt köyhimpiä perheitä kohdellaan kaltoin, mutta meillä ei ole pitävää tilastollista tietoa, mikä on huonoimmin toimeentuleva perhe. On yksilapsisissa perheissä niitä, jotka ovat todellisessa taloudellisessa ahdingossa, on monilapsisissa perheissä niitä, jotka tulevat hyvin toimeen.

Saan viikoittain ihan riittävästi kansalaiskirjeitä, joista näen, mikä on ollut suomalaisten lapsiperheitten ongelman ydin. On 80-luvun lopulla uskallettu rakentaa omakotitalo, on uskottu tulevaisuuteen, otettu asuntolainaa, edellytetty, että elämä jatkuu turvallisena, ja yhtäkkiä molemmat vanhemmat ovat työttöminä. Mikään muu asia ei ole voinut vaikuttaa niin paljon suomalaisen lapsiperheen toimeentuloon.

Mutta emme me voi tätä ongelmaa korjata lisäämällä lapsilisiä. Nyt me joudumme leikkaamaan, niin kuin pääministeri Lipponen sanoi: laajalta pohjalta, vähän joka puolelta, että saamme talouden kasvun aikaan ja saamme sen uskon aikaan tässä maassa, että pienyritykset uskaltavat ottaa ihmisiä töihin ja suuryritykset uskaltavat investoida. Olen ihan varma siitä, että opposition edustajien mielestä tämä on, jos ihan sydämessä rehellisesti ajattelee, ihan oikea tapa. Asiat olisi voitu tehdä vain paljon aikaisemmin, jolloin ei olisi näin paljon saatu aikaan inhimillistä hätää ja tuskaa.

Mitä tulee keskusteluun harkinnanvaraisuudesta lapsilisissä, jonakin päivänä esitetään sieltä puolelta, että pitäisi harkita ja ettei pitäisi maksaa kaikille. Kun sitten avoimesti lähtee esittämään näitä asioita harkittavaksi, heti tulee kysymys siitä, että ei saisi esittää. Minun tapani käsitellä asioita on se, että yritän puhua mahdollisimman avoimesti ja haluan kuulla, mitkä ovat vasta-argumentit, haluan kuulla, mitkä ovat ne tilastolliset lukemat, joilla voimme tehdä johtopäätöksiä.

Harkinnanvaraisuus voi mielestäni tarkoittaa sitä, että jos saadaan selville, että Suomessa joka 20. lapsiperhe näkee nälkää, ja kun meillä on vaikeaa taloudellisesti emmekä voi maksaa kaikille yhtä paljon esimerkiksi lapsilisää tai jotakin muuta tukea suoraan, meidän pitää löytää se perhe, jolla on vaikeaa. Emme lähde siitä, että sillä perheellä on 17 vuoden ajan vaikeaa. Sillä on jossakin elämäntilanteessa vaikeaa, ja me voimme mitoittaa nämä tuet niin — oli se sitten toimeentulotuen tai jonkin muun rahan nimellä — että se perhe pääsee ongelmatilanteen ohitse.

Mutta meillä voi olla sitten perhepolitiikkaa niin, että me tuemme samalla tavalla vuorineuvoksia tai kaikkein heikoimmin toimeentulevia hankkimaan lapsia väestöpoliittisista tai muista syistä antamalla heille jonkin tietyn perustason tukea. Mutta tämän turvan pitää olla sellainen, että oli meidän taloudellinen tilanteemme mikä tahansa, me pystymme sen kustantamaan muulla kuin velkarahalla. Tällä hetkellä tilanne on se, että jos tätä linjaa jatketaan, edessä on katastrofi ja voimme kustantaa nämä tuet vain velkarahalla.

En tiedä, mitä oikeudenmukainen harkinnanvaraisuus on, mutta onneksi minun ei sitä yksin tarvitse ratkaista. Ministeri Arja Alhon vetämä työryhmä pohtii näitä kohdentumiskysymyksiä. Meillä on paljon osaamista tässä maassa. Virkamiehet tutkivat ja miettivät. Itse yritän tehdä sitä nyt päätyökseni ja katsoa, mitä sieltä voisi syntyä.

Edellinen hallitus säästi niin, että tähän maahan tuli 500 000 työtöntä; sanottiinhan, että edellinen hallitus säästi. Säästi niin, ja mitä muuta sen seurauksena tuli? Jos me nyt pääsemme sillä, että meidän ei tarvitse säästää kuin 20 miljardia, mutta tämä toimintatapa johtaa siihen, että ihmiset saavat työtä, tämä säästö on sitten kannattanut.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä korostaa vastauksena ed. Kankaanniemelle, etten itse ole ollut erityisen innostunut koko lapsilisien leikkaamisesta. Olin toivonut tietysti, että valtiontalouden tasapainotus olisi voitu muulla tavoin tehdä.

Mutta kun nyt lapsilisiä leikataan, en näe suurta periaatteellista eroa edellisen hallituksen ja nykyisen hallituksen toimissa. Edellinen hallitus leikkasi pienperheiltä ja siirsi tukea suurperheille. Nykyinen hallitus tekee hiukan päinvastoin eli palauttaa suhteet aikaisemman kaltaisiksi. Yksilapsisen perheen tukea leikataan nyt 35 markkaa kuukaudessa. Sillä rahalla voi ostaa pari aikakauslehden irtonumeroa, pari savukeaskia tai yhden elokuvalipun. Tähän leikkaukseen sopeutuminen on useimmille perheille hyvin yksinkertaista, ja tämän enempää se ei välttämättä heiltä kuukaudessa vaadi. Sen kestäminen ei ole heille ylivoimaista.

Niitä perheitä, joilla leikkaukset ovat suurempia tai todella suuria — yleensä on puhuttu vain hyvin poikkeusasemassa olevista perheistä — on hyvin vähän, ja niistäkään kaikki eivät, luoja nähköön, ole pienituloisia. Kaikkien perheiden toimeentulo joka tapauksessa suomalaisessa järjestelmässä edelleenkin pystytään ohentuneenkin turvaverkon aikana turvaamaan.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen puheenvuoron johdosta haluan lausua seuraavat kommentit:

Täällä on viitattu siihen, että valtiontalous on ajautumassa jyrkänteen reunalle tai putoamassa kuiluun. Näen, että me olemme jo sellaisessa syöksykierteessä, että tämä kierre pitäisi oikaista ja oikaisuvaiheen jälkeen saada kantavaa ilmaa siipien alle. Jos 600 markasta, olkoon se mitä tahansa tukea, 200 markkaa lainataan jokaisena päivänä, kohdistuu se sitten lapsilisiin, kouluruokailuun, mihin tahansa, tämän pitäisi herättää meidät kaikki.

Nyt keskustelun kohteena olevat säästöthän ovat osa hallituksen talouspoliittisesta linjasta, jossa on säästöjä suuruusluokaltaan 20 miljardia. Nyt me puhumme 700 miljoonasta vuositasolla. Toisenlaiset ratkaisut tulisivat vielä kalliimmiksi. Vaikka tämä ei hyvälle maistu, kun lapsilisiin puututaan — siinä on paljon tunnetta mukana ja on hyvin herkkä asia — lapsiperheille toisenlainen talouspolitiikka, jossa korot olisivat korkealla, inflaatiovauhti nopea ja massatyöttömyys jatkuisi, pahimmoillaan kasvaisi, tulisi vieläkin kalliimmaksi.

Olen ymmärtänyt, että leikkausmallista päättää eduskunta. Jos hyviä malleja on, niin kertokaa, hyvät edustajatoverit, niistä. Meillä on eduskuntana mahdollisuus edelleen hallituksen esitystä parantaa tässä talossa. Ongelmana on vauraiden saaminen taloustalkoisiin, ja hallituksella on tietysti ollut kova kiire tehdessään tätä esitystä. Minä toivon, että myös nämä nk. vauraat, jotka eivät ole tulonsiirtojen piirissä, tulisivat jollakin tavalla näihin talkoisiin mukaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Mönkärekin, niin kuin aikaisemmin eräät muutkin tämän illan keskustelussa, viittasi siihen, että vastuu lavennetaan laajalle pohjalle tässä yhteiskunnassa. Minä en sano, paljonko se vastuu on, kuinka laajalla pohjalla se on yhteiskunnasta prosentuaalisesti, mutta ilmeisesti ministeri Mönkäre tietää, kuinka suureen osaan kansasta ja mihin kansanosaan, minkä tyyppiseen kansanosaan, nämä säästöt kohdistuvat, joilla nyt työllisyyttä edistetään. Tämä on yksi kysymys, johon hän voisi jossakin vaiheessa vastata. Tuskinpa hän vaivautuu.

Keskustavetoisen hallituksen aikana täällä sanottiin, että säästettiin liikaa. Näin minä ymmärsin tämän asian, ja te vastustitte säästöjä. Kuitenkaan toisaalta ei olisi saanut ottaa velkaa sinä aikana. Millä näitä asioita olisi hoidettu, jos ei saa säästää eikä saa ottaa velkaa? Millä tavalla sinipunahallituksen jälkeisen romahtaneen talouden rakenteita olisi korjattu, jos ei saa säästää eikä saa ottaa velkaa? Sanokaa, hyvät ystävät, tämä asia, että tiedettäisiin, mistä tässä on kysymys.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Tietysti vastaan mielelläni, jos vain osaan. Nämä leikkauksethan kohdistuvat niihin ihmisiin, jotka tukia saavat, kaikkihan eivät saa näitä tukia. Siellä on hyvätuloisia ja vähemmän hyvätuloisia ihmisiä. Lapsilisistä on kyllä jonkinlaista tilastoa tehty. Tosin minä en hirveästi ole tilastoa pystynyt erittelemään, mutta yli puolet näistä lapsilisäleikkauksista kohdistuu ihmisiin, joilla on yli 200 000 markan vuositulot. Mutta eihän se tarkoita vielä, että ollaan kauhean hyvätuloisia, jos molemmat vanhemmat saavat 100 000 markkaa, koska — tämä on nyt se keskustelu, kuka on hyvätuloinen — perheellä voi olla ylisuuri asuntovelka. Siinä on juuri se asia, jonka minä haluan selvittää. Tämä on

nimenomaan se keskustelu, jota haluan käydä, ja haluan etsiä säästöjä, koska minustakin olisi oikein, että leikkauksia kohdennettaisiin sinne, missä tukia vähiten tarvitaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläiselle totean, että hän antoi vähän väärän kuvan, kun sanoi, että edellinen hallitus leikkasi pienperheiltä lapsilisiä. Ei näin tapahtunut, vaan edellinen hallitus poisti perhepoliittiset verovähennykset, mikä merkitsi sitä, että suurituloisilta pienperheiltä leikattiin eli niiden verotus kiristyi. Tämä on tosiasia. Sen lisäksi meidän on muistettava, että meillä on tänä päivänä köyhyysrajalla eläviä lapsiperheitä hyvin paljon. Tämä leikkaus ajaa heidät köyhyysrajan alapuolelle toimeentulotuen piiriin.

Sinipunahallitus, jossa ministerinä oli muun muassa ed. Hämäläinen, toteutti verouudistuksen, sen suuren ja kuuluisan, ja antoi suurituloisille roimat veronkevennykset. Sitä korjattiin viime kaudella niin, että tältä osin tuli vähän oikeudenmukaisuutta.

Ed. Saarinen sanoi, että olemme rotkon äärellä. Miten on perusteltavissa silloin, jos olemme taloudellisen rotkon äärellä, että te olette valmiit antamaan 5—10 miljardin markan verokevennykset, jotka prosenttiperusteisesti annetaan suurituloisille kaikkein selkeimmin? Eikö rotkon äärellä ollessa pitäisi tällaiset suunnitelmat siirtää hamaan tulevaisuuteen ja huolehtia lapsiperheistä, opiskelijoista, sairaista ja työttömistä?

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kyseli ja pohdiskeli sitä, kuka leikkauksista kärsii, ja osoitti, että hallitus ei ikään kuin ymmärtäisi leikkausten kohdentumisen luonnetta. Olen hämmästynyt siitä, että ed. Aittoniemi, joka on pitkään parlamentissa työskennellyt, ei tunnu tuntevan julkisen talouden luonnetta. Julkisen sektorin, julkisen talouden, tehtävä sekä tulonsiirtojensa että palvelusten osalta on nimenomaan tasata yhteiskunnassa. On silloin täysin selvää tämän määritelmän mukaan, että jos julkisen sektorin roolia vähennetään yhteiskunnassa, se automaattisesti ei itse asiassa kohdistu väestöön tasapuolisesti, vaan aiheuttaa tiettyä epäoikeudenmukaisuutta, joka kohdistuu juuri tiettyihin ihmisiin ja tasaavaan yhteiskuntafilosofiaan, joka on ollut taustalla. Se on sen negaatiota. Tällöin epäilemättä olemme sen ongelman kanssa tekemisissä, että vaikka kuinka pyrkisimme oikeudenmukaisuuteen, emme ainakaan voi kaikkia väestöryhmiä kohdella tasapuolisesti.

Se, minkä linjan hallitus on nyt ottanut ja mille me olemme antaneet tukemme, on se, että kun julkisia menoja joudutaan supistamaan, niin lähdetään liikkeelle siitä, että mieluummin supistetaan ja vähennetään tulonsiirtoja kuin tartutaan palveluihin. Palveluihin puututtaessa me puutumme myös työllisyyteen. Me siirrämme itse asiassa ihmisiä julkiselta sektorilta näennäisesti pois, kun ihmisiä irtisanotaan mahdollisesti palvelutuotannon piiristä, ja he jäävät edelleenkin passiivisina tässä tapauksessa julkiselle sektorille toimeentulotukien ja työttömyysturvan varaan. Sen takia linjauksena on se, että kun julkisia menoja supistetaan, tartumme, ed. Aittoniemi, nimenomaan tulonsiirtoihin. Valitettavasti nyt, kun puhumme lapsilisistä, tämä on yksi tulonsiirtolohko, johon joudumme puuttumaan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisen hallituksen perhetukiuudistus merkitsi sitä, että lapsilisät ja verovähennykset lyötiin yhteen, jaettiin uudelleen lapsilisinä, mutta ei jaettu kaikkia. 300 miljoonaa markkaa nykäistiin silloin lapsiperheiltä ministeri Viinasen pohjattomaan kassaan ja lapsilisien porrastusta jyrkennettiin niin, että monilapsisille perheille annettiin silloin huomattavasti enemmän kuin yksilapsisille perheille siinä uudistuksessa.

Edellinen hallitus, ed. Kankaanniemi, onnistui todella kiristämään kansalaisten verotusta. Vauraat ja hyvätuloiset ihmiset osallistuvat nyt tämän lamalaskun kantamiseen ennätyskireän verotuksen kautta.

Tänä aamuna eduskuntaan tullessani tapasin junassa äidin, joka kertoi poikansa saaneen juuri vastikään työnantajaltaan yrityksen hyvän tuloksen johdosta erityispalkkiona 30 000 markkaa. Verotuksen jälkeen tästä jäi hänelle käteen noin 11 000 markkaa. Mutta työnantaja joutui kaiken kaikkiaan maksamaan yli 50 000 markkaa, jotta tälle nuorelle miehelle tuli hyvitystä hänen työssään tekemistään ponnisteluista noin 11 000 markkaa. Tämä kuvaa sitä verotuksen "sietämätöntä keveyttä", joka edellisen hallituksen jäljiltä tällä hetkellä on ja joka uhkaa todellakin viedä kannattavuuden työstä ja kaiken sen ponnistelun, johon suomalaiset muuten ovat työssään tottuneet.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En uskonut, kun tuolta Kiteeltä

tulin valituksi, että minä joudun tuolle Aittoniemen Sulolle, jota olen arvostanut, opettamaan talousoppia korvessa kasvaneena ihmisenä. Ed. Aittoniemi arveli sitä, että ei olisi saanut säästää eikä olisi saanut lisää velkaa ottaa. Edellisellä hallituskaudella lienee sitä velkaa otettu ihan riittävästi. Jos katsoo, niin se velkamäärän kasvu on ainakin kuusinkertainen neljän vuoden aikana. Se ero siinä vain on, että en huomannut missään vaiheessa, kun tiedonvälitystä seurasin — joskin tiedonvälitys voi aina vääristää asiat — että olisi puhuttu elvytyksestä, olisi puhuttu siitä, että ne rahat, mitä otettiin velaksi, olisi ohjattu työllisyyteen. En huomannut missään, että olisi tehty isoa työllisyyslisäbudjettia tai edes sanaa "elvytys" olisi muuten kuin kirosanana kuulunut senaikaisen hallituksen sanavalikoimaan.

Nyt ollaan siinä tilanteessa, että tällä hetkellä enää ei voi puhua siitä, että velkaa otettaisiin lisää elvytykseen. Eli kyllä tämä linja, mitä tällä hetkellä Lipposen hallitusohjelmassa on, minusta kuitenkin on sen tyyppinen linja, jolla ainoalla oikealla tavalla voidaan lähteä jotain tekemään, vaikka säästöt ovat kipeitä asioita. Kuitenkin jalo tarkoitus siinä on, että saisimme ihmisille töitä ja sitä kautta tietysti myös kustannuksia alennettua ja työttömyyden hoidon sijasta verotuloja ja saataisiin taas rattaat pyörimään. Kyllä tätä jökötysvaihetta on ihan riittävästi tähän mennessä ollut.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemelle toteaisin, että yritin sanoa, että emme ole lähestymässä rotkoa tai rotkon äärellä, vaan valtiontalous on jo pudonnut sinne rotkoon valitettavasti ja pahimmoilleen ja syvimmilleen nimenomaan viimeisen neljän vuoden aikana. Siis me olemme valtiontalouden syöksykierteessä, joka on kiihtymässä, ja se kierre nyt yritetään oikaista ja saada kantoa siipien alle.

Vauraiden mukaan saaminen on jossakin mielessä ongelma, niin kuin totesin. Kun verotusta ei senkään ryhmän osalta haluta korottaa, nimittäin vauraiden — meillä jokaisella on oma käsitys siitä — ryhmän veroaste, heidän markkamääräiset veronsa vuositasolla, on varsin korkeaa luokkaa tälläkin hetkellä. Siinä mielessä pieni veronkevennys saattaisi vaikuttaa kansantaloudessa sillä tavalla, että kotimainen kysyntä lähtisi paremmin liikkeelle, ja sekin on yksi yhteinen tavoite. Siitä me olemme kaikki yhtä mieltä.

Kun myös olemme yhtä mieltä siitä, miten kansantulo lasketaan, niin nyt kun saldo on ollut negatiivinen, ei voi entisistä eduista pitää jääräpäisesti kiinni, koska jaettavaa ei ole ollut entistä määrää. Tämä on kova tilanne. Korostan vielä kerran, että muut vaihtoehdot olisivat lapsiperheiden kannaltakin vielä ankeampia. Eihän tämäkään esitys hyvälle maistu, mutta ne muut vaihtoehdot maistuisivat vielä huonommilta.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun keskustelussa toistuvasti palataan verotukseen ja siihen, miten sinipunahallitus muka voimakkaasti alensi nimenomaan suurituloisten verotusta, kannattaa nyt kuitenkin muistaa se, että kun olin itse silloin eduskunnassa, ei mikään ryhmä, ei myöskään ed. Kankaanniemen ryhmä, esittänyt silloin, että olisi kiristetty verotusta siitä, mitä hallitus esitti. Sehän on aina aika epäkiitollista, jos esitetään veronkiristyksiä, eikä niitä ehdotuksia tullut myöskään keskustan taholta. Sen sijaan keskustan taholta tuli vuosittain 7—8 miljardin markan menojen lisäysehdotukset joka budjettiesityksessä, joten se siitä budjettiosaamisesta.

Tosiasia on se, että viime vaalikauden aikana veroaste ylitti kaiken sietokyvyn. Siitä hyvä esimerkki on se, että vuonna 91 tulovero tuotti vielä valtiolle 41 miljardia markkaa, kun se tuotti viime vuonna enää noin 30 miljardia markkaa eli 11 miljardia markkaa poistui sillä, että hallitus koko ajan kiristi verotusta. Me jokainen, myös täällä olevat entiset ministerit Kankaanniemi ja Huuhtanen, voimme myöntää, että se oli selvä ja suuri talouspoliittinen virhe.

Mitä tulee tukien poisottamiseen, on selvä asia, että tukia voidaan ottaa pois ainoastaan niiltä, joilla niitä on, mutta meidän pitää myös nostaa ihmisten ostovoimaa yleensä. Esimerkiksi tällä politiikalla, mitä hallitus nyt on harjoittamassa, olemme saaneet jo noin prosenttiyksikön korkojen alennuksen. Se tarkoittaa esimerkiksi monen lapsiperheen osalta sitä, että jos on parisataatuhatta velkaa, prosenttiyksikön koronalennus merkitsee 2 000 markan lisätuloa perheelle suoranaisesti. Nyt jo yli prosenttiyksikön ovat korot laskeneet nykyhallituksen aikana. Yksilapsinen perhe saa ehkä tästä lapsilisän alennuksesta noin 500 markkaa menetystä, eli itse asiassa perhe hyötyy paljon enemmän tästä politiikasta.

Itse olen sitä mieltä, että minusta ministeri Mönkäre on esiintynyt hyvin tässä asiassa ja luvannut, että suurituloisilta tullaan lapsilisiä ottamaan pois tulevaisuudessa ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totean ensinnäkin ed. Lahtelalle, että keinotekoinen elvyttäminen ja keinotekoinen työllistäminen siinä vaiheessa, kun oltiin 1991, oli turhaa. Se olisi ollut samanlaista kuin kerrostalon rakentaminen saviselle kiteeläiselle pellolle ilman perustusta. Sillä ei olisi ollut mitään merkitystä, mutta Ahon hallituksen aikana lähtökohta oli se, että maan talouden perustukset rakennettiin uudelleen. Nyt te saatte rakennella sitten, jos osaatte, valmiille, vahvalle ja vankalle perustalle. Siinä on, ed. Lahtela, teidän kiteeläisille näkemyksillenne vastausta.

Mitä tulee varsinaiseen asiaan, niin tulonsiirroillahan tasataan toimeentuloeroja. Sehän on ihan itsestäänselvä asia. Nyt meillä puututaan vain niihin, jotka ovat saaneet tulonsiirtoja, toisin sanoen väitetään, että ei pystytä puuttumaan mihinkään muuhun. Näin ollen nämä leikkaukset kohdistuvat niihin, jotka ovat saaneet ja saavat tulonsiirtoja, eli 20 prosenttiin ja luonnollisesti siihen köyhimpään osaan, joka on saanut ja saa tulonsiirtoja, siihen köyhimpään osaan kansaa, joka prosentuaalisesti vastaa vain 20:tä prosenttia. Siitä tässä on kysymys. Vaihtoehtoja on siinä tapauksessa vaikka se — tosin vanhanaikainen ajatus — että korotetaan veroprogressiota, rangaistaan ylemmissä tuloluokissa ansaitsevia. Mutta tässä tapauksessa teillä on se tarkoitus, että tällä rahalla vielä kompensoidaan se, että annetaan esimerkiksi 50 000 markkaa kuukaudessa ansaitseville prosentin veroalennus. Sehän tekee markoissa aika paljon, ja köyhä poika taas kustantaa. Siinä sosialidemokraattinen tulonsiirtojärjestelmä: 20 prosenttia köyhästä kansasta kantaa koko jutun, ja hyvätuloisten asiaa vain korjataan tältä pohjalta lieventämällä verotusta. Tämähän on aivan järjetön asia. Ei tästä kannattaisi ollenkaan keskustellakaan, mutta keskustellaan pois vain.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajien Elo ja Kiljunenkin puheenvuorot paljastivat hyvin sen, kenestä sosialidemokraatit näyttävät olevan eniten huolissaan. He olivat suurituloisten ihmisten lisätulojen verojen keventämisestä huolissaan eli se pitää toteuttaa. He puhuvat vielä ostovoiman parantamisesta tätä kautta. Jos näiden ed. Aittoniemen mainitsemien 50 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevien ostovoimaa halutaan lisätä, se merkitsee sitä, että heidän ulkomaanmatkansa lisääntyvät kahdesta ehkä neljään vuodessa, ostavat ulkomaisia autoja, muskeliveneitä jne., joten vaihtotase edelleen huononee tästä lähtien. Hallituksen käsittelyssä oleva esitys merkitsee sitä, että työttömien, opiskelijoiden ja tässä tapauksessa lapsiperheiden ostovoimaa leikataan. Kun näiden perheiden ostovoimaa te olette leikkaamassa, se vähentää kotimaista kulutuskysyntää väistämättä. Kun kotimainen kulutuskysyntä vähenee, työttömyys pysyy korkealla.

Tämä on aivan yksinkertaista talouspolitiikkaa, mutta te haluatte tehdä näin: ajaa prosentuaaliset verokevennykset suurituloisille ja samanaikaisesti tehdä niille tilaa lapsiperheiden perusturvaa heikentämällä. Ei tämä ole oikeudenmukaista politiikkaa. Siirretään ne verokevennykset, ei tarvitse teidän kantaa velkahuolia sillä lailla kuin tällä hetkellä puhutte. Perustelette tätä velanoton vähentämisellä lapsiperheiden, työttömien ja opiskelijoiden kustannuksella.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus koottiin poikkeuksellisella kiireellä. Voi sanoa, että tästä kiireisestä toimintapolitiikasta syntyi itsetarkoitus. Varmaan kiireeseen liittyy myöhemmin huomattavia muitakin ongelmia, mutta eräs ongelma on jo todettavissa: Hallitusohjelma jäi miettimättä loppuun saakka ja siinä on lukuisia epäjohdonmukaisuuksia.

Yksi, voiko sanoa, peruuttamaton virhe — toivottavasti se ei ole peruuttamaton, mutta siltä tuntuu — tapahtui siinä, että valtiovarainministeriön haukat pystyivät yhden kahden yön aikana hyökkäämään sillä tavoin sosiaaliturvan ja sosiaalipolitiikan kimppuun, että se tulee tuottamaan yhteiskunnalle suuria ongelmia. Pahinta tässä oli se, että sosiaalipuolen kyyhkyset eivät ymmärtäneet edes suojautua, saatikka että ne olisivat yrittäneet vastustaa valtiovarainministeriön erittäin kovaa politiikkaa.

Se, että asioita ei ehditty miettiä, on tullut jo tässä vaiheessa esille. Lapsilisäleikkausten yhteydessä sekä ministeri Huttu että Mönkäre ovat sanoneet, että tämä lapsilisäleikkausmalli ei olisi lopullinen. Hallituksen piirissä mietittäisiin jotain muuta, kuin mitä nyt tähän mennessä on esitetty. Joka tapauksessa on nostettu kädet pystyyn sen suhteen, että asiaa ei ole perusteellisesti selvitetty.

Ministeri Hutulla oli aivan erilaiset leikkausmallit, jotka toki olisivat olleet sosiaalisemmat kuin nykyiset mallit, mutta hän luopui niistä ja antoi nykyiset esityksensä. Ministeri Mönkäreel-

le, jos hän vielä täällä paikalla on, haluaisin sanoa, että missään tapauksessa en ole kieltänyt pohtimasta tarveharkinnan mahdollisuutta lapsilisissä. Päinvastoin arvostan sellaista avoimuutta, jossa asiat tuodaan keskusteluun riittävän ajoissa. Joka tapauksessa toistan sen, että sosialidemokraattien piirissä ja laajemminkin näyttää olevan erittäin suurta epävarmuutta, lähteäkö tarveharkinnan tielle vaiko ei. Aika näyttää, mihin hallitus päätyy.

Kaikkein syvintä rintaääntä täällä salissa ministereistä on käyttänyt työministeri Jaakonsaari, joka tuo näitten kipeitten leikkausten vastapainoksi työllistämisnäkökohdan. Tämä on sinällään ymmärrettävää hallituksen puolelta, mutta siinä on otettu todella suuri riski, tapahtuuko niin kuin on ajateltu. Kun lukee hallituksen ohjelmaa, siellä on niin paljon työttömyyttä lisääviä kohtia, että vaikka jossakin suunnassa tapahtuisikin työllisyydessä myönteistä kehitystä, se on häviämässä näiden uhkien alle. Esimerkkinä voin mainita julkisen sektorin työpaikat, jotka valtionosuusleikkauksissa ovat erittäin suuressa vaarassa. Käytännön kentällä on arvioitu, että useita kymmeniäkin työntekijöitä joudutaan irtisanomaan kunnissa ajateltujen valtionosuusleikkauksien takia. (Ed. Rantanen: Ei pidä paikkaansa!) — Se pitää paikkansa, koska olen tätä keskustelua käynyt. Ainakin meillä Pohjois-Savossa on näin!

Joka tapauksessa lapsilisäleikkaukset ovat selkeä kannanotto hallituksen taholta perhe- ja väestöpolitiikan suhteen. En ryhdy toistamaan ed. Kankaanniemen pohdintaa tässä suhteessa. Hän puhui täyttä asiaa.

Palaisin kuitenkin mielelläni vielä perhetukiuudistukseen, joka toteutettiin 1.1.94 alkaen. Siinähän todellakin perhepoliittiset verovähennykset pääsääntöisesti poistettiin ja siirryttiin verottomiin korotettuihin lapsilisiin. Tätä uudistusta pidettiin hyvänä tässä salissa yleisesti ottaen. Myös puheena olevassa lakiesityksessä todetaan, että perhetukiuudistus suuntasi perhepoliittista tukea entistä sosiaalisemmin. Tämä on hallituksen itsensä toteamus. Erityisesti tuodaan esiin, että kaikkein pienituloisimmat perheet eivät olleet lainkaan hyötyneet verovähennyksistä, jotka uudistuksen yhteydessä poistettiin. He saivat nyt verottomina, korotettuina lapsilisinä todellista hyötyä. Uudistus oli sosiaalinen, ja sille oli hyvät perusteet.

Täällä on moneen kertaan tuotu esille, että perhetukiuudistuksessa tapahtui monilapsisille perheille ylikompensaatiota. Tämä näkökohta kuitenkin on vaikeasti puolusteltavissa, sillä sosiaali- ja terveysministeriössä suoritettiin tarkat selvitykset siitä, millä tavoin perheen käytettävissä olevat tulot kehittyivät, kun lapsimäärä kasvoi perheessä. Tämän selvityksen pohjalta itse asiassa tehtiin porrastusmalli, sisarkorotusmalli, joka antoi monilapsisille perheille hyötyä aikaisempaa enemmän.

Tähän samaan arvioon yhtyi perhe- ja väestötoimikunnan mietintö, jossa sanasta sanaan todettiin seuraavasti: "Lapsiperheet eivät muodosta taloudelliselta asemaltaan yhtenäistä ryhmää, vaan toimeentulossa on havaittavissa huomattavia eroja muun muassa lasten lukumäärän, perherakenteen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Yksinhuoltajaperheen käytettävissä olevat tulot ovat kahden huoltajan lapsiperhettä sekä muita väestöryhmiä jonkin verran alhaisemmat. Kaikkein huonoimmassa taloudellisessa asemassa ovat monilapsiset perheet." Tämä mietintö on jätetty tämän vuoden alkupuolella.

Näin ollen se malli, joka meillä vielä tällä hetkellä on voimassa, on täysin perusteltu, ja siihen puuttuminen hallituksen kaavailemalla tavalla on virheellistä.

Kun kävimme eduskunnassa keskustelua perhetukiuudistuksesta, on jäänyt mieleeni erityisesti vasemmistoliiton kanta, ja se näkyi myöskin tietysti heidän vastalauseessaan. Siinähän he vaativat alinta lapsilisää 700 markkaan kuukaudessa. Lisäksi 17-vuotiaiden ikäluokka olisi tullut ottaa lapsilisän piiriin. Vaippalisän, joka oli suuruudeltaan 107 markkaa kuukaudessa, poistamista he vastustivat, ja yksinhuoltajakorotus ensimmäisestä lapsesta 250 markkaan kuukaudessa oli heidän vaatimuksensa. Kaikki nämä vaatimukset tuossa yhteydessä olisivat nykytasolla 1,2 miljardin markan arvoisia. Nyt vasemmistoliittolainen ministeri esittelee leikkauksia, jotka ovat vuositasolla 750 miljoonan markan arvoisia.

Kaikki puolueet vaaleja edeltävänä aikana ilmoittivat olevansa lapsilisäleikkauksia vastaan, ja uskon, että sillä oli myöskin vaalitulokseen jonkinlainen merkitys. Nyt ensimmäisinä hätäisinä tekoinaan hallitus puuttuu lapsilisiin täysin valmistelematta ja ottamatta asiaa laajemmin sosiaalimenojen yhteyteen ja tarkastellen sitä yksittäisenä osana ja pettäen kansalaisille annetut lupaukset. Voimme puhua aivan syystä katteettomista vaalilupauksista.

Merkillistä on ollut myöskin se, että asiana tämä on nähty varsin vähäpätöisenä. Muun muassa tiedotusvälineissä on puhuttu leikkauk-

sien yhteydessä nirhaisusta, joka koskisi lapsiperheitä. Kuitenkin ministeri täällä kertoo, että jo tässä vaiheessa lapsiperheistä joka 20:s näkee nälkää. Täytyy muistaa, että ei politiikkaa voi tehdä kaikkein hyväosaisimpien lapsiperheiden ehdoin, vaan pikemminkin tulisi huomioida kaikkein vähäosaisin joukko lapsiperheistä, joka todella on vaikeuksissa tämän päivän yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Kun näitä leikkauksia nyt on valmistauduttu tekemään, hallitus ilmoittaa, että sen seurauksena kuntien toimeentulotukimenot tulevat kasvamaan 75 miljoonaa markkaa vuositasolla. Kuntaliitto ilmoittaa saman leikkauksen suuruudeksi 100 miljoonaa markkaa. Ottamatta nyt siihen kantaa, kumpi näistä markkamääristä on oikea vai asettuuko se jonnekin välimaastoon, kuitenkin vaikutus on huomattava kuntien menojen lisäyksenä. Se tarkoittaa juuri sitä luukuttamista, mitä vasemmistoliitto ja myöskin sosialidemokraatit erittäin voimakkaasti arvostelivat viime vaalikaudella. Toimeentulotuki oli heidän silmissään täysin kielletty ja mahdoton asia. Nyt ollaan myöskin täällä käytetyissä puheenvuoroissa valmiita erityisesti monilapsisten perheiden kohdalla hyväksymään tämä. Ehkä joidenkin muiden kohdalla se ei olisi ollut sitten hyväksyttävää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ihan lyhyesti säätämisjärjestyksestä tämän lakiesityksen suhteen. On hyvä, että valtioneuvosto pitää suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto. Toivon, että perustuslakivaliokunta käsittelee tämän asian varsin huolellisesti, mitä tulee lepäämään jättämiseen, ja huomioi erityisesti aikaisemmat lausunnot ja edelleen niiden lapsiperheiden tilanteen, joissa tuntuu eri leikkausten summavaikutus. Nythän on kyllä lähdetty liikkeelle siten, että kaikkia leikkauksia ei ole tiedossa, kun mennään tässä vaiheessa jo niille alueille, joista tätä keskustelua tulee käydä, mutta omatunto kolkuttakoon tässä asiassa, että lapsiperheille on tiedossa monet leikkaukset vielä tämän jälkeen. Ed. Kankaanniemi jo luetteli ne asiat kertaalleen, enkä niitä enää toista.

Edellinen hallitus on monet säästöt vetänyt sille rajalle perusturvan puolella, että tässä vaiheessa keskusta ilmoittaa, että sen yli ei ole mahdollista mennä. Me olemme valmiita tunnustamaan, mitä olemme tehneet, mutta emme hyväksy tästä ylimeneviä ja täysin epäoikeudenmukaisia leikkauksia. Ne kohdistuvat selkeästi perusturvan alueelle ja jättävät muut sosiaalimenoerät käsittelemättä kansantaloudessa. Sieltä syntyy myöskin leikkauksille keskustan vaihtoehto, jota puolueen puheenjohtaja lisäbudjettipuheenvuorossaan esitteli. (Ed. Törnqvist: Mikähän se on? — Ed. Elo: Muistaako ed. Huuhtanen?) — Minä muistan sen tarkkaan, mutta ajanpuutteen vuoksi kehotan ed. Eloa lukemaan ed. Ahon puheenvuoron. Sieltä se löytyy.

Lopuksi, jään hyvin suurella mielenkiinnolla seuraamaan ministeri Mönkäreen pohdintaa tarveharkinnasta, joka sosialidemokraattien puolella on aivan selvästi ns. kuuma peruna; odottelen, mihin hallitus siinä aikanaan päätyy. Muistutan vain, että erityisesti on jäänyt mieleen sosialidemokraattien etupenkki viime vaalikaudella; sieltä niin moneen kertaan todistettiin, ja siihen itse yhdyin, että lapsilisät ovat korvaus lapsien aiheuttamista kuluista ja niihin ei tule puuttua. On aivan oikein, että tässä yhteydessä, kun lapsilisistä puhutaan, erittäin tarkoin seurataan, mitä tapahtuu niille talouksille, joissa lapsikuluja ei ole.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen totesi, että Lipposen hallitus muodostettiin poikkeuksellisen nopeasti ja sen ohjelmakin oli poikkeuksellinen. Varmasti on näin, koska maamme tilanne todella oli ja on poikkeuksellinen. Hallituksenne aikana nousi maamme velkaantuminen noin 18 miljardista 370 miljardiin ja maahamme räjähti puolen miljoonan jättityöttömyys. Tästä tilanteesta joudutaan poikkeuksellisiin tekoihin.

Siinä, mitä merkitsee ministeri Hutun toiminta, hänen esittelynsä, on muistettava, että ministeri Huttu esitteli koko hallituksen puolesta oman toimialueensa leikkauskysymyksiä. Varmasti on niin, ed. Huuhtanen, että hallituksen sisällä käydään kädenvääntöä, ei vain nyt vaan myös tulevaisuudessa näistä asioista.

Eräs hyvin tärkeä asia sanottakoon, ettei se teiltä eikä meiltä unohdu: Sosiaali- ja terveyspolitiikan kohdalla hallitusohjelma toteaa, että kaikkein heikko-osaisimpien turvaa ei tule heikentää. Se lukee aivan selvällä suomen kielellä hallitusohjelmassa. Tehkäämme yhdessä päätöksiä niin, että näin ei todella tapahdu. Meillä on kaikki edellytykset ja mahdollisuudet tämän asian kompensoimiseen.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen vetoaa kerta toisensa jälkeen valtion kasvaneeseen velkaan eikä ole ilmeisesti vaivautunut kovin paljon selvittämään valtiontalouden ja kansantalouden,

voiko sanoa, sidosta toisiinsa. Joka tapauksessa edellisen sinipunahallituksen aikana ja sen jälkeen meillä oli erittäin nopeasti ja erittäin pitkälle edennyt kansantalouden velka, joka suuntautui pääasiassa ulkomaille. Tämä on sitten monien Holkerin hallituksen toimien takia tarvittavien toimenpiteiden takia siirtynyt valtion velaksi. Valtio on ottanut vastattavakseen niin paljon kansantalouden velasta, pankkikriisin muun muassa yhden esimerkin mainitakseni.

Mitä tulee ed. Tiusasen arvioon vielä hallitusohjelmasta, niin sinne toki on voitu kirjoittaa erittäin kovien sanojen sisälle myös fraaseja; hänhän sanoi, että hallitusohjelmassa pyritään välttämään kaikkein heikko-osaisimpiin kohdistuvia säästöjä. Kuitenkin toimitaan täysin päinvastaisesti. Hallituksen ohjelmahan on selkeästi perusturvaan, vähimmäistoimeentuloturvaan, kohdistuva ja sitä leikkaavia toimenpiteitä täynnä. Tämä haluan teille, ed. Tiusanen, korjata.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen todisti jälleen kerran, että kaikki, mikä maassamme on huonoa ja taloudellisesti huonoon suuntaan mennyt, on Holkerin hallituksen tai sitten Lipposen hallituksen vika. On vaikea käsittää, että on mennyt neljä vuotta välillä, jolloin hallitus hänen mielestään toimi oikein. Kun ottaa huomioon, että juuri sinä aikana valtion velka räjähdysmäisesti kasvoi ja työttömyys räjähti 500 000:teen, tämä tilanne on vain nyt pakko hoitaa. Sellaisilta ei voi valtion pussiin ottaa, joille ei tulonsiirtoja makseta.

Verotusta tietysti voitaisiin kiristää, mutta ed. Huuhtanen tietää aivan yhtä hyvin kuin mekin, että se ei tuota enää mitään, koska on ilmiselvää, että verotus on jo nyt niin korkealla, että harmaa talous kasvaa ja veronkierto yleistyy. Ja kuka sitten kiertää veroja? Ne, joilla on varaa hankkia vaihtoehtoisia tietoja eli varaa ja asiantuntemusta siirtää palkkatuloja pääomatuloksi tai joksikin muuksi tuloksi. Sen vuoksi veronkorotusten tie valitettavasti on loppuun kuljettu. Se ei tuota sitä, mitä voitaisiin kuvitella sen tuottavan.

Sen vuoksi on ollut pakko puuttua tulonsiirtoihin, niin lapsilisiin kuin muihinkin. Voin vakuuttaa, ed. Huuhtanen, että sosialidemokraatit eivät mielellään tätä tee, jos vaihtoehtoja olisi. (Ed. Aittonimen välihuuto) — Mutta olisiko parempi, ed. Aittoniemi, että puututtaisiin esimerkiksi poliisihallintoon tai johonkin muuhun ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Törnqvist, kaksi minuuttia!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtaselle toteaisin, että ei ole kysymys mistään fraaseista. Hallitusohjelman sivulla 1 todetaan: "Sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa." Ei tämä mikään fraasi ole, vaan tietty toimintalinjaus, ja tästä pidetään kiinni. Vasemmistoliiton edustajilla on ollut oma painava myötävaikutuksensa siihen, että muun muassa tämä lausuma on tullut tähän, ja tästä me myös pidämme kiinni. Ei ole kysymys myöskään siitä, että myös jotkut muut tulonsiirrot välttämättä heikentäisivät kaikkein heikko-osaisimpien turvaa, jos me pystymme toteuttamaan kompensaatioita. Tämä on tietysti aito pyrkimys ja yritys, ja uskon, että se tulee teoiksikin.

Mitä tulee verotukseen, niin 5 200 markan eläkeläisellä verotusprosentti on 36. Näin ollen siis jo hyvin pienillä tuloilla osallistutaan hyvin voimakkaasti ja tullaan liikaa verotetuksi. Eli kyllä ainut joukko, joka vielä pystyisi maksamaan lisää veroja, on nimenomaan se jengi joka niitä ei maksa, eli harmaan talouden alueella olevat ns. liikemiehet ja muut, jotka käyttävät edustuskuluja ja erilaisia omia vähennyksiään eivätkä osallistu aidosti tämän yhteiskunnan yhteisten kulujen maksamiseen. Mutta pieni- ja keskituloisten verotusta ei pystytä lisäämään.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvist toi esille työttömyysasian, ja on syytä kerrata vielä, miten työttömyys lähti kasvuun tai minä ajankohtana se lähti erittäin jyrkkään kasvuun. Se lähti vuoden 1990 puolenvälin tienoilla, aika lailla, kun katsoo näitä käyriä, ja jatkoi sitten kasvuaan. Valitettavaa vain oli, että se jatkoi niin pitkälle kasvuaan eikä löydetty mitään sellaisia keinoja, joilla olisi voitu katkaista työttömyyskehitys. Edellisen hallituksen aikana se kuitenkin kyettiin tekemään, ja työttömyys on selvästi laskussa. Iloisia uutisia on muitakin. Lisäbudjetin rahoitusta on voitu toteuttaa noin puolelta osaltaan ennakoitua suuremmilla verotuloilla vuonna 1995. Ne ovat olleet myös edellisen hallituksen toimia.

Kyllä teillä on tässä työssä jatkamista, ja toivon, että onnistutte siinä. Se on isänmaan parhaaksi. Ei toki oppositionkaan mielihalu ole millään lailla toivoa kurjuutta tälle maalle.

Mitä tulee siihen, että hallitus ei kykene puuttumaan ns. ei-tulonsiirtotalouksiin eikä uskalla

puuttua verotukseen eikä käyttää mielikuvitusta siihen, millä tavoin tämä kaikki tehtäisiin, johtaa siihen, että tässä maassa tuloerot kasvavat. Ne ovat lähteneet jo kasvuun, ja saatte nähdä, että ne jatkavat sitä. Minkä vastauksen te annatte tähän?

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti tuloerot kasvavat, ja tuloerojen kasvu alkoi edellisen hallituksen kaudella sillä tavalla, että työttömyys räjähti 500 000:een. Työtön ei paljon hanki. Työttömyyskorvaus ei koskaan korvaa palkkatuloa.

Mitä tulee työttömyyteen, sehän oli tietoinen valinta Esko Ahon hallitukselta vuoden 1991 loppupuolella. Aivan selkeästi valtiovarainministeriön virkamiesten ja hallituksen suulla ilmoitettiin, että työttömyyden kautta hoidetaan Suomen eurokuntoon. Sixten Korkman tämän sanoi suoraan, valtiovarainministeriön virkamies, ja sitä hallitus toteutti. Silloin, kun olisi pitänyt elvyttää, sitä ei tehty, vaikka olisi pitänyt saada ihmisille työpaikkoja, koska koko maamme suurin onnettomuus on se, että työttömyys päästettiin siihen, mihin se päästettiin. Silloin nimittäin vähenivät verotulot ja kasvoivat sosiaaliturvamaksut, ja siitähän hyvin pitkälti tämä kierre on lähtöisin.

Nyt olemme pakon edessä. Vaikka kansantalous kasvaa ja on tasapainottumassa, valtion velka on olemassa eikä siitä pääse millään muulla kuin maksamalla. Kun valtion velan hoitokustannukset korkoineen päivineen ovat noin 24 miljardia tänä vuonna ja ensi vuonna arviolta 27 miljardia, ne vain on pakko hoitaa ja pakko on saada sellainen uskottavuus talouspolitiikkaan ja valtion menoihin, että me saamme lähivuosina vielä lisää velkaa, jotta pystymme sosiaaliturvan ym. hoitamaan, vaikka alennetulla tasolla. Sosiaaliturva ei lopu, laihtuu kyllä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Törnqvist!

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Törnqvist jo vastasikin keskeiseen osaan. Tärkein tulonjakoa eriarvoistava seikka on työttömyys, ja työttömyyden moninkertaistuminen viime vaalikaudella merkitsi myös tulohaitarin revähtämistä todella pahasti. Tulonsiirtoihin tehtävät säästötoimet, niin edellisen hallituksen aikana tehdyt kuin nytkin esitettävät, ovat marginaalisia siihen verrattuna, mitä työttömyyden kolminkertaistuminen on merkinnyt. Keskimäärin työttömän tulot putoavat noin puoleen, mutta joukossa on niitä, jotka putoavat reilusti alemmas joko peruspäivärahalle tai jopa ilman sitä. Tämä on se keskeisin tulonjaollinen vääryys, jonka poistamiseen täytyisi kaikki voimat keskittää, nopeaan työllisyyden kohentamiseen kaikilla rintamilla. Siinä suhteessa ehkä nyt työnsä käynnistäneen hallituksen toimissa on enemmän arvostelemisen varaa kuin siinä, että koetetaan väkisin saada valtion menoja sopeutettua niukkoihin tuloihin ja siten velkaantumista hillittyä.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen peräänkuulutti mielikuvitusta. Itse uskon, että hallituspuolueista tulee nyt sitä varmaan löytymään, hallitus on kaksi kuukautta vanha tai nuori, ja ehkä mielikuvitusta siihen suuntaan nimenomaan, että pystytään verottamaan ja saamaan maksumiehiksi myös niitä, jotka tulevat maksuttomaan oikeudenkäyntiin komealla mersulla ja joilla on paksut tilit Luxemburgissa ja muualla. Siis joka tapauksessa harmaan talouden ja kasinopelureiden ja heidän takanaan liikkuvan rahan selvittäminen olisi minusta kyllä kansallinen projekti, jossa opposition ja siellä ed. Aittoniemenkin sopisi olla myös mukana.

Mitä tulee yleensä tuloerojen lisääntymiseen, se on globaalinen ongelma, se on suomalainen ongelma myös, ja se on alkanut jo aikaisemmin. Se tietysti on meille kaikille yhteinen. Voisimme yhdessä todeta sen olevan kansallinen ongelma, joka pitää yhdessä ratkaista.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvist pani huikean väitteen Sixten Korkmanin suuhun, että hän olisi väittänyt, että työttömyyden kautta saadaan maa eurokuntoon. Voi olla näin, mutta samaa politiikkaa sosialidemokraatit ovat ajaneet: Eurokuntoon Suomi pitää saada, maatalous lopettaa, ja työttömyys saa kasvaa, ja ajatte Emuun tänä päivänä. Se on aivan samaa politiikkaa.

Mitä tulee työttömyyteen ja velkaantumiseen, ensinnäkin vuosina 1986—90 tähän maahan otettiin ulkomaista velkaa sen jälkeen, kun rahamarkkinat vapautettiin, holtittomasti vapautettiin. Ketkä ottivat? Eka, STS-Pankki, SKOP, SYP, KOP jne. ottivat valtavat määrät ulkomaista velkaa Suomenmaahan, valuuttaluottoja. Ne käytettiin golfkenttiin, kylpylöihin, laskettelukeskuksiin jne., mutta ei työllistäviin tarkoituk-

siin. Sitten tuli eteen Neuvostoliiton romahdus, joka vei työpaikkoja lukuisan määrän ja aiheutti meille suurin kriisin.

Sitten se velka, jonka olivat ottaneet ne, jotka mainitsin, jouduttiin sosialisoimaan. Se sosialisoitiin eduskunnan aivan yksimielisellä päätöksellä viime kaudella, koska ei ollut mitään muuta tehtävissä. Ulkomaiset luotonantajat eivät olisi antaneet meille enää penniäkään velkaa, jos emme olisi näin tehneet, ottaneet vastuuta täällä. Te olitte mukana siinä. Te olitte sinipunahallituksessa ja sitä edeltäneessä, joka vapautti rahamarkkinat ja aiheutti perusongelman: työttömyyden ja valtion velkaantumisen.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lapsilisät ovat olleet perinteinen tulonsiirto pääasiassa nuorille perheille. Viime vuosina myös nuorissa lapsiperheissä ovat olleet jopa molemmat vanhemmat työttöminä. Näin ollen nämä leikkaukset kohdistuvat varsin voimakkaasti nimenomaan vähäosaisiin. Työttömyys sinänsä on yhteiskunnallinen iso ongelma. Olisikin odottanut tässä lisätalousarviossa, jossa lapsilta leikataan, viedään leipä lapsen suusta, olevan edes mahdollisuus siihen, että luotaisiin uusia työpaikkoja. Tämä hallitusohjelma ei lupaa tuottavaa toimintaa, jolla syntyy yhteiskunnallista hyvinvointia. Koulutetaan kouluttamisen vuoksi. Se ei ole oikein tässä tilanteessa, kun joudutaan kulutuskysyntää selkeästi näillä toimenpiteillä leikkaamaan.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Nykyinen hallituspohja näyttää muotoutuneen pitkälti sen sinänsä aivan oikean lähtökohdan varaan, että saataisiin koottua sekä työnantajien että ammattiyhdistysliikkeen poliittiset edustajat saman pöydän ääreen. Tämän onnistuminen, toivon mukaan, on toki työttömyyden ja valtiontalouden ongelmien ratkaisemisen avain. Kuitenkin suuri ja yhä realistisempi ja huolestuttavampi uhka on, että tässä järjestelmässä unohdetaan ja sivuutetaan ihmisryhmät, jotka eivät kiinnosta kummankaan työmarkkinapuolen poliittisia edustajia.

Yhteiskunnan heikoimmat, joilla ei ole takanaan vahvaa puolestapuhujaa tai etujärjestöä, uhkaavat yksipuolisesti joutua näiden työllistämis- ja säästötalkoiden maksajiksi. Aivan erityisesti olen huolissani lapsista ja lapsiperheistä.

Erityisesti haluaisin kiinnittää huomiota siihen huolestuttavaan seikkaan, että hallituksen esityksessä lapsiperheiden tuen leikkaus kohdistuu kipeimmin juuri monilapsisiin perheisiin. Monilapsiset perheet ovat edelleenkin keskimääräistä huonommassa taloudellisessa asemassa lapsiperheiden keskuudessa. On kohtuutonta, että puolet esitetystä 750 miljoonan vuositason leikkauksesta kasautuu lapsiperheiden vähemmistöön, eli noin 100 000 perheeseen, joilla on lapsia kolme tai enemmän. Pienet perheet, yksi- tai kaksilapsiset, vastaavat puolesta säästösummasta. Yksilapsisia perheitähän Suomessa on noin 280 000 ja kaksilapsisia 230 000. Toisin sanoen säästettävästä summasta puolet otetaan 100 000 perheeltä ja toinen puoli jaetaan yli puolelle miljoonalle pienperheelle.

Herää kysymys, onko hallituksella aikomus ryhtyä syntyvyyden säännöstelijäksi — tällaisia puheita on täällä salissakin kuultu — rajoittamaan kansalaisten vapaata mahdollisuutta suunnitella perhekokonsa taloudellisesti turvattuna. Onko suuntana yhteiskunta, jossa vain varakkailla on mahdollisuus suurperheen perustamiseen? Tuleeko köyhän vastoin mahdollisia toiveitaan tyytyä yhteen tai kahteen lapseen?

Suomalaiset lapsiperheet ja aivan erityisesti monilapsiset perheet asuvat ahtaasti. Mannerheimin Lastensuojeluliiton tekemän lapsiraportin mukaan kolmilapsisista tai suuremmista perheistä 84 prosenttia asuu ahtaasti. Monilapsiset perheet ovat usein velkaisia, ja eniten heitä asuu köyhissä maalaiskunnissa. Jotta monilapsiset perheet yltävät samaan elintasoon muiden väestöryhmien rinnalla, he tarvitsevat suuren asunnon ja usein myös tilavan perheauton, jos aikovat liikkua jonnekin. Näistä syistä lapsista aiheutuvat kustannukset usein alkavat kertautua lapsilukumäärän noustessa. On harhakuva, että lapsista aiheutuvat kustannukset ovat lasta kohden laskettuna suurimmillaan yksilapsisessa perheessä. Itse tiedän tämän neljän lapsen äitinä. Kun ensimmäinen lapsemme syntyi, niin mielestämme asuimme aivan tilavasti kaksiossa, mutta sitten kun koko kuusihenkinen perheemme alkoi majailla samassa makuuhuoneessa, olo alkoi tuntua melko ahtaalta.

Monilapsisten perheiden saamat tulonsiirrot myös lähes täydellä varmuudella kulkevat suoraan kotimaiseen kulutukseen ja sitä kautta kotimaiseen työllistämiseen. Lapsilisien tämänhetkisen järjestelmän mukainen nouseva porrastus lapsilukumäärän mukaan on oikeudenmukainen järjestelmä, jos haluamme, että kaikki lapset ovat perhekoosta riippumatta tasavertaisessa asemassa. Mehän tiedämme, että lapsilisät eivät parhaimmillaankaan kata kaikkia lapsista aiheutu-

via kustannuksia. Muistaakseni arviolta 40 prosenttia lapsista aiheutuvista kustannuksista lapsilisät kattavat kaikkein parhaimmillaankin.

Varallisuudestaan riippuen vanhemmilla on mahdollisuus kustantaa lapsilisien yli menevät kustannukset yhden tai kahden lapsen osalta, varakkaimmilla useammankin osalta, mutta harvoilla keskivertoihmisillä tai vähävaraisilla henkilöillä olisi varaa kovin tasapäistetyssä lapsilisäjärjestelmässä elättää esimerkiksi kymmentä lasta, koska omavastuuosuus, lapsilisien yli menevät kustannukset, silloin kymmenkertaistuisi. Nyt ehdotettu tapa leikata lapsilisiä vie perheitä lapsimäärän suhteen eriarvoiseen asemaan ja pahimmillaan ajaa suuria perheitä toimeentuloturvan varaan.

Perustelut lapsilisien leikkausten painottamiseen suurperheisiin ihmetyttävät. Jopa ministeritasolta on annettu ymmärtää, että lapsiluvun kasvaessa kustannukset lasta kohti vähenisivät. Seuraavat lapset hoituisivat siinä samassa, kasvavatkin toistensa vaatteissa. Tosiasia on, että verrattuna lapsettomaan pariskuntaan jokainen syntyvä lapsi heikentää perheen taloudellista tilaa, vaikka lapsilisät olisivat entisessä määrin lapsiluvun myötä suurenevat. Paljonko pienemmät lapset voivat hyödyntää isommilta jääneitä vaatteita ja tavaroita, ei ole kaikkein oleellisinta näissä kustannuksissa. Oleellista on se, että äiti tai isä on vuosia äitiyslomilla, isyyslomilla, vanhempainlomilla, hoitovapailla, jolloin perheen tulot ovat pienemmät.

Esitetty lapsilisien leikkausmalli herättää todellakin kysymyksen, arvostaako valtio uusien kansalaisten synnyttämistä ja kasvattamista. Lisäksi muistuttaisin, että meillä Suomessa on pieni vähemmistö, joka omantunnon syistä ei hyväksy raskauden ehkäisyä. Selvyyden vuoksi mainittakoon, että itse en kuulu tähän uskonnolliseen vähemmistöön. Näihin todellisiin suurperheisiin leikkaus kohdistuu erityisesti. Joku voi kenties sanoa, että omapa on asiansa. Itse ovat tiensä valinneet. Asiaa pitäisi kuitenkin ajatella lasten kannalta. Lapset eivät ole sitä valintaa tehneet, minkä heidän vanhempansa ovat tehneet. Pitääkö heidän asemaansa kurjistaa? Pitääkö heidän erottua toisista lapsista myös köyhyyden muodossa? Eikö näitä perheitä pitäisi arvostaa kansan tulevaisuuden hyväksi tehdystä työstä?

Nykyinen lapsilisäjärjestelmä on hyvin tärkeä lapsen etua edistävä perhepoliittinen tuki. Sillä ei ole siis pelkästään symbolista tunnearvoa, vaan hyvin merkittävä taloudellinen arvo. Mielestäni sitä ei saisi romuttaa. Jokaisella perheellä tulisi olla vapaa ja yhteiskunnan taloudellisesti turvaama oikeus päättää itse perheensä koosta. Perhepoliittisia tukia ei mielestäni saisi myöskään minkään ryhmän osalta leikata äkillisesti ja huomattavasti, koska se turhentaa kansalaisten vapaan perhesuunnittelun periaatteen. Kun tehdään päätös perheenlisäyksestä, vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus arvioida tuon ratkaisun taloudellisia seuraamuksia hyvin pitkälti, niin kauan kuin heillä on lapsi huollettavanaan.

Yhteiskunnan hyväosaiset, joilla ei ole muita huollettavanaan, lapsettomat, työssäkäyvät terveet ihmiset ovat siis hallitusohjelman mukaan erityissuosiossa. Hallituspuolueiden edustajat ovat useaan otteeseen täällä salissa valittaneet sitä, että ei löydy keinoja ulottaa säästötalkoita tähän väestöryhmään. Itse en jaksa ymmärtää, miksi hallitus sitten haluaa antaa päinvastoin hyvin pitkälti juuri tähän ryhmään kohdistuvia verohelpotuksia tällaisina aikoina, kun ollaan näin kipeiden leikkausten edessä, kun eletään aikaa, jolloin, niin kuin täällä kuultiin, leipä viedään lastenkin suusta.

Verohelpotus merkitsee mahdollisesti noin 2,5 miljardin markan vajetta valtion tuloihin. Jokainen voi laskea siitä, mitkä esimerkiksi lapsiin kohdistuvat säästöt olisi voitu välttää, mikäli verotusta ei kevennettäisi.

Itse olen saanut lukuisia hyvin huolestuneita ja katkeriakin yhteydenottoja hallitusohjelmasta nimenomaan lapsilisien leikkauksen vuoksi huolestuneilta äideiltä ja isiltä. Mannerheimin Lastensuojeluliittohan julkisti tiedot, joiden mukaan sen taannoin avaamaan kuumaan linjaan tuli varsinainen puhelujen tulva, seitsemisensataa puhelua pääsi läpi. Näiden soittajien vahvin viesti oli hyvin voimakas pettymys ja närkästys hallituspuolueiden edustajiin, jotka ennen vaaleja yhdestä suusta vakuuttivat, että lapsilisiin ei ainakaan puututa. Nämä lapsiperheet toivat esiin myös turhautumista omiin heikkoihin vaikutusmahdollisuuksiinsa, siihen, ettei ole mitään sellaista varteenotettavaa etujärjestöä, jota kuunneltaisiin ja joka ajaisi lapsiperheiden etua.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelman sinänsä välttämättömät säästötoimenpiteet kohdistuvat mielestäni kohtuuttoman raskaasti lapsiperheisiin ja uhkaavat yhteiskuntamme kaikkein kalleimman pääoman, lastemme, tulevaisuutta ja turvallisuutta.

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että eduskunnan halu keskusteluun on tyrehtymässä, ja sen hyvin ymmärtää, koska istunto on

vähitellen loppumassa ja myös tältä viikolta istunnot ovat ohitse.

Mutta kun tässä keskustelussa on tullut esille hyvin vahvasti se näkökohta, että nyt hallituspuolueiden edustajat olisivat iloisia leikkaajia eli me olemme iloisella mielellä vähentämässä erilaisia etuuksia, niin kyllä kai meistä jokainen täällä istuva tietää sen, ettei tästä ole kysymys. Ei meistä kukaan täällä iloisella mielellä vähennä ihmisten etuuksia. Me jokainen tiedämme, että se on helposti myös vaikuttamassa meidän kaikkien kannatukseen, tarkoitan hallituspuolueiden edustajien kannatukseen, eikä ole mitään syytä tehdä välttämättömyydestä hyvettä. Kuitenkin, kun täällä ovat esimerkiksi entiset ministerit Kankaanniemi ja Huuhtanen esiintyneet kovasti suurella rintaäänellä, lienee paikallaan muutama sana sanoa heidän ajatuksistaan.

Ensinnäkin haluaisin todeta, että kun leikkaukset suoritetaan oikeudenmukaisesti ja hyvin laajalla alalla, ovat suurinta solidaarisuutta työttömiä kohtaan. Kyllähän me täällä kaikki olemme myöntämässä sen, että puolen miljoonan ihmisen työttömyys on meidän suurin vitsauksemme. Sen hoitaminen taas kuuluu yhteiskuntamme velvollisuuksiin, erityisesti työttömyydestä aiheutuvien ongelmien hoitaminen kuuluu meille. Kun esimerkiksi ed. Kankaanniemi on viitannut siihen, että me sosialidemokraatit olisimme vaatineet tai hallitus yleensä olisi vaatinut verohelpotuksia juuri suurituloisille, totta kai kannattaa muistuttaa, etteivät sosialidemokraatit ole vaatineet verohelpotuksia suurituloisille. Se on ollut kokoomuksen vaatimus. Kun hallitus muodostetaan hyvin laajalle pohjalle, siellä pääsee erilaisia näkemyksiä esille, ja tämäkin on kokonaisuutena tullut esille. Sosialidemokraatithan vaativat verohelpotuksia nimenomaan pieni- ja keskituloisille.

Tässä yhteydessä kannattaa myös muistaa se, että jokainen hallitus, niin tämä kuin seuraavatkin hallitukset, tulee olemaan markkinavoimien armoilla niin kauan, kuin meidän valtion velkamme on tällä tasolla kuin se on. Markkinavoimat sanelevat suurin piirtein sen politiikan, jota meidän taloudessa pitää noudattaa, kunnes me saamme velkakierteen hallintaan.

Velkakierre on työttömyyden ohella se toinen asia, joka tämän eduskunnan aikana on saatava hallintaan. Meidän on velkakierre katkaistava. Se tapahtuu sillä, että me vähennämme valtion menoja ja samanaikaisesti noudatamme talouspolitiikkaa, jolla me pystymme lisäämään valtion tuloja. Ei se puhe, että korottamalla veroja tai pitämällä verot nykyisellä sietämättömän korkealla tasolla automaattisesti lisäisimme valtion tuloja, pidä paikkaansa. Olen täällä aikaisemmin todistanut moneen kertaan sen, mitä viime vaalikaudella tapahtui: Veroja nostettiin jatkuvasti, ja valtion tulot sen kuin vähenivät. Tämähän on aivan selvää, eikä tästä meillä ole kellään mitään erimielisyyttä. Jos me aiomme valtion tuloja lisätä, meidän täytyy saada myöskin talouden rattaat pyörimään. Siinä mielessä verohelpotukset, kun ne kohdistetaan pieni- ja keskituloisiin, niin kuin sosialidemokraatit ovat vaatineet, ovat varmasti osaltaan rasvaamassa tämän yhteiskunnan talouden rattaita.

Myöskin ihmettelen sitä jonkinlaista vähättelemistä, mikä liittyy korkojen alenemiseen. Tosiasiahan on, että Lipposen hallituksen aikana korot ovat laskeneet yli prosentin verran. Kun viime viikolla täällä keskusteltiin lisätalousarviosta, keskustan taholta tuotiin esille, että Suomen korkojen aleneminen on Saksan talouden aikaansaamaa. Miten Saksan korot olisivat Suomeen vaikuttaneet? Erittäin vaikea on opposition edustajien myöntää niitä myönteisiä signaaleja, joita tällä hetkellä talouselämästä tulee nykyisen hallituksen politiikan johdosta.

Jo aikaisemmin olin sanomassa sitä, että mielestäni ministeri Mönkäre on aivan oikein toiminut, kun hän on todennut julkisuudessa, että on syytä harkita sellaista leikkurimallia, jossa nimenomaan suurituloisilta tarveharkinnan mukaan otetaan enemmän kuin pienituloisilta. Kun viime vaalikauden aikana seurasi hallituksen leikkaustoimenpiteitä ja yleensä hallituksen talouspolitiikkaa, niin siinähän mentiin kaaoksesta toiseen, jatkuvasti tehtiin toimenpiteitä, jotka johtivat aina huonompaan tilanteeseen. Mielestäni on hyvä, että nyt harkitaan ja katsotaan, minkälainen malli tulevaisuudessa esimerkiksi lapsilisiin saadaan rakennetuksi.

Tuomatta nyt esille edustajien nimiä haluan todeta kuitenkin erään keskustalaisen kansanedustajan, joka on omasta vaalipiiristäni: Hänellä on viisi lasta, joista hän saa yli 4 000 markkaa tuloja. Hänellä on 50 hehtaarin tila, josta hän saa varmaan 100 000 markkaa valtiolta tukea vuosittain. Vaimo on muistaakseni terveyskeskuslääkäri. Tuskin tällainen henkilö tosiaan tarvitsisi minkäänlaista lapsilisää. Tämä ei ole varmasti ainoa edustaja, kyllä täältä löytyy muitakin samoilla tulotasoilla.

Mitä tulee ed. Huuhtasen väitteeseen siitä, että hallitusohjelma tehtiin kiireellä, ei hallitusohjelmaa tehty mitenkään kiireellä. Siitä käytiin mo-

nia keskusteluja mm. sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä. Me hyvin pitkälle pohdimme asioita ja saimme myöskin omia näkemyksiämme esille siellä.

Mutta mitä tulee edellisen hallituksen ohjelmaan, jossa ed. Huuhtanen oli mukana ministerinä, eihän sitä edes pyritty noudattamaan. Hallitus toi ohjelman, ja sen jälkeen se romutettiin kokonaan, koska hallitus ei pystynyt sitä noudattamaan.

Tämä hallitus kuitenkin pyrkii siihen, että leikkaukset suoritetaan oikeudenmukaisesti. Mukana ovat maatalouden ja elinkeinotukien leikkaukset. Mielestäni nyt ollaan oikeilla jäljillä. Tosiasiahan on se, että täällä keskustelussa ei ole tullut esille esimerkiksi keskustan tai kristillisten todellista vaihtoehtoa. Äskeinenkin kristillisten edustaja puhui suurella paatoksella siitä, mitä kaikkea kamalaa tapahtuu, kun yksilapsiselta perheeltä esimerkiksi otetaan 50 markan tulot pois ja viedään lasten suusta leipä, niin kuin täällä eräs edustaja on väittänyt. Kyllähän tämän laatuiset puheet tietysti jäävät aivan omaan arvoonsa eikä niitä juuri kukaan täydestä ota, mutta tuntuu vähän merkilliseltä, että eduskunnan täysistuntosalissa tällaisia puhutaan.

Rehellinen kysymys on: Mikä on keskustan vaihtoehto? Kun esimerkiksi viime kaudella ministeri Huuhtanen oli sosiaaliministerinä, hänethän, jos oikein muistan, tuotiin nimenomaan sosiaaliministeriksi sen takia, että Eeva Kuuskoski kieltäytyi suorittamasta niitä leikkauksia, joita Iiro Viinanen määräsi. Itse asiassa voidaan sanoa, että ed. Huuhtanen oli viime hallituksen pääleikkaaja. Nyt hän esiintyy täällä suurena mestarina, niin kuin ei minkäänlaisia leikkauksia olisi tarpeen tehdä.

Kyllähän lapsivähennyksen poistaminen oli mitä suurin leikkaus. Se oli todella suuri leikkaus keskituloisillekin lapsiperheille. Ei tämä lapsilisän vähentäminen ole kuin pieni osa siitä, mitä merkitsi lapsivähennyksen poistaminen verotuksessa.

Kun myöskin edustajat Huuhtanen ja Kankaanniemi ovat täällä kovasti puhuneet sen puolesta, että heillä on omatunto nyt kolkuttelemassa ja he ovat sitä mieltä, että meidänkin omantuntomme pitäisi nyt vähän olla tuskissaan, kyllä mielestäni edustajilla Huuhtanen ja Kankaanniemi entisen hallituksen ministereinä pitäisi olla todella huono omatunto tässä tilanteessa, missä me olemme. Kun ed. Huuhtanen väitti, että vuonna 90 alkoi työttömyys jyrkästi kasvaa, mutta vaalien aikaan 91 oli 100 000 työtöntä. Nyt vaaleissa 95 heitä oli 470 000. Me voimme katsoa, kuinka jyrkästi työttömyys on todella kasvanut, kuinka jyrkästi kasvoi velka ja kuinka kaikki tämä oli väärän talouspolitiikan tulosta. Ed. Huuhtanen nyt ihmettelee, missä on meidän omatuntomme. Ihmettelen kyllä, missä on ed. Huuhtanen tällä hetkellä.

Kun ed. Kankaanniemi täällä ns. kristillisenä ihmisenä väittää, että nykyinen hallitus on esittänyt, että työttömyys saa kasvaa, niin missä on ed. Kankaanniemen rehellisyys? Missä hän on tämmöisen väitteen kuullut? Eikä se, että esimerkiksi olemme luomassa Suomea sellaiseen talouskuntoon, että me kelpaamme Euroopan raha- ja talousunioniin, ole varmasti aiheuttamassa lisätyöttömyyttä. Päinvastoin, pitkällä tähtäimellä se on varmasti ainoata oikeata ja mahdollista politiikkaa. Toivottavasti en kuitenkaan alennu siihen tilanteeseen, että sanoisin, että tämä on ainoata oikeata politiikkaa. Totta kai vaihtoehtoista politiikkaa olisi hyvä noudattaa, jos joku esittäisi sellaisia vaihtoehtoja.

Täällä on myös väitetty, että eduskunta olisi tehnyt päätöksiä rahamarkkinoiden vapauttamisesta aikanaan 80-luvulla, mutta meistä jokainen tietää, jotka olimme täällä, ettei eduskunta koskaan tehnyt yhtään päätöstä, jolla rahamarkkinoita vapautettiin. Se oli Suomen Pankin politiikkaa. Se oli ehkä politiikkaa, jonka hallituksen keskeiset ministerit hyväksyivät, mutta se oli Suomen Pankin rahapolitiikkaa.

80-luvun lopun valtiovarainministerinä Erkki Liikanen joutui aika vankankin arvostelun kohteeksi, mutta voidaan sanoa, että tänä päivänä, kun me lapsilisiä käsittelemme, ehkä Liikasen suurin virhe oli se, että hänen aikanaan lapsilisät kolminkertaistettiin. Nyt olemme siinä tilanteessa, että muun muassa tässä suhteessa joudumme pienen pienen siivun ottamaan pois kolminkertaistamisesta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä asia on kovin sekava, ja näyttää siltä, että vaihtoehdot eivät ole vielä menneet sosialidemokraattien päähän tässä asiassa. Asia vaatii vähän pidempää selvittelyä. Minä ehdotan, että asia pannaan pöydälle tiistain 7 marraskuuta 1995 istuntoon.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Huomautan ed. Aittoniemelle, että valtiopäiväjärjestyksen 64 § edellyttää, että asia pitää panna pöydälle johonkin lähinnä seuraavista istunnois-

ta, joten hänen ehdotustaan ei voida ottaa huomioon.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Teen ehdotuksen, että asia pannaan pöydälle tänä päivänä pidettävään seuraavaan istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Kannatan ehdotusta, että asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Tykkyläinen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan tänään pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Tykkyläisen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan tänään pidettävään täysistuntoon.

9) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1994

Kertomus 4/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1994

Kertomus 5/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

11) Lisätalousarvioaloitteet 1—31

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että edustajien tekemät lisätalousarvioaloitteet ovat tänään nähtävinä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Lisätalousarvioaloitteet lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys valmisteverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Hallituksen esitys 12/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.10.

Täysistunto lopetetaan kello 18.48.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen